ČECHOAUSTRALAN

KRAJANSKÝ LIST

JARO/PODZIM 2014

www.cechoaustralan.com

foto - sem

Praha

Josef Tomáš

Město! – ztratilo jsi
nás. Jsi mrtvé – tak,
jak jsi vždycky bylo:
vystavěné staletími
z kamene, kovu, skla -
jsi o nás stejně
nikdy nevědělo.

My ale – my víme,
že jsme tě neztratili.
Jak bychom mohli se
kdy zbavit pichlavých věží
tvých paláců a kostelů;
a hedvábných sadů pod hradem
v květnu, rozkvetlém do běla;
či stuhy lesklé řeky,
která zaplétá se
v mosty pod stráněmi
Petřína a pod Hradčany.

Nejpevněji však
jsi zapleteno v nás!
Protože namísto do mostů
jsi nadosmrti zapleteno
do každého srdce.

Ty naše město!

*(Ze sbírky Vzpomínka
na domov, Červen 1984)*

Velvyslanectví České republiky:
8 Culgoa Circuit, O'Malley, ACT 2606
Tel: 02 6290 1386, Fax: 02 6290 0006

foto - sem

MÍRUMILOVNÍ

Barbara Semenov

Lávka, kde dnes rozjímám, není jen tak obyčejná lávka. Je neodmyslitelnou součástí panoramatu Hradčan a Karlova mostu a stejně tak i neodmyslitelnou součástí mého života.

Její existence je ovšem o něco delší. V roce 1396 vznikla mezi skupinou deseti pražských mlýnů, o století později k ní byla přistavěna dřevěná staroměstská vodárenská věž, roku 1577 pak věž kamenná. Lávka vystřídala několik majitelů, podle nichž se také většinou jmenovala. Od roku 1870 byla nazývána Staroměstská lávka, roku 1885 byla přejmenována „pro zásluhy pana Karla Novotného o zřízení železné lávky" po mlynáři Karlu Novotném.

K Novotného lávce tak jako do kavárny Slávia vedou mé první kroky po přistání v Praze. V červnu bývají prosyceny omamnou vůní líp kvetoucích po celém nábřeží Vltavy. Ta mne neomylně zavede k ikonické věži s hodinami a čtyřpatrovému nárožnímu domu, vystavěnému v roce 1879 jako mlýnská budova, ve které se mlely slady pro pražské pivovary. Roku 1848 byl dům přestavěn na veřejné lázně, Karlovy lázně. A dnes je ten starodávný dům známý, světe div se, především omladině, která se sem sjíždí z široka daleka. Na všech podlažích se nachází největší diskotéka ve střední Evropě a vyhledávaný hudební a taneční klub, který je „cool" a „in" pro šťastné generace narozené v mírumilovném novém věku.

Pod budovami, jak se na „lávku" sluší a patří, stále protéká Vltava. A proto je nejhezčí z jejích domů věnován skladatelovi, který řeku nejvíc proslavil. Jeho socha od Josefa Malejovského stojí od roku 1984 před muzeem Bedřicha Smetany vystavěném ve slohu české novorenesance a honosícím se bohatou sgrafitovou výzdobou a pěknými členitými štíty.

Co jsem se tu nasedávala ve venkovní restauraci pod haluzemi mohutné vrby společně s rodiči a svojí novou rodinou z Austrálie. Bylo to místo šťastných setkání po pádu totality, kdy byl konečně možný návrat domů, domů k našim. Vrbu vzala stoletá voda, rodiče čas.

Sedávám zde dál – s dospělou dcerou, s mým mužem, sestrou, přáteli... Kochám se pro mne nejkrásnějším výhledem na světě. Podívám-li se kolem sebe, nejsem nikdy sama, i když sem často ráda dorazím bez společníků. Trefí sem turisté i místní. Vrba byla nahrazena novou, mladou, dnes již vyhledávám její stín.

Bořek Šindler je Čechoaustralan, kterého si léta velmi vážím. Rodnou zemi miluje stejně jak já, opustil ji v osmačtyřicátém ze známých důvodů a prožil bohatý, naplněný život v Sydney. Když jsme se letos konečně osobně setkali na místě, které máme oba téměř za posvátné – Novotného lávce, se smíchem mi řekl, že kdykoliv jezdí tramvají kolem, vytahuje pomyslný triedr a zaostřuje kolik barbar semenov právě asi na Lávce sedí.

Bořek byl úspěšným právníkem a je skvělým autorem, milovníkem české historie, českého jazyka a českého ducha. Dlouho z něj páčím procentuální vyjádření, nakolik je Čech, nakolik Australan. Říká, že to nelze takto vyjádřit. A pak přijde ta ideální odpověď – fifty/fifty. Jeho dospělé děti mají hezký vztah k Česku. On je nadšen stálým pokrokem staré vlasti. Austrálie má podle Bořka tu nejlepší budoucnost. Ohrožena by mohla být snad jedině Islámem. Tak jako ostatně my všichni. Hrozba, která se mně zdá spíš vzdálená. Možná vzhledem k našemu generačnímu rozdílu?

Užíváme si pražského setkání, před námi panoramatické Hradčany, kolem baroko, tak dobré pro oko, a blahořečíme národním obrozencům, že čeština je stále živá a dokáže popsat tu nádheru.

Vysvětluji Bořkovi svoje přirovnání jezu, nad kterým sedíme, k času, když v lámajícím se toku naší řeky spatřuji podobnost s lidským životem. Zprvu jen volný a pomalý říční proud nabírá na rychlosti, vesele zurčí v počátku svahu, v postupné gradaci přechází do mohutného splavu, hlasitě zpívá valem svého pádu, burácí v mohutné tříšti, dopadá do smírné rovnováhy plynoucí řeky, tiší se, zpomaluje, srovná svůj tok s vodní hladinou, odtéká do nenávratna.

Sebe vidím momentálně v té dopadající tříšti, ale když řeknu Bořkovi, že on se nachází v tom vyrovnaném, smírném toku, ohradí se, že ho dělám příliš starým. Objedná si sklenku červeného, vysekne mi galantní poklonu a vyzvídá dál. A zda je tedy něco, co se mi v Česku nelíbí. Protože jemu se líbí převážně vše. Po mém obvyklém úvodu, že dobré a špatné věci jdou ruku v ruce na celém světě, si tedy beru na paškál lidskou hloupost, která dovolí místním lidem říkat nesmysly, že za totality bylo něco lepší. Třeba literatura, školství, chování,… Copak nerozumí tomu, že za totality nemohlo být už z principu - na základě nesvobody, lepší vůbec nic? Nechápou širší měřítko, jsou natolik omezeni a zaslepeni zidealizovanými vzpomínkami na mladá léta svého života? Bořek mi ale odpoví otázkou. Zda se tímto negativním rysem vyznačují i mladí? Uvažuje mlaději než já. Tato úchylka je skutečně spíš záležitostí věkovou než charakterovou.

Jinak je ale Bořek udiven, jak je možné, že máme na podstatné věci stejné názory – často proti proudu všeobecného veřejného mínění. Hovoříme o světě, o Rusku, Ukrajině, Americe, Austrálii, o politice a ekonomii, o historii, o filosofii,… Myslím však, že podobně jsou na tom všichni, kdo samostatně přemýšlí, vybírají si ze záplavy informací a mediálních masáží… Všichni, kdo hodně prožili a dívají se na svět kolem nás s otevřeným hledím, snaží se jej pochopit v širokém kontextu a celé jeho komplexitě…

Na téma mého rodiště vzpomíná, jak byl v šoku, když se po válce ocitl v Západních Čechách, kde se nepřátelští Němci po osvobození Chebu Americkou armádou chovali, jako by se nechumelilo. Po všech těch právě spáchaných zločinech. A Američané – zřejmě slovy Václava Havla „nechtěli být jako oni"…, Němce netrestali, nechávali je tam celkem mírumilovně dále se pohybovat a žít. Bořek to tenkrát, jako mladý kluk čerstvě poznamenaný prožitky války, nesl s těžkým zklamáním.

I o tom dnes rozjímám na sluncem zalité Lávce. Společníkem je mi tentokrát útlá knížka, kterou mi poslal jiný Čechoaustralan, Vlastík Škvařil. Psal o ní v minulém čísle našeho časopisu a já ji právě dočetla. Je to jazykově i stylisticky velmi prostě napsaná osobní vzpomínka již zesnulé Čechoaustralanky Věry Moravcové, ale tak silná svým obsahem, že mne donutila k dalšímu přemýšlení a přehodnocení některých názorů a pohledů na svět.

Věra Moravcová píše o věcech, které se nemohou srovnat s mojí životní zkušeností, i když jsem o této nedávné dávné historii četla mnoho, viděla mnoho zfilmovaného. Píše o holocaustu, jako kdyby to bylo něco běžného, něco ze života, přitom při představě, že by se to vlastně mohlo stát komukoliv kdykoliv, prožívám nad jejím prostým líčením věcí nevyslovitelnou, nepopsatelnou hrůzu. Určitě se něco takového nemůže už nikdy stát. Anebo může?

Může něco takového zmutovat do jiné a přitom stejné podoby, jako se již v historii lidstva párkrát stalo? Mohla bych to ještě zažít? Já? Moje dcera? Generace jejích dětí? Nebo my všichni v nějakém příštím životě, bude-li? To samé utrpení, vyvolané nenávistí, závistí, živené strachem a hloupostí? Rozhlížím se na Lávce, sedíme tu – Češi, Němci, Rusové, Asiati, Arabové,… Není-li dnes většina z nás mírumilovných?

A co ti Němci, nebyli tenkrát také z většiny mírumilovní? Až na malé procento, které se rozrůstalo ve fašistickém podhoubí, aby nakonec připravilo o život 60 milionů lidí, 40 milionů zahynulo v koncentračních táborech. Co mírumilovní Rusové, i těch byla většina. Přesto byli Rusové schopni zabít 20 milionů lidí. Na většině mírumilovných nezáleželo. Také většina Číňanů je jistě mírumilovná, ale i ti mají na svědomí 70 milionů mrtvých. Na většině mírumilovných nezáleželo. Co oduševnělí Japonci? Za druhé světové války měli na svém kontě 12 milionů obětí v Jihovýchodní Asii. Na většině mírumilovných nezáleželo.

Nepochybujeme, že většina z 1.2 bilionů Muslimů jsou slušní, mírumilovní lidé. Radikálů je mezi nimi údajně jen přibližně 15-25%. Což je ovšem 180 až 300 milionů stoupenců ideologie, která si vytyčila zničit Západní civilizaci.

Nakonec stačí připomenout, že 11. září před třinácti lety bylo 2.3 miliony mírumilovných arabských Muslimů žijících ve Spojených státech jistě v převaze. Stačilo však devatenáct radikálů na zabití tří tisíc lidí v jediný den, který otřásl nejen Amerikou, ale celým světem.

Před strašnými ohnisky zla pramenícími především z nebezpečných ideologií bychom se neměli krčit v strachu, neměli bychom jimi ani děsit ani odsuzovat jedním šmahem mírumilovné spoluobčany naší planety jen proto, že mají jiné zvyky, tradice a náboženství. Na druhé straně nás mírumilovní nezachrání. Zdravý rozum nabádá k bdělosti a opatrnosti na všech frontách. Politikaření, přetvářka, chamtivost, závist, lež jsou přece tak průhledná zla, že zůstává nepochopitelné, že by měla šanci v dnešním světě pokroku a porozumění zvítězit. Ale jak už bylo řečeno – *„Pro vítězství zla stačí, když slušní (mírumilovní) lidé nebudou dělat nic" (Edmund Burke)…*

Na mé lávce je dnes bezpečno. Chci, aby to tak zůstalo nadosmrti a navždy potom.

Konzulát České republiky:
169 Military Road, Dover Heights, NSW 2030
Tel: 02 9581 0111, Fax: 02 9371 9635

VZPOMÍNKY A HARMONIKA

Věra Moravcová

… Nikdo nic nevěděl v tomhle zmatku, co vládl v zimě mezi židovskými rodinami. A teď tedy vznikla panika, co vzít s sebou, každý jenom padesát kilo celého majetku.

Dostali jsme i čísla, a tak z řádné české holky, což jsem byla, se stalo pouhé číslo 818 N transport. Vidíte tu osmičku? Tak jsem se jmenovala až do roku 1945. N 818 *(ve věku 16 až 20 let – pozn. red.).* Začínalo to od patnáctky nebo od čtrnáctky mým otcem nebo matkou. A již začali chodit sousedé. Copak budete paní Moravcová dělat s ubrusy, záclonami, příbory? A hned tedy odnášeli, odváželi, co se dalo. Myslím, že to ani moje maminka nevnímala, jen smutně kývala hlavou. Měla jiné starosti. Dnes, když jsem stará, rozumím tomu, jak jí muselo být, jaké měla starosti o svá mláďata. Tak tedy na osoby na každého jen těch padesát kilo. Spací pytel, ešus jako na vojně, již vážily samy přes sedm kilo. Tak co bylo všechno šetření a počítání po celý život tatínkovi platno? Veliké hnědé, smradlavé.

Zavolala jsem svého Arnošta. Ten vyváděl, jako bych zítra měla umřít. Jako by měl skončit svět. Ale ani jeden z nás po tři noci nezavřel oči. V noci… Měli jsme být 14. 12. 1941 ve Veletržním paláci nastoupeni v sedm ráno. Myslím, že to byla středa, nepamatuji se přesně, vím, že to bylo krátce před Vánocemi, kdy se tedy normální lidé radovali z velkých svátků. Ve Veletržním totiž se ještě odevzdávalo poslední, co ještě zbylo ze šperků, vážila se zavazadla, ta přes padesát kilo zůstávala tam celá a ubožáci odjížděli s nahýma rukama.

Pamatuji se na to středeční mrazivé ráno, když byla ještě tma a my jsme opouštěli náš byt, který jsme ani nezamkli, když jsme se snažili naložit do tramvaje naše rance jen do posledního vozu, na poslední plošinu (jediné místo, kam jsme jako židé směli). Na Strossmayerově náměstí nás vyhodili z čísla 11 a my jsme se smutně ploužili, ještě také pár jiných nešťastníků jako my jsme viděli. Vláčeli jsme každý svůj ranec, občas se někde odhrnula v okně záclonka a lidé z vytopených pokojů pozorovali náš osud.

Vše, co jsme kdy vlastnili, zůstalo za námi, ale myslím, že jsme byli tenkrát jako dobytek, vše nám bylo jedno, hlavně si zachovat život, děj se s námi vůle boží. A taky se děla! To bude příští kniha, nemohu přirovnávat Terezín v té mizérii k normálnímu životu. Ve Veletržním tedy díky snu, který jsem měla ve svých dvanácti letech, jsem věděla, kam nás zahnali přesně na ten jeden metr čtvereční, přesně do toho hrozně tmavého rohu na slámu. Myslím, kdyby četli tento úsek naši mladí, řekli by si, ta bába se pominula s rozumem. To když dneska vidím vyhazovat celé svačiny, chleba do popelnic, i ovoce, strašně mě to rozčiluje. Snad až někdo dočte knihu, dostane ideu vážit si každého skrojku, nepočítat úzkostně peníze a brát život plnými hrstmi. Nerozčilovat se nad maličkostmi. Jako to dělám já, i když trochu pozdě. Vím jen, že vše, co se dělo, bylo otřesné. Snad tenkrát židovský pán Bůh nebyl doma. Byl asi na dovolené, když dopustil ty páchané křivdy, opravdu. I na malilinkých dětech, co ty za to mohly, jak se narodily a komu? Snad by ti lidé, kteří nevědí, co roupama, si měli uvědomit, jak jsou šťastní, že je nic takového nepotkalo.

My jsme tedy šlapali s připíchnutým číslem a odevzdalo se ještě spousta peněz, klíče od bytů, začalo řvaní a bití těch nešťastníků, kteří špatně slyšeli, neb začala registrace. A vždy, když vykřikli naše číslo, jsme museli vyskočit a hlásit se. 818 hier! Jen se pamatuji, že jsme již nesměli chodit ani po chodníku. Zima, rozčilení nám nepřidalo, a pak hned bití, padlo facek nepočítaných od SS. Jídlo, které jsme dostávali, byla černá trpká močka jako z vypraných ponožek. Záchody neexistovaly, byly kýble. Kde byl ten maminčin stud? Chudák maminka. My neměli ani čas zhltnout tu naši potravu pro prasata, pořád někdo vyvolával, pořád se muselo být v pozoru…

⁎

… Terezín 1943. Po transportech do Osvětimi, které odjížděly jeden za druhým, naše řady prořídly. 11. listopadu, když jsem po jedenáctihodinové šichtě padla na postel, lépe řečeno na kavalec, asi v jedenáct hodin nás začali všechny mocným řevem budit a vyhazovat z pokojů neboli ubikací. Celé ghetto se bude přepočítávat v Bohušovické kotlině. Nevím přesně proč. Nějací prý měli údajně utéci. Ale já tomu nevěřila, bylo to prostě šikanování lidí. Všichni jsme museli asi od tří od rána začít pochodovat. Staří, nemocní, děti – všichni do jednoho z tohoto zavšiveného nemocného města. Měli jsme tak málo času se alespoň ustrojit. Stále řvali naši věznitelé a v dešti, mlze a za mrazivého větru jsme obklíčení četníky a SSmany schnell, schnell klopýtali ve tmě, baterky nemajíce. Ba i těžce nemocné děti musely. Ty úplně před smrtí přivezli na kárách.

Mladí podporovali staré chudáky a tak nás seřadili a my stáli a stáli. Již se rozednívalo, ale zima byla otřesná, protože jsme se nesměli ani pořádně ustrojit, a pak my jsme nevěděli, kam a proč jdeme. To se proslýchalo, že možná již do krematoria, které již stálo blízko od místa, kam nás hnali, do plynu. Hůř než dobytek.

Tak jsme tam stáli a přemýšleli, třesoucí se strachem, co s námi udělají. Co s námi bude? Rozumím teď, jak muselo být mým rodičům, kteří tam měli zatím všech pět dětí a vnouče. I když já nejmladší byla osmnáctiletá, přece jen to byla rodina. A všech tisíce rodin na tom bylo stejně. Hledali jsme se jenom pohledy, nikdo nesměl z řady. Bili klacky nebo stříleli. Zatím do vzduchu, ale jak dlouho? Viděli jsme kulomety kolem nás roztroušené, občas přeletělo německé letadlo. Budou nás bombardovat? Myslím, že nás začali řadit po deseti. Našla jsem pohledem tatínka, to jsem byla šťastná. Hnout se nesměl nikdo ani na krok. Kdokoliv chtěl vykonat potřebu, tak na místě. Nikdo nemohl odejít kousek dál. Chudák maminečka moje, jak té bylo. Vždyť ona, která byla po celý život plná studu…

„Pastýři“ SS si svítit směli, tak se svítilo a jak se pořád rokovalo mezi nimi. Zatímco v našich zástupech nebylo slyšet ani hlasité vzlyky a šepot, byla to jenom mrtvá masa lidí čekajících na svůj osud. Nestála jsem ani vedle mojí maminky, ale zaplať pán Bůh, když SS poodešel, honem jsem si vyměnila místo. Neměli jsme co jíst, co pít, čím se trochu zahřát.

Asi v jedenáct dopoledne přijela dvě další auta. A opět jako by počítání a opět řev. Starší lidé padali a umírali. Nevím přesně, kolik jich tam tenkrát zůstalo. Děti plakaly a naříkaly a my jsme stáli a stáli. A opět letadlo a opět hra na nervy. A tak se již stmívalo a bylo ticho od řvaní, a pak najednou se proslechlo asi v šest či v sedm večer: Povolen návrat do ghetta.

A ta celá lavina lidí, snad padesát tisíc, se začala valit, strkat. Kdo neměl lokte, toho ušlapali k smrti. Asi pánům SS začala být zima, nechali nás na pospas a jeli k večeři domů. Já jsem podepřela maminku, prý honem „domů“. Do hrozné paniky nás dostali a co „domů“, kam? Do města štěnic, blech, much, vší, nemocí? Tak prý domů.

Říkalo se, že přišel telefonát z Německa, že nás není možné všechny pobít na té louce, že by se svět přece trochu alespoň bránil proti takovým lidským jatkám. To si nemůže nikdo představit, jaké to bylo, nikdo, kdo tohle sám neprožil na své kůži. Dospělí křičeli, hledali jeden druhého, po starých nemocných se šlapalo, děti plakaly a křičely. Díky Bohu, že jsme se dostaly s maminkou na okraj toho houfu. Bylo spousta zlomenin, a každý běžel domů se rychle malinko rozmrazit. Tak asi k jedné v noci jsme se dostaly do ghetta celé šťastné. Jaké štěstí být v cimře dvacet metrů čtverečních ještě s dalšími sedmnácti ženami. Jaké štěstí, že držíš v ruce teplou bramboru, která ti pomáhá ruku rozmrznout, a zapíjíš ešusem teplé vody. Natáhnou se na metr sedmdesát dlouhý kavalec a nechat se žrát tisíci štěnic. A musela jsem spát rychle, neb v pět honem do práce do ranní šichty s karavanou dalších děvčat.

Když se teď každý večer chumlám do péřové deky a natáhnu se na moji milovanou postýlku, vážím si toho jako někdo, kdo právě vyhrál milion. A vzpomínám na tu mizérii mého mládí. Dneska, když mně dcera říká, mami, ty si žiješ jako milionářka (kéž by), prostě nešetřím a říkám si, alespoň na stará kolena, na sklonku života si musím udělat trochu dobrý život. Ale srdce mě bolí, proč já ano a proč všichni moji drazí se nedočkali osvobození?

Jak se to někdy v nocích ke mně vrací a brečím do těch peřin, aby nikdo neviděl, když tak sedím tady v mém domečku v Tasmánii, cítím se jako ta královna…

…Tak to byl konec. Moji nejdražší byli doslova nacpáni do dobytčích vagónů, kde víc stáli, než seděli, takže museli dojet všichni víc mrtví než živí. O tom se nemohu rozepisovat. Buď bych skončila na infarkt, nebo na psychiatrii. Stejně spím dvě hodiny. Musím brát prášky na spaní, abych nemusela myslet.

S Ferdou láska pokračovala, také ale bez obvyklého klidu mladých lidí, kteří se milují. Zasnoubili jsme se. Dokonce jsme uvažovali o sňatku, které se v Terezíně daly později provádět, ale byly neplatné, když jsme se vrátili do normálního života. Ferda mně smutně řekl: „Věruško, to ne, nenechám po sobě vdovu.“ Jako by něco tušil. Často jsem překračovala zákazy a příkazy, neb jsem si vykasala vlasy pod čepici pánskou, ošmourala se celá v obličeji, pánské kalhoty, boty a přidala se ke koloně, která šla k nim do mužských kasáren, abych mohla prožít kousek lásky, sexu a štěstí s mým milovaným. Druhý den ráno, ještě bylo přítmí, jsem zase s nimi vycházela ven. Oni šli do práce, já taky. Štěstí bylo, že je nepočítali u brány do kasáren, neb by měli navíc pár mužských. Hodně děvčat tohle provádělo, ha i vdaných již manželek. Jak jinak měli se manželé stýkat. Vždyť byli chudáci.

A pak to přišlo. Všichni mně odjeli. Martička s Evičkou, ještě malou asi jedenáct let, Karel, naše Hanička (prý šla rovnou do plynu jako všechny nemocné ženy), Karel, bratr, ani nevím dodnes, kde zahynul, a můj Ferda, chudák, moje láska veliká, také. Běžela jsem tenkrát na komandaturu a na úřady židovské, které spravovaly ghetto, prosila jsem je, aby mě zařadily také s Ferdou, v duchu jsem doufala, že potkám tam i moje rodiče, nevěděla jsem, že již jsou dávno proměněni v popel…

*

… Moje další kapitola se odehrává, když již jsem úplně sama. Já jediná z rodiny Moravců z Německého Brodu. Sama jako kůl v plotě. Město se lesklo čistotou. Jenom vizáže baráků. Vzadu již špína, smrad. Jeden čas jsem začala ještě k mé práci uklízet. Viděla jsem ty, na kterých se dělaly pokusy, přímo na náměstí před bankou takzvanou byly pokoje, kde byli ti lidští pokusní králíci. Tito lidé byli očkováni na různých místech těla růží (neboli gangrénou). Místo do králíků nebo do krys do těch chudáků, bez narkózy a léků, do zdravých lidských bytostí píchali, řezali. Dodnes slyším ten nářek. Nedalo se tam jít bez hadru okolo nosu, byla cítit ta hrozná hniloba. Těmto lidem přinesla smrt vysvobození. A náhle přišel příkaz: všichni nastoupit. Četníci, SS ozbrojení až po uši nás vedli. Kam? Dívaly jsme se na sebe, ale šeptaly jsme jenom: kam se jde? Šlo nás asi tři sta za město Terezín k Ohři, k řece. Tři roky jsem neviděla řeku, tři roky jsem nedýchala zdravý vzduch venkova. Ale my jsme neměly čas si to uvědomit. Tam nás nechali stát a čekat. Na co? Mluvit se nemohlo. Pak přijela nákladní auta. Musely jsme udělat řetěz a divadlo začalo. Z vozu se nám házely kartonové krabičky – mrtvých popel! Mrtvých, kteří umřeli v Terezíně. Asi třicet tisíc jich bylo. Popel mrtvých se nám sypal po rukou. U některých bylo jméno, to asi když zemřeli v nemocnicích. Tak jsem si i v rychlosti přečetla Šimon Roubíček, což byl shodou okolností tatínek mého budoucího muže. Práce musela být udělána rychle, pořád nás pobízeli Schnell, schnell, rychle, rychle, to než se setmí. Ty, co byly na konci řetězu, házely ty krabičky do Ohře, do řeky. Tam je tedy pochováno třicet tisíc lidí z celého světa. Dnes se tam určitě

Generální konzulát České republiky: JUDr Milan Kantor
500 Collins Street, Melbourne 3000,
Tel: 03 9629 6196, Fax: 03 9629 1311

koupají děti i dospělí. Ale proud jistě již dávno odnesl to hrozné svědectví. Vím, že jsme dostaly za tuto práci kus chleba a pět sardinek, světe, zboř se. Řetěz jsme opustit nesměly a tak s nemytýma rukama jsme tento příděl zhltly a pokračovaly v této nezvyklé robotě. Neměla jsem žádný strach, věřila jsem ve svůj osud. Ačkoliv některá děvčata panikařila, říkala: uvidíte, oni nás zde potom postřílejí, aby neměli žádné svědky, co udělali.

Tak to svědectví, které jsem prožívala těch tři a půl roku, plné hořkosti, plné dramat, jsem trochu dala na papír. Myslím, že jsem vynechala hodně dramat, ale jak říkám, třeba nad tím mávnete rukou, již je tomu dlouho…

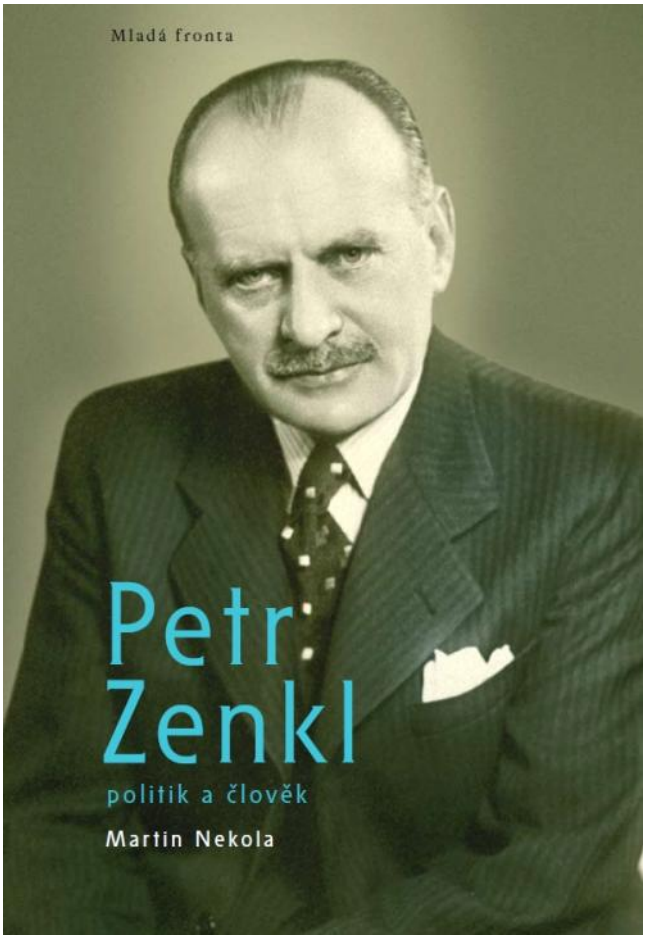

PETR ZENKL: POLITIK A ČLOVĚK

Petr Zenkl představuje jednoho z nejvýznamnějších československých politiků 20. století, jehož význam pro budování a ochranu demokratických hodnot je dnes neprávem opomíjen. Kniha sleduje osudy Petra Zenkla coby mladého učitele v Rakousko-Uhersku i ve vysokém věku jako neúnavného bojovníka proti komunismu v poúnorovém exilu. Je výsledkem šest let trvajícího výzkumu v domácích i zahraničních archivech. Zastavuje se u všech významných událostí a zvratů Zenklova více jak šedesát let trvajícího veřejného působení, odhaluje dosud neznámé souvislosti i detaily ze soukromého života. Odpovídá na otázku, jaký byl Zenkl politik, člověk a jak se zapsal do našich moderních dějin. Objevuje se na pultech ku příležitosti 130. výročí narození této osobnosti.

Martin Nekola: Petr Zenkl – Politik a Člověk, Nakladatelství Mladá fronta, Praha 2014, 445 s.

PETR ZENKL
- dramatické osudy československého politika

Martin Nekola

Mladším generacím jméno tohoto muže připomene možná tak ulice v pražské Libni nebo rychlík, brázdící jižní Čechy. Pamětníci si jej vybaví jako tvůrce předválečné sociální politiky, pražského primátora, jako jednoho z těch, kteří v únoru 1948 „prohráli" demokracii a pak byli v exilu označováni štvavou komunistickou propagandou za žoldáky imperialistů. Petr Zenkl byl však víc. Přesvědčený demokrat a bojovník za svobodu, který patří k nejvýznamnějším postavám našich novodobých politických dějin. Byl přítomen všemu významnému, co se v české kotlině v první polovině 20. století událo. Životní osudy Petra Zenkla plné vzestupů a pádů si rozhodně zaslouží pozornost.

Nevyšlapanou cestičkou

Zenkl se narodil 13. června 1884 táborskému krejčímu jako osmý potomek v pořadí. Krejčovské povolání bylo s rodem, který do jihočeského kraje rybníků původně přišel z Rakous, pevně spjato. Dědilo se po generace. Vždyť i samotné jméno Zenkl se vyvinulo z německého Sängel alias „žengle", čili dlouhá jehla. Pro každého krejčího nezbytná to pomůcka. Živnost v dospělosti, naštěstí pro české dějiny, převzali starší bratři a Petr Zenkl se mohl vydat poněkud jiným směrem. Po studiích na pražské Karlo-Ferdinandově univerzitě a pedagogické činnosti na obchodní akademii v Praze Karlíně, kde se mimochodem sešel se svým budoucím politickým vzorem a přítelem Edvardem Benešem, se Zenkl už před první světovou válkou zapojil do činnosti Osvětového svazu, organizace s cílem vychovávat lidové vrstvy k zájmu o český jazyk a literaturu, a zejména do komunální politiky. Občané pracovitého Zenkla zvolili do karlínského zastupitelstva.

Hvězda komunální politiky

Čím výše stoupala Zenklova popularita v Praze i ve strukturách národně sociální strany, tím více se o něj zajímala rakouská tajná policie. Po konci války a založení republiky policejní špicly vystřídali političtí oponenti a několik nečistých kampaní, v nichž Zenkla obviňovali ze zpronevěry, nactiutrhačství či udávání českých vlastenců. Právě lživá nařčení a nečisté hry oponentů ovlivnily Zenklův budoucí politický styl. Stal se sebevědomým, nesmlouvavým mužem, tvrdým vyjednavačem. Na rozdíl od mnoha kolegů však nesledoval osobní prospěch a nehrnul se do funkcí za každou cenu. Byl věrný Masarykovým humanistickým zásadám, programu přejmenované národně socialistické strany a pracoval pro občany, zejména pro ty pocházející ze stejně nuzných poměrů jako on sám.

Neuvěřitelnou pílí dokázal vydupat ze země řadu sociálních projektů, což mu v roce 1922 vydláždilo cestu na magistrát. Začal pracovat v Ústřední správní komisi hlavního města. Jako aktivní magistrátní úředník přinesl tolik potřebnou invenci přístupu k sirotčí a chudinské péči, zasadil se o rekonstrukci zdravotnických zařízení. Málokdo už dnes ví, že známá Thomayerova nemocnice v Praze Krči, dříve tzv. Masarykovy domovy s 2850 lůžky a stavebními náklady přesahujícími 125 miliónů korun, byly vybudovány především Zenklovou zásluhou. Jedno z nejmodernějších zařízení svého druhu v celé Evropě pro přestárlé i opuštěné děti bylo slavnostně otevřeno k desátému výročí založení republiky v říjnu 1928 a vysloužilo si obdiv delegací z celého světa. Sám Zenkl často jezdil referovat o sociální politice hlavního města do zahraničí, aplaudovali mu v Paříži, Londýně i Stockholmu.

Mračna se stahují

Dnešní terminologií úspěšný manažer, developer a lobbista Petr Zenkl pozvedl Prahu do první ligy evropských velkoměst. Když tehdejší primátor Karel Baxa pro vysoký věk ohlásil rezignaci z funkce, Zenkl připadal jako nejpravděpodobnější nástupce. 27. dubna 1937 byl s velkou převahou zvolen do primátorského stolce. Současně s prestižní funkcí rostl Zenklův vliv také v národně socialistické straně. Staří vůdci vyklízeli pozice a generace padesátníků se drala kupředu. Dojít k tomu v klidnějších dobách o pár let dříve, učebnice historie by se o zásluhách nového primátora a člena předsednictva Petra Zenkla jistě zmiňovaly mnohem šíř.

Bohužel, atmosféru v Československu tížilo napětí z agresivních záměrů hitlerovské Třetí říše. Podzim 1938 zhatil naděje na další rozvoj Prahy i Zenklovy politické plány, byť se paradoxně právě těsně před podepsáním Mnichovské dohody dostal na vrchol. Byl nominován do ministerské funkce. Nejprve odmítal vstoupit do nové vlády, učinil tak až na prosbu přítele, prezidenta Beneše. Zenkl patřil k rozhodným zastáncům obrany republiky a odmítal vydírání Sudetských Němců. Nechal v Praze zorganizovat rozsáhlou finanční sbírku, hovořil k táborům lidu, burcoval v rozhlase k národnímu sebevědomí, ale zároveň zachování klidu a důvěru ve vládu. 30. září 1938 a rozhodnutí velmocí o nás bez nás pražského primátora zdrtilo, přesto zachoval věrnost Benešovi, v němž mnoho lidí vidělo viníka celé tragédie. V Zenklově primátorském bytě v centru Prahy se hned druhý den uskutečnila neformální schůzka představitelů politických stran a armády. Hovořilo se o stavu ozbrojených sil i náladách obyvatelstva. Ač primátor byl víceméně pasivním účastníkem a nechával si referovat od ostatních, překroucené detaily z jednání unikly na veřejnost a vešly poněkud neprávem ve známost jako „Zenklův puč". Nakrátko se objevil i v další vládě, avšak celospolečenská krize postupně semlela tradiční strany i duch První republiky. I Zenkl byl v únoru 1939 vyštván z vedení magistrátu a věnoval se nadále sociální práci. 1. září 1939 si pro něj však přišlo Gestapo.

V pekle

Po krátkém pobytu v Dachau byl bývalý primátor převezen do Buchenwaldu, kde prožil příštích pět a půl let. Společnost na baráku, vyhrazeném pro pozatýkanou českou elitu, mu dělal novinář Ferdinand Peroutka, malíř Josef Čapek či diplomat Lev Sychrava.

Primátor Zenkl s prezidentem Benešem

V lágru se naplno ukazovaly lidské vlastnosti obyvatel. Tam, kde mnozí vězni podléhali útlaku, Zenkl zůstával věrný masarykovské tradici a trávil čas rozhovory s rovněž internovanými francouzskými politiky, přednáškami v improvizovaných táborových podmínkách o literatuře a filozofii pro spoluvězně. Sám dřel na nejtěžších pracích v lomu a snášel příkoří nacistických strážců, kteří dobře věděli, jak prominentní vězně šikanovat. Poslední dny před osvobozením tábora Američany se Zenkl musel skrývat v pitevně či pod podlahou latríny. Jako zázrakem přežil a s nelíčenou radostí vítal první americké jednotky, procházející branou Buchenwaldu. Jedním z prvních, koho údajně Zenkl šťastně objal a nechal se s ním vyfotit, byl vojín černé barvy pleti. Po mnoha letech, už v americkém exilu, Zenkl jel taxíkem ulicemi New Yorku, a aby cesta lépe ubíhala, dal se do řeči s postarším černošským řidičem. Po pár minutách vzpomínání na minulost oba pánové došli k neuvěřitelnému závěru. Taxikář byl oním vojínem a Zenkl oním vězněm, kteří se v květnu 1945 setkali u brány koncentráku. Fotografie, kterou si oba uschovali, sloužila jako důkaz. Tímto šťastným setkáním, jehož pointa vykrystalizovala až po letech v taxíku na Manhattanu, tedy začal Zenklův život na svobodě.

Léta nadějí, budování a zmaru

Přes zdravotní potíže se rychle zmátožil a vrátil do vlasti, do víru velké politiky. Jako by nebylo šestileté pauzy. Po dojemném shledání s manželkou Pavlou se vydal do Obecního domu, kde jej první schůze obnovené národně socialistické strany jednomyslně zvolila předsedou. Následně se účastnil tajného jednání politických špiček o osudu protektorátního prezidenta Emila Háchy, umístěného v pankrácké věžeňské nemocnici. Éra od května 1945 do února 1948 se nesla ve znamení těžkých úkolů a promarněných šancí.

Musel dát znovu dohromady poničené struktury strany. Tím, že přežil koncentrák, se kolem něj vznášela aureola hrdiny, navíc jako jeden z mála politiků představoval kontinuitu s předmnichovskou demokracií. Vrátil se na primátorský stolec, avšak jen do května 1946, když po parlamentních volbách zasedl jako místopředseda do vlády Klementa Gottwalda. Národní socialisté sice ve volebním klání skončili jako druhá nejsilnější strana, nicméně s velkou ztrátou na vedoucí KSČ. Komunisti poslušně plnili Stalinova přání a vytáhli do boje s ostatními partajemi. Zenkla považovali za úhlavního nepřítele a šířili lži, že se za války „válel v Londýně se svými miliony“. Rostlo napětí mezi Gottwaldovými lidmi a demokratickým táborem, jež vyvrcholilo pokusem o atentát na tři ministry v září 1947.

Další koexistence uvnitř vlády Národní fronty nebyla kvůli komunistickým provokacím možná, blížil se rozhodující střet. Zenkl jako vůdčí osobnost národních socialistů sice bil na poplach proti komunistickému pronikání do bezpečnostních sborů, proti porušování spojeneckých závazků ze strany Sovětského svazu i proti odmítání hospodářské pomoci Západu, ovšem demokracie mu stejně jako na podzim 1938 protékala mezi prsty. Objížděl republiku, patřil k nejpopulárnějším politikům, pro přirozenou lidovost, snoubenou s uhlazeným vystupováním, byl oblíbený zejména u dam. Ač žijící ve šťastném manželství (trvalo plných 62 let!), o jeho milostných avantýrách kolovaly celé legendy. Exceloval v drobné stranické práci a každodenní organizační činnosti, opakováním myšlenek Masaryka a Beneše za sebou táhl davy příznivců, jenže nebyl pronikavým řečníkem, filozofem ani státníkem. Zřejmě proto nedokázal vyburcovat demokraticky smýšlející společnost a zahradit rudou lavinu.

Mrazivý únor

V osudné únorové dny roku 1948 Zenkl s nejbližšími spolupracovníky neoprávněně podlehli dojmu, že komunisti slábnou, a aniž si napevno zajistili podporu klíčových sociálních demokratů a váhavého prezidenta, podali demisi. Učinilo tak pouze dvanáct ministrů ze šestadvaceti, tedy necelá polovina, a Gottwald mohl vládu pouze doplnit podle svých představ. Zenkl a ostatní tak komunistům hodně ulehčili práci. Než se předseda národních socialistů stačil vzpamatovat, na ústředním sekretariátu strany se hemžili tajní policisté a on sám zůstával pod permanentním dohledem. Na chodbě domu v Čechově ulici na pražské Letné, kde Zenkl bydlel, estébáci měli lavici se stolkem a dohlíželi, aby se bývalý místopředseda vlády nestýkal se zmatenými straníky, kteří očekávali instrukce.

Zenkl se v únoru nacházel v centru dění. Možná měl v situaci, kdy sovětská vojska stála na hranicích, jen malou šanci bojovat s větrnými mlýny, ani tu ovšem nevyužil. Doba se rychle měnila. Edvard Beneš churavěl a neměl sil postavit se diktatuře, akční výbory, milice a StB řádily, odpůrci režimu plnili kriminály nebo ve velkém odcházeli za hranice. Demokracie na jednačtyřicet let opustila českou kotlinu. Zenkl v domácím vězení byl zřejmě nejstřeženější osobou v republice. Přesto se mu díky odvaze přátel a kolegů a pomoci americké tajné služby podařilo 7. srpna 1948 za dramatických podmínek zmást hlídače a utéci. Spolu s manželkou byli převezeni do Bavorska, ukryti v diplomatických vozech americké ambasády.

Nový život za oceánem

Ve věku čtyřiašedesáti let se po krátkém pobytu v Londýně usídlil v USA, kde se shromáždila řada uprchlých politiků, umělců, demokraticky smýšlejících Čechoslováků. Domnívali se, že vyhnanství je pouze dočasné. Počítali s brzkým střetem východu se západem. Za neformálního vůdce tohoto „třetího exilu“ byl přirozeně považován Zenkl jako člověk s nejvíce zkušenostmi. 25. února 1949 vznikla Rada svobodného Československa jako jednotný orgán exilu a Zenkl se postavil do jeho čela. Přízrak únorové porážky se však vznášel ve vzduchu, frustrace, strach a vyřizování

starých účtů mezi představiteli jednotlivých stran postupně rozleptaly činnost Rady až do totálního útlumu.
Stárnoucí Zenkl čelil permanentním útokům oponentů, byl nejvíce nenáviděným emigrantem a vděčným cílem komunistické propagandy doma, zároveň ale dostával obdivné dopisy od amerických prezidentů, přednášel, cestoval po světě, psal, pomáhal uprchlíkům, vešel i na mezinárodním poli ve známost jako odhodlaný válečník proti komunismu. Plných dvacet sedm let prožil v emigraci a místo zaslouženého odpočinku pracoval pro národ. Ostatně jako vždy předtím.
Václav Havel na jaře 1968 navštívil USA. Součástí jeho cesty bylo i natočení rozhovorů s předními poúnorovými exulanty. Ve washingtonském bytě mladý dramatik pohovořil i se čtyřiaosmdesátiletým Zenklem. Vyhnanec a žijící pomník někdejší československé demokracie vyjádřil smutek nad osudem vlasti. Nevěřil v úspěch Pražského jara ani v obrodu komunismu. Věděl, že svůj životní boj prohrál. Přál si pouze jediné. Být pohřben v Praze. Nakonec se to vytrvalému bojovníkovi za svobodu, který zemřel 3. listopadu 1975 v Severní Karolíně, splnilo. V září 1993 byly ostatky manželů Zenklových převezeny z českého národního hřbitova v Chicagu a při pietním aktu uloženy na Vyšehradě.

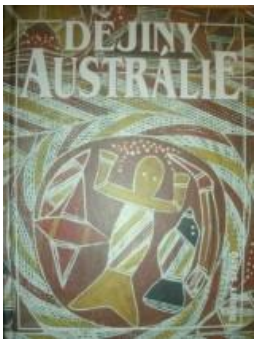

STOPY ČECHŮ V AUSTRÁLII

Jana Reichová

Police plné knih, procházíte kolem několikrát každý den a říkáte si, to jsem již všechno přečetla a najednou se vám oči otevřou - ach, copak je tohle za knížku? Vypadá, že je tady již delší dobu, no tak se na ni podívám zblízka. „Dějiny Austrálie“ autor Geoffrey Blainey, profesor historie na Univerzitě v Melbourne. Ovšem to, co držím v ruce, je český překlad Zory Wolfové z roku 1999, vydaný nakladatelstvím Lidové Noviny. Původní kniha byla vydána v roce 1994. Koupili jsme ji při cestě do Prahy nebo ji za námi tak jako mnoho dalších knih poslala moje sestra? V každém případě mě něco nutí se pustit do čtení.

Autorova předmluva začíná těmito slovy: *„Tato kniha shrnuje celkem jednoduše moje pojetí australských dějin. Už léta soustavně pracuji na obsáhlém mnohostranném díle o australských dějinách, ale je dost možné, že je nikdy nedokončím. Kniha je jen jeho zestručněnou verzí…“*

Četla jsem stránku za stránkou a byla velmi mile překvapená autorovým objektivním viděním a chápáním celého toho složitého dění na tomto kontinentu. Největším překvapením potom byl „dodatek k českému vydání“ od samotného autora. Tento dodatek končí poslední větou k předmluvě knihy vydané roku 1983 „Češi v Austrálii“, jejímž autorem je dr. Michael Cigler. *„Je to cenný doklad o lidech, jejichž různorodé role v australském životě dosud nebyly plně doceněny.“*

Svůj dodatek k českému překladu knihy začíná autor touto informací: *„Mezi britskými trestanci deportovanými do Austrálie byl přinejmenším jeden Čech. Mark Blucher, narozený v Čechách, žil v anglickém městě Nottingham, kde byl odsouzen za krádež krajky. Do Sydney se dostal na trestanecké lodi roku 1830, odpykal si svůj trest a zemřel v roce 1847.“*

Ale autorův dodatek nekončí jenom tímto trestancem: *„První muž českého původu, který vešel v Austrálii ve známost, byl dr. John Lhotský. Narodil se ve Lvově českým rodičům, dva roky studoval lékařství na pražské univerzitě a v roce 1832 emigroval do Sydney, kde se stal přírodovědcem a cestovatelem. Dva roky nato byla z jeho iniciativy vůbec poprvé zapsána a posléze upravena pro zpěv a klavír hudba původních obyvatel. Text a melodie byly vydány pod názvem „Píseň žen z kmene Menero, poblíže Australských Alp“. Kmen Menero či Monero žil tehdy nedaleko míst, kde bylo později postaveno hlavní město Canberra“.*

Potom následují jména nám již známějších Čechů, jako Egona Ervína Kische, Eduarda Borovanského, rodáka z Přerova, vlastním jménem Skřeček, zakladatele australského baletu. Dnes v Austrálii žijí jeho potomci, hudebník Jiří Neradílek a jeho rodina. „*Jen málokdo tak ovlivnil kulturní život v Austrálii jako český tanečník Eduard Borovanský… Poprvé vystupoval v Austrálii se slavnou ruskou primabalerínou Annou Pavlovou, znovu sem přijel v roce 1938, a když se dozvěděl o Hitlerově puči v Rakousku, rozhodl se, že bude žít v Melbourne. Borovanského australská baletní společnost slavila příštích dvacet let (Borovanský zemřel v roce 1959) velké úspěchy a stala se základem pozdějšího státního baletního souboru“.*

Dále autor píše: *„Jedno z hlavních australských středisek lyžařského sportu, Thredbo, bylo založeno v roce 1957 převážně českými přistěhovalci.* „Zde ovšem chybí jméno Antonína Šponara. V roce 1957 otevřeli s manželkou v Thredbu „The Lodge“, první lyžařské středisko. Antonín Šponar napsal knihu „Snow in Australia? – that’s news to me“. Chcete-li vědět o Antonínu Šponarovi více, najdete všechny zajímavé informace v této knize.

„První tasmánskou továrnu na sýry Laktos založil rovněž Čech…“. Ano, to docela jistě, byl to Milan Vyhnálek. A dodnes Australanům chutnají tasmánské sýry, ale bohužel Milan Vyhnálek zemřel minulý rok v České republice. Většina českých emigrantů jistě zná jeho knihu „Kde je tráva zelenější“, tam je opět napsáno téměř vše, ale ne všechno. Milan Vyhnálek obdržel za svůj přínos Austrálii „Order of Australia“, Order of British Empire“ a „Award of Excellence“.

Jistě mnozí Češi v doslovu autora chybí a je jich ještě dost, třeba Rudolf Pekárek, zakladatel pražského FOK, který se po emigraci do Austrálie stal hlavním dirigentem symfonického orchestru v Queenslandu, a řídil jej

Muzeum českého a slovenského exilu 20.stol., Štefánikova 22, Brno 602 00, Email: muzeumexil@muzeumexil.cz

až do roku 1967. Mezi dalšími Čechy, kteří Austrálii přinesli něco nového, je i akademický sochař Vladimír Tichý. Jeho výtvarná díla jsou na mnohých místech Austrálie. Nemohu nepřidat vynálezce Františka Popovského, který bohužel zemřel v dubnu tohoto roku.

Hlavní překvapení pro mne je ale v tom, že autor knihy, tento Australan, profesor Blainey, přece jenom o Češích v Austrálii něco ví. Je nás v porovnání s jinými národnostními menšinami opravdu málo, ale přinesli jsme zemi, která nám ochotně otevřela své dveře, když jsme to nejvíce potřebovali, v tom porovnání dosti pozitivního. Nicméně, alespoň některá jména jsem mohla dodat, a doufám, že mě ještě někdo doplní. Po dodatku autora je ještě přidán dodatek dr. Josefa Brinkeho.

Jsem moc ráda, že tuto knihu v naší domácí knihovně máme.

O ZÁKLADNÍM ZNAKU NÁRODA

Příspěvek Miloše Ondráška ke konferenci "Krajané a čeština"
pořádané Ministerstvem zahraničních věcí a Českým rozhlasem
v nové budově Národního muzea v Praze ve dnech 10. -12. září 2014

Základní znak národa? Hádáte dobře, je to naše mateřština, jazyk národní. Udržení češtiny závisí na českých lidech a u lidí žijících mimo republiku i na existenci krajanského tisku. Spisovný jazyk, na rozdíl od jazyka naší běžné komunikace, je dědictví po našich předchozích generacích jako prostředek ke kultivovanému vyjadřování. Jeho úroveň se udrží jen tehdy, budeme-li jej dále pěstovat, dále tříbit. Týká se to i nás, i když žijeme mimo vlast, mimo zdroj živé češtiny. Je to jako se zahrádkou: jakmile o ni přestaneme pečovat, začne se měnit v džungli. Někdy se mi zdá, zvláště když čtu některý krajanský tisk a korespondenci krajanských spolků, že takový proces již začíná. Nevolám po používání nějakého zastaralého a strnulého jazyka nebo rádoby komických floskulí či novotvarů, ale po slušné češtině bez pravopisných chyb. Slyším o vývoji českého jazyka, k tomu bezpochyby dochází, často však nejde o češtinu, ale o vyjadřovací pohodlnost. V České republice vydávaný tisk se čas od času zmíní o tom, že Češi žijící ve světě se zapomínají správně vyjadřovat a bez rozpaků používají nečeské výrazy, které naberou z jazyka azylové země. To je pravda, ale daleko více mne zlobí, že dnešní čeština, nejen hovorová, ale i ta používaná v České republice ve sdělovacích prostředcích, v Senátu, parlamentu a dokonce i v literatuře je zbytečně korumpovaná slovy převzatými z angličtiny. Jsem ochoten to přijmout, pokud nemáme vhodný výraz zejména v oblasti nové technologie. Většinou to tak ale není, zcela bez důvodu se místo zálivka použije "dressing", následuje destinace, mítink, post, lídr, dýlr, brífink, benefity, milkshake atd., atd. Je to nutné? Komu se uživatelé chtějí zalíbit? Vyjadřuje tento trend servilnost? Nebo, jak se někteří domýšlí, obohacení češtiny? Kromě toho z těchto hříchů vyplývají hlavolamy. Je to ten "imidž", nebo ta či dokonce to? Jaké je množné číslo? To, že přijmeme slovo mobil, mne netrápí, tím se náš jazyk nedeformuje, proč ale v Praze vyvěsit ceduli „Jungmannova Plaza", založit hnutí "Zeman For President", psát v novinách o developerské společnosti, rodinné wellness, outdoorové aktivitě? Také jsem se dozvěděl, že "sedím se streetworkery" a na horách u Kremnice jsou "medvědi a ferraty" (ferrata – nejde o zvíře, ale o horskou skalní stezku opatřenou bezpečnostním svodidlem).

Dále mám na mysli výrazy, které byly v české publicistice a slušné společnosti tabu a dnes se do nich vedraly. Písemnictví se silně uplatňovalo v naší historii, kladně ovlivnilo naše národní obrození a mělo by být do dneška nositelem kulturní úrovně národa. Věk čtenářů krajanských tiskovin se pohybuje definitivně nad padesát a spíše bych řekl nad šedesát a více let. Je zapotřebí některé z těchto listů vytrvale zaplňovat články pochybné úrovně převzaté z bulvárního tisku zejména o kuriozitách sexu? Nebo zavánějící rasismem. Stojíme si o to? Organizace, které podporují vydávání krajanského tisku, by si měly všímat jeho úrovně. Někteří autoři ve snaze být zábavní se nevyznají v používání přechodníků, buší do nás zastaralými výrazy anebo skladbou věty hodící se pro jazykové brusiče 19. století. Ještě horší je čtení protkané bezdůvodně obhroublými anebo dokonce vulgárními výrazy, pochybnými anglicismy navíc nelogicky znetvořenými.

Toto platí zejména pro cestovatele, kteří si říkají spisovatelé a popisují své zážitky z cest a to zejména z oblastí, které jsou čtenářům málo známé. A tak si dovolí leccos i na úkor pravdivosti. Někdy se dostávají i do morálního konfliktu a urážejí zemi, o které píši. Například netolerují zákony, nařízení a předpisy státu, který navštěvují, berou tyto okolnosti na lehkou váhu a vesele je komentují. Když je někam vstup zakázán, platí to v Austrálii i pro české turisty. Nebo je to k popukání, jak jsem se doslova dočetl? Výmluvy, že zákony a nařízení neznám, anebo že jsou vydávány jen proto, aby se překračovaly, nemůžeme tolerovat. Každým rokem jsou ve světě policejně zadrženy stovky českých turistů. Pokládám za krajně netaktní si z pietního uctění obětí válek dělat úšklebky, nemylte se, cituji z uveřejněného deníku české cestovatelky. Sociologie regionálních chuťových návyků je této cestovatelce také neznámá, přece nemusí zesměšňovat něco, co jí nechutná - Vegemite je pro ni staré mazadlo na železniční výhybky, pro Australany pomazánka z pivovarských kvasnic bohatá na vitamín B. Uveřejňované zlomyslnosti týkající se australského způsobu života mi připadají trapné, netolerantní a nezábavné. Vzpomínám si, že pan učitel v hodině zeměpisu zdůrazňoval "jiná země, jiný mrav" a v hodině občanské výuky "doma jez co máš a v cizině co ti dají". Nemělo by to platit jen pro žáky obecné školy.

Takže vidíte, kam až se v zamyšlení nad českým pravopisem můžeme dostat. Škoda, že se v republice nikdo nestará o vydání příručky českého jazyka připravené pro krajany.

KORUPCE – ZLO DNEŠNÍ SPOLEČNOSTI?

Vlastík Škvařil

Poslední dobou slyším často nářky z Česka nad tím, jaká je tam v dnešní době korupce. Nepochybuji o tom, že tam, jako všude jinde, existuje korupce. Všude jsou lidé poctiví a nepoctiví, jediný rozdíl je v tom, jak veliké je procento nepoctivých lidí. A ty rozdíly mezi různými společnostmi mohou být opravdu veliké. Korupce kvete hlavně v zemích, kde jsou nedostatky a kde se dají korupcí získat výhody, které nejsou normálně k dispozici. V takových podmínkách se potom křiví charaktery, a i když někteří lidé takovým svodům nepodlehnou, více a více lidí si zvykne, že trocha korupce neškodí, když jim to zpříjemní život, nakonec si na to navyknou a připadá jim to normální.
Je korupce nemoc dnešní společnosti anebo pozůstatek minulosti? Pravda, dříve se o tom nemluvilo ani nepsalo tak jako dnes, nebyla Protikorupční policie, která vyšetřovala korupci a předvedla před soud jednotlivce nebo organizace obviněné z korupce. Žádný novinář se neopovážil vyšetřovat nějakého tajemníka KSČ nebo jiného funkcionáře a obviňovat je v mediích z korupce, což je dnes běžné. Množství politiků se snaží znemožnit opozici tím, že je obviní vším možným, včetně korupce, často bez jakýchkoliv důkazů. Tak to funguje v demokratických svobodných zemích a záleží pak už jenom na inteligenci obyvatelstva, aby si umělo vybrat čemu věřit a čemu ne. Když je korupce prokázána před soudem a pachatel odsouzený, pak teprve tomu rozumný člověk začne věřit. Bohužel, příliš velké množství lidí rádo věří každé pomluvě a mnoho z nich to navíc s velkým potěšením rozesílá na všechny strany, ať je to pravda nebo ne.
V civilizovaném světě je zásadou, že člověk je nevinný do té doby, než je mu prokázaná vina. Nebo naopak mohou lidé žít zásadou, kterou prosazoval Pol Pot, když vyvraždil 20% lidí v Kambodži: „Lépe ať zahyne 10 nevinných lidí, než aby jeden viník unikl trestu“. Tak co je spravedlivější?
Navíc se mi zdá, že tomu pojmu korupce někteří lidé moc nerozumí. Jeden známý, který si velice stěžoval na dnešní korupci, dodal, že navíc jsou dnes všichni velice lakomí. Že dříve, když přišoféroval s náklaďákem do nějaké fabriky, tak vždycky něco dostal, v čokoládovně třeba bonboniéru, ve vinařských sklepích flašku vína, cigarety v tabáčce a tak dále, ale dnes mu nedá nikdo nic. A to nebyla korupce.
Nechápu, jak rychle lidé zapomněli, jak to tam dříve fungovalo. Kolik tam bylo nedostatkového zboží, které se dalo koupit jenom pod pultem, a prodavač se musel podplatit. K doktorovi se chodilo s flaškou, bonboniérou anebo aspoň s balíčkem kávy. Jinak doktor nebo doktorka, kteří měli pět minut na pacienta, toho moc nevyšetřili. A kolik dalších případů, s kterými jsme se setkávali každý den. Vzpomenu jen na několik. Řidičům, kteří rozváželi uhlí na zimu do rodin, se říkalo „uhlobaroni“. Ne bezdůvodně. Když dovezli uhlí, příjemce chtěl, aby mu to složili co nejblíže k okénku do sklepa, aby si ušetřil práci. Pokud tam byl širší chodník, tak se šofér tvářil, že to vysype na silnici, protože na chodník nesmí vjet. Když si ale majitel představil, jak daleko bude muset to uhlí nosit, tak vytáhnul stovku a pan šofér se nechal přemluvit.
A takových stovek bylo každý den několik. Já jsem si vždycky vzpomněl, jak já, jako mlékárenský technik, jsem dostal za celou neděli práce, když jsem měl službu, jednu takovou stovku, z které mi ještě strhli daně.
Když byl pan šofér požádaný starou babičkou, aby zacouval do dvora k šopě (to znám konkrétní případy), tak to bylo nebezpečné a teprve další stovka jej obměkčila a vzal na sebe tak „obrovské riziko“. A to nemluvím o tom, kolik nákladů různého zboží šoféři odvozili lidem na černo a peníze strčili do kapsy.
S řidiči autobusů to nebylo jinak. Uvedu jenom jeden případ, jistě mnoho lidí má své zkušenosti. V tomto případě to byl zájezd v zimě na lyžařskou chatu. Autobus plný lidí s kufry a lyžemi, velká pohoda, k chatě zbývalo už jenom pět kilometrů, když pan řidič náhle zastavil a prohlásil, že dál už nepojede, protože silnice je kluzká a tak budou pasažéři muset ten zbytek cesty došlapat. Měl do jisté míry dobrou výmluvu. Když měl šofér nehodu, tak většinou musel opravu zaplatit z vlastní kapsy, byla-li to jeho vina. A tak toho šoféři hodně využívali jako důvod, proč nejedou tam, kam se jim nechce. Nemusím snad dodat, že si cestující rychle uvědomili, o co jde, rychle se složili, pan šofér strčil do kapsy pěkných pár stovek a všichni byli spokojeni. O žádné korupci nebyla řeč, lidé byli rádi, že nemuseli šlapat s kufry pět kilometrů. To bylo tenkrát normální.
Měl jsem kamaráda televizního mechanika, který mě informoval, jak to fungovalo. Lidé přinesli do opravny televizory, mechanik to dostal za úkol a našel moc chyb, vyfasoval na to součástky, většinu jich schoval pro sebe, protože nebyla nutnost to opravdu měnit, zaúčtovalo se to majiteli televizoru a mechanik si tak nahromadil kopy součástek, které pak používal na fušky. Těch druhů televizí nebylo tak mnoho, tak se součástky hodily na většinu oprav. V opravně to trvalo vždy i několik týdnů a tak byla vždycky velká sháňka po mechanicích, kteří byli ochotni přijít po práci a opravit to na místě. A když se blížil Silvestr a všichni se těšili na zajímavý televizní program, tak si náš mechanik mohl účtovat, co chtěl. Nikomu nevadilo, že platil jak mourovatý, jen když měl spravenou televizi.
Když člověk musel neočekávaně přespat v nějakém městě v hotelu a neměl to předem zajištěné, přišel na recepci, a většinou se dověděl, že není žádný pokoj volný. V tom případě podal přes pult občanský průkaz, z kterého nenápadně vykukovala stovka, a požádal recepci, aby se ještě jednou pořádně podívali, a najednou ejhle: „No to máte štěstí, nevšimnul jsem si hned, že tady někdo zrušil ubytování na dnešní noc a tak je tady skutečně jeden volný pokoj“.
Při jedné návštěvě bratra v Bratislavě nás napadlo podívat se do nočního baru. Nikdy jsme v žádném předtím nebyli a člověk je tvor zvídavý. Málem to skončilo hned u vchodu. Bylo zamčeno a vrátný nám oznámil, že je vyprodáno a nikoho víc tam nesmí

pustit. Načež brácha, znalý poměrů, strčil vrátnému do ruky stovku a dveře se zázrakem otevřely. Dlouho jsme se tam nakonec stejně nezdrželi. Bylo to tak šíleně přeplněné, že se tam nedalo pohnout, sednout už vůbec ne, k pultu se člověk nedostal, aby si mohl koupit nějaký drink a kouře tolik, že se tam nedalo dýchat a vidět na konec místnosti už vůbec ne. Jen jsem si pomyslel, kolik stovek si vrátný nesl v kapse domů, když to bylo tak přeplněné. Nikdo se nad tím nepozastavoval.
Ze zájmu jsem si udělal kromě řidičáku 2. třídy i učitelské oprávnění, abych si po práci trochu přivydělal učením předpisů a jízdy na motocyklech a osobních autech. Jak každý ví, kdo chtěl řidičák, musel do autoškoly, což nebylo zrovna laciné. Jednou jsem byl požádán, abych soukromě učil jezdit tajemníka OV ROH. Přece autoškola je jen pro plebejce, tam přece soudruh tajemník nemusí a soukromé vyučování mu ušetří dost peněz. Navíc nemusí každý vidět, jak je blbý. Tak jsem s ním jezdil. Na každou lekci si přinesl seznam podniků, do kterých bylo potřeba zajet. Z každého vyšel s balíkem a zřejmě měl dost drzosti na to, aby se mi pochlubil, že to zboží, i když bylo kvalitní, soudruzi v podniku přeřadili do druhé třídy a tak to dostal za zlomek normální ceny. Měl z toho velké potěšení. Asi mu bylo jasné, že nebudu mít odvahu otevřít hubu. Oni by mi ji stejně zavřeli velice rychle, ne jako dnes, kdy se takové obvinění vyšetřuje, a hned jsou toho plné noviny. Hlavně když je to dnes nějaký funkcionář, to má opozice hody, a právem. Nic se dnes lehce neutají.
Nemohu pochopit, proč se dnes lidé nad korupcí tak rozčilují, když jim to dříve nevadilo. Tenkrát se člověk setkával s korupcí na každém kroku, dnes o tom čtou v novinách a slyší v televizi. Takový druh korupce jako tenkrát dnes už dávno neexistuje. Všeho je dostatek, nikdo nemá zapotřebí nikoho podplácet. Určitě nějaká korupce pořád existuje, ale politici nejsou nedotknutelní, všechno se o nich veřejnost dozví. Lidé by měli být rádi, když vidí, jak se proti korupci bojuje. Ale zřejmě právě ta svoboda, která takový boj proti korupci umožňuje, někomu moc nevoní. No přece ta dnešní demokracie je tak špatná.
Jak byl ten život za komunistické diktatury jednoduchý. Stačilo držet hubu a krok, neplánovat žádné zahraniční dovolené k moři a jinde ve světě, občas dostat od ROH poukaz na týdenní pobyt na nějaké chatě, kterou mu soudruzi určili, doživotní zaměstnání, smíření se s málem: „máme televizi, a tak se díváme, za byt a za stravu, za oděv děláme“, jak to někdo zazpíval v „protest songu“ v roce 1968, když mohli lidé na krátkou dobu otevřít ústa a když ten zpěvák viděl a zbásnil to, co se kolem něj dělo, a jak lidé žili. Tenkrát to věděl každý, dnes se na to všechno rychle zapomnělo. Já si to dobře pamatuji a proto mě ty dnešní přehnané nářky tak nějak lezou na nervy.
Boj proti korupci nikdy neskončí, musí se v něm pořád pokračovat. Korupce je věčná, zrovna tak jak lidská blbost. Ale pokud převládá moudrost a poctivost, tak je lépe se radovat z toho, o co je život v dnešní společnosti svobodnější a radostnější. Špatná nálada nepřispívá ke zdraví. Smích je zdravé koření a s dobou náladou a optimismem je podstatnou součástí dlouhého a spokojeného života.

Tak bojujte v Česku dále proti korupci, je to potřeba. Ale nevykládejte, že je to zlo jenom dnešní doby. Korupce byla, je a bude. Buďte rádi, že to můžete veřejně kritizovat a díky svobodě, která dříve neexistovala, se nemusíte rozhlížet kolem, jestli vás nějaký papaláš nebo udavač neuslyší.

10 nejčastějších lží o komunistech a socialismu

Dušan Makovský - blog iDnes.cz

Snad každý se někdy setkal s argumenty, obhajujícími komunistickou stranu a období, kdy se tato strana v naší zemi snažila do života uvést experiment zvaný socialismus. A je charakteristické pro lidskou povahu, že úplně špatné se snaží z paměti vymazat a co se vymazat nepodaří, alespoň uzpůsobí do podoby technicolorové, takřka laskavé vzpomínky.
V diskusích se tak můžete doslechnout, že každý mohl cestovat, že nikdo nikoho nenutil kutat uran, Horáková s Píkou že škodili dělnému lidu a banánů byl vždy dostatek… Za banány, kubánské pomeranče a dovolenou v NDR se tak schovávají justiční vraždy, národ omotaný ostnatým drátem, likvidace hospodářsky a průmyslově vyspělého státu, utiskování a znásilňování celých generací.
Je smutným faktem, že takto pokřivené vzpomínky neslouží jen jako argumenty v diskusích, ale přežívají i formou vyprávěnek v rodinném kruhu a díky uhlazeným televizním dílkům a častou recyklací normalizačních děl jsou distribuovány do hlav celého národa.
Připomeňme si proto deset nejrozšířenějších a nejobskurnějších omylů o době vlády jedné strany.
Lež č. 1 – Lidská práva se dodržovala, byli jsme demokratický stát.
Demokracie byla pro tehdejší mocipány prázdné slovo. Jen pojem, kterým se rádi oháněli, když bylo potřeba. Totéž u lidských práv. O nějaké svobodě slova, svobodě vyjadřování, svobodných a nezávislých médiích, svobodě cestování, svobodě podnikání nebo třeba právu na spravedlivý proces nemohla být řeč.
Svobodné vyjádření názoru bylo považováno za div ne rozpoutání občanské války a každá demonstrace byla brutálně rozehnána tehdejšími represivními složkami. Vyslovení nesouhlasu s okupací sovětskými vojsky bylo často důvodem k ukončení kariéry a začátku profesní dráhy zeměměřiče, kopáče, topiče či počát-

kem putování po československých kriminálech.
V několika případech dokonce vyjádření vlastního názoru bylo důvodem k zabití. Jména jako Pavel Wonka, ubitý komunistickými bachaři, nebo Danuše Muzikářová, zastřelená během demonstrací v srpnu 1969 československou veřejnou bezpečností a Lidovými milicemi, zůstanou navždy důkazem, že komunistům o lidská práva a demokracii nikdy nešlo.
Podpis Charty 77, která kritizovala nedodržování lidských práv, k jejichž dodržování se komunisté sami v Helsinkách zavázali, byl důvodem k těžkým represím vůči signatářům. A je příznačné, že tehdejší média Chartu odsuzovala, národ se křižoval, kulturní veřejnost podepisovala Antichartu a přitom nikde nebyl text samotné Charty 77 zveřejněný. Protože proč o ní pravdivě informovat, to neměli soudruzi v povaze.
Komunisté nedali lidem pokoj ani po smrti. Známá je hysterie rozpoutaná kolem hrobu Jana Palacha, ale už méně známý je například pohřeb filozofa Jana Patočky, který zemřel po jednom z výslechů u Státní bezpečnosti a během jehož pohřbu estébáci v okolí hlučeli, túrovali motorky a nad hřbitovem nechávali prolétávat vrtulník.
Absenci demokracie dokládá i způsob, jakým probíhaly volby. Na jednu stranu zde existovaly i loutkové strany Socialistická strana a Československá strana lidová, ale nebyl žádný výběr. Ve volbách figurovala pouze takzvaná jednotná kandidátka Národní fronty, účast u voleb byla povinná a běda, když občan volič chtěl jít za plentu, škrtat nebo odevzdat neplatný hlas. Vše bylo pod pečlivým dozorem bdělého oka strany. Komu se k volbám nechtělo, toho navštívili pracovníci volební komise s přenosnou urnou a bylo poměrně velkým uměním se takové volbě vyhnout a odmítnutí účasti bylo opět důvodem k represím.
Ubohost komunistického režimu se nezastavila ani před dětmi nepohodlných kverulantů. Nebylo tedy žádnou vzácností, když se potomek člověka s ušpiněným kádrovým profilem nedostal na školu, nebylo mu umožněno studovat nejen na vysoké škole, ale často ani na gymnáziu. Budoucnost dětí tak byla závislá na poslušnosti jejich rodičů.
Jak to tedy bylo? Pro komunisty jsou lidská práva a demokracie pouze prázdným pojmem. Nic takového, už z podstaty komunismu, nemůže být s nimi spojováno.
Lež č. 2 – Národ byl zdravější díky špičkovému zdravotnictví.
Délka života v socialistickém Československu byla v průměru o čtyři roky kratší než v prohnilých kapitalistických státech. Podle tabulek Světové banky žil v roce 1989 průměrný Čechoslovák 71.4 roku. Ovšem průměrný Američan 75.2 roku, Rakušan 75.5 roku a Nizozemec dokonce 76.9 roku. S trochou nadsázky se dá říct, že život v socialismu byl zdraví škodlivý.
Ani o špičkovém zdravotnictví se nedá mluvit. Ano, měli jsme v Československu kapacity, které patřily ke světové špičce, jako byl například pediatr profesor Švejcar, bojovník proti neštovicím chemik Holý nebo otec kontaktních čoček Wichterle. Ovšem kdo o nich u nás věděl? Jeden z dalších typických rysů socialismu byla nenávist vůči schopným a úspěšným. Klacky, které strana házela pod nohy těmto vědcům, by byly námětem na vlastní knihu. Připomeňme si ale, že zrušením licenčních smluv na výrobu kontaktních čoček přišlo socialistické Československo zhruba o miliardu tehdejších dolarů. Samotný Wichterle neměl z peněz za patenty ani zlámanou grešli.
Běžné zdravotnictví ovšem silně zaostávalo za zbytkem světa, především díky nemožnosti spolupracovat na výzkumu se západními lékaři a neschopnosti nakupovat špičkové lékařské vybavení.
Jak to tedy bylo? Komunisté ukradli lidem čtyři roky života.
Lež č. 3 – Kdo dodržoval zákony, neměl se čeho bát.
Na každém rohu stál esenbák, bylo bezpečno.
Co do množství esenbáků se mohlo zdát, že je opravdu o bezpečí obyčejného občana postaráno. Nebylo tomu tak. Naopak dohled nad socialistickým způsobem života byl přednější, než nějaká prevence kriminality. Je nutné si uvědomit, že jedním ze základních rysů tehdejší VB byla represe. Dodržovat zákony zdaleka nestačilo.
Jedním z mnoha příkladů, kdy si před esenbáky ani ctnostný a zákona dbalý člověk nemohl být jistý, byl hon na takzvané máničky. Stačilo mít dlouhé vlasy a o pozornost „bezpečnosti“ bylo postaráno. Buzerace ze strany příslušníků bezpečnosti byla skoro všudypřítomná. Sedíš dlouho na lavičce na nádraží? Ukaž občanku! Motáš se kolem západoněmeckých autobusů a hledáš odhozené plechovky do sbírky? Ukaž občanku! Směješ se něčemu, když jde kolem hlídka esenbé? Občanku sem, smích tě přejde. Respekt veřejnosti vůči tehdejším bezpečnostním orgánům byl pramalý. Byli vnímáni jen jako pologramotné mlátičky bez špetky přirozené inteligence. A dlužno dodat, že v mnoha případech byl takový odsudek na místě. Mnohými řadovými příslušníky byl tento despekt silně vnímán a byl důvodem k tomu občana občas pěkně osolit. Jen tak, bez důvodu. Stejně se určitě smál tomu fóru, jak jdou tři esenbáci, jeden umí číst, druhý psát… Kdo byl někdy, byť kvůli banalitě, na služebně VB, jistě si vybaví pocit, že je hledaným vrahem a osnovatelem atentátu minimálně na Gustáva Husáka. Totéž si jistě vybaví ti, kdo ve svých škodovkách brázdili normalizační silnice a měli to štěstí, že jim před blatníkem zamával esenbák plácačkou.
Esenbáci byli užíváni k rozhánění demonstrací, k šíření strachu, k rozbíjení hlav demonstrantů, kdy vyzbrojeni dlouhou bílou „láskou strany“ mlátili hlava nehlava všechno, co jim přišlo pod ruku. Kdo zažil, například během Palachova týdne v lednu 1989, jaké to je, když takový knedlík přistane na zádech, nezapomene.
Samozřejmě by bylo nespravedlivé soudit takto všechny. Kradlo se, vraždilo, kriminální policie i tehdy fungovala, zločinci se chytali, zavírali, věšeli. Jen se o tom nepsalo,

www.leadersmagazine.cz LEADERS

protože nebylo kde. Svobodná média neexistovala a v občanech bylo nutno vzbudit dojem, že žijeme v bezpečné zlaté kleci. I tohle si sebou po takřka čtvrt století táhneme jako kámen na krku, protože současná policie, často nezaslouženě, je odsuzována a vysmívána na základě zkušeností s esenbáky.
Jak to tedy bylo? Veřejná bezpečnost byl represivní orgán, větší důraz než na ochranu před kriminalitou byl dán na šmírování a buzeraci socialistického občana.
Lež č. 4 – Přes hranice se plížili jen vrazi a špioni.
Nebylo to tak, jak se mnozí staří komunisté, obzvlášť ti z Klubu českého pohraničí, snaží tvrdit. Po únorovém puči přes hranice pendlovali převaděči s osobami, kterým reálně hrozila perzekuce ze strany vládnoucí KSČ. Šlo nejen o podnikatele, politiky opozičních stran, bývalé příslušníky zahraničních armád, ale i běžné občany, kteří se nedokázali smířit s budoucností násilím ovládnutého národa. Často hranice přecházeli s celými rodinami a riskovali tak dlouholeté žaláře a v některých případech i trest smrti. Mnohým při přechodu štěstěna nebyla nakloněna a svému osudu z rukou komunistické justice neunikli. Jiné při přechodu dohnala kulka či skončili na elektřinou nabitých drátech.
Samozřejmě, že přes hranici přecházeli i pracovníci tajných služeb. Nešlo ovšem o takové množství, jaké se dnes snaží někteří bývalí strážci hranic uvádět. Fakta mluví proti jejich tvrzení. V letech 1948 – 1989 zemřelo při výkonu služby 654 pohraničníků. Z toho ovšem pouhých 10 bylo zabito během přestřelky. Ve zbylých případech šlo o nehody, náhodné výstřely z pušek či sebevraždy. Proti těmto deseti pohraničníkům stojí odhadovaných pět stovek obětí z řad uprchlíků za svobodu.
Je zajímavé, že zatímco hranice demokratických států byly hlídány před možným příchodem nežádoucích sil z venku, hranice socialistického tábora fungovaly podobně jako ostraha kriminálu, bránily v cestě ven.
Jak to tedy bylo? Přes hranice se neplížili vrazi a špioni, ale slušní lidé na cestě za svobodou. Naopak vrazi tyto hranice hlídali.

Dalších pět prokázaných lží přineseme v příštím vydání - nesmíme zapomínat!

České velvyslanectví hledá
v rámci připravované sklářské výstavy v Canberře, která je naplánovaná na začátek příštího roku 2015, mezi našimi krajany šikovné **skláře**, jejichž výrobky by se daly na této výstavě prezentovat.
T: +61 2 6290 1386
E: canberra@embassy.mzv.cz
W: www.mzv.cz/canberra

K článku Válečná mapa generála Pattona v minulém čísle Čechoaustralana

Považuji za svoji povinnost obhájit čest bojovníků židovského původu, kteří statečně sloužili v Československé zahraniční armádě. Doporučuji knihu Ivana Procházky DUNKERQUE – Válečný deník Československé obrněné brigády (říjen 1944 – květen 1945). Příloha číslo 7 na stranách 131- 136 vybízí k zamyšlení se nad seznamem padlých a zemřelých příslušníků brigády – Byl to právě Motoprapor, který zaznamenal velké ztráty a který se skládal převážně z vojáků židovského původu, členů bývalého Československého protiletadlového pluku 200, který byl ze Středního východu začleněn do obrněné brigády. Hrdinové padlí za vlast – Čest jejich památce…
Také zpráva o „vzbouření“ ve vojenském táboře Cholmondeley není příliš objektivní. Chci jen podotknout, že jsem narukoval na vojnu v Cholmondeley v roce 1940 a sloužil dva roky u Motopraporu.

Ivo Kalina, plukovník v. v.

Vážil jsem si vždy těch, co bojovali za náš národ a byl jsem označován jako zaprodanec amerického imperialismu. To, o čem jsem psal, nemám ze své hlavy, ale z knih a vydaných pamětí účastníků. To už bylo vše takto podáno v různých publikacích a já to jen přebíral. Nesmíme se bát říkat nahlas věci, které nám sice tolik nesedí, ale opravdu se udály.
Tehdy ve válečné době většina osob židovského vyznání vstupovala do KSČ, aby mohla bojovat proti hitlerovskému holocaustu. Ale nedokázali si uvědomit, že Hitler a Stalin byli stejného ražení a nakonec v roce 1940 si počali rozdělovat Evropu. Protože stalinská propaganda pracovala na nenávisti k západní demokracii, tak se pro ně staly Anglie a USA nepřátelské země. Proto vypukla ona dodnes zamlčovaná vzpoura v Cholmondeley.
Podobné to bylo i po válce - z pamětí zdejších obyvatel:
Po skončení války se začali z německých koncentračních táborů přeživší židovští občané Československa vracet do svých domovů. Ti, co bydleli v bývalých Sudetech, se začali hlásit na místních národních výborech o svůj majetek. To by bylo v pořádku, ale oni mluvili německy! Na úřadech už byli většinou Češi a ti se s nimi odmítali německy bavit. Zdejší Němci už začali na nádražích nastupovat do vlaků na odsun a najednou přijdou nějací další Němci žádat o navrácení polností a statků a chtějí tu zůstat. Začalo obrovské handrkování a Češi to nechápali. Jak můžou židé žádat o majetek, když tvrdí, že jsou Němci a neumí ani slovo česky? Jak můžou na to být hrdi, že jsou Němci, když je Němci zavřeli do vyhlazovacích táborů a většina z nich tam zemřela? Kde je jejich hrdost? Když se nepřestanou chlubit se svým německým patriotismem, tak ať si také nasednou na vlak do své velké vlasti ke svým německým bratrům. A tak se také v mnoha případech stalo. Hlavně v Nové Roli a v Chodově. Nikdo jejich chování nerozuměl a dodnes nerozumí. Hlásili se prostě k Němcům, i když je Němci vraždili. Jak může někdo milovat ruku, která ho rdousí?

Frank Nykl

MAGICKÝ HLAS REBELKY
– filmový portrét Marty Kubišové

Veronika Boušová

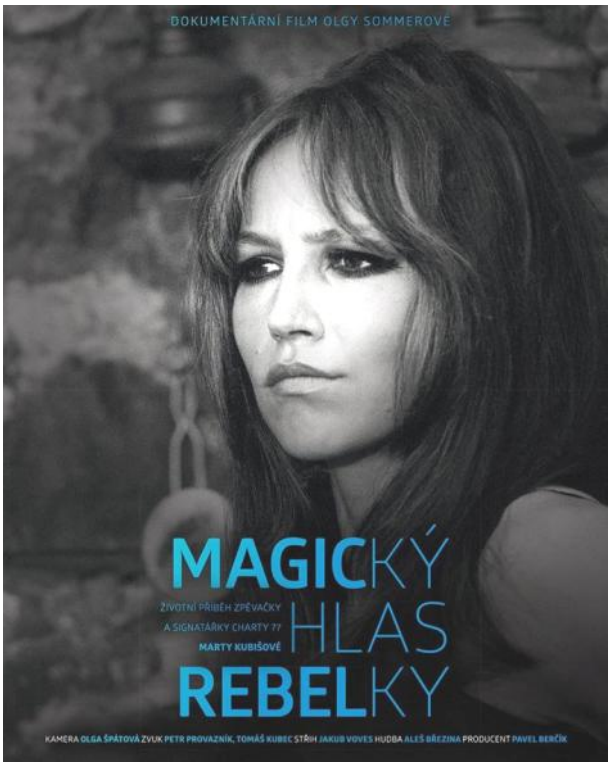

Mně a mým vrstevníkům byl tento hlas 20 let zapovězen. Jsme žijícím důkazem toho, jak perfektně komunistickému režimu vycházela manipulace s minulostí. Od nástupu normalizace nezůstalo v české popmusic po existenci nějaké Kubišové památky. Až na prahu dospělosti jsem u příbuzných narazila na nahrávku písně Dobrodružství s bohem Panem, kterou jsme zpívávali u táboráku, aniž bychom znali původní interpretku. S přísahou, že se o ní nikomu nezmíním, jsem si nakonec odvezla domů kazetu se Songy a baladami a řadou singlů navrch. Tak jsem objevila Martu Kubišovou. V tu dobu byla jako zpěvačka „mrtvá“ dobrých patnáct let.

„Mě vždycky někdo postaví na barikádu a já nevím, co mám dělat. Tak začnu mávat praporem a usmívám se“. Stát na barikádě muselo být pro svobodnou duši Martu Kubišovou snazší, než z ní sestoupit. Teprve pak se rozpoutala skutečná bitva, v jednu chvíli dokonce bitva o to nejcennější. Možná tehdy ani nevnímala vlastní morální a vnitřní sílu, díky níž dokázala najít oporu sama v sobě. Překvapivě nebojovala o návrat na pódia (ostatně, kdyby jí komunisté nezakázali studovat, stala by se lékařkou) - tím nejdůležitějším pro ni byla rodina.

K natočení celovečerního dokumentu ji přemluvila režisérka Olga Sommerová. Světová premiéra na karlovarském filmovém festivalu vynesla snímku Magický hlas rebelky cenu diváků, 17. července mu na pražské premiéře aplaudovalo Kino Lucerna. Koncepcí filmu navázala Sommerová na svůj předchozí portrét Věry Čáslavské „Věra 68“. Objektivní a subjektivní pohledy se prolínají, aby osvětlily minulost, z mozaiky zásadních událostí vyrůstá aktuální, lidsky přirozený obraz aktivní zpěvačky a milovnice zvířat. Proč si režisérka vybrala právě Kubišovou? *„Obě dvě (s Čáslavskou) mají velmi podobný osud. Narodily se ve stejný rok, a když přijely do Československa okupační tanky, tak se obě jako mladé, šestadvacetileté ženy, dokázaly tomu násilí postavit. Obě dvě kvůli tomu skončily kariéru v tom největším rozletu, ale současně každá z nich měla za sebou velké dílo. Když jsem natočila film o Věře, musela jsem tedy natočit i film o Martě“,* vyjádřila se v médiích.

Fotografie z rodinného alba a dalších archívů komentuje Kubišová a postupně se za doprovodu kameramanky Olgy Špátové a své dcery Kateřiny vrací do míst, o nichž je řeč, a konfrontuje se s minulostí. Vzpomíná na otce lékaře, vězněného po znárodnění, na konkurz do prvního angažmá v pardubickém divadle, éru Rokoka a konečně na hvězdné Golden Kids, kde byla za ženu-vamp vedle „zajíčka“ Helenky a rtuťovitého rošťáka Vaška. Zprávu o koncertování „kůzlat“ v Paříži v roce 1968 uzavírají divoké pouliční nepokoje, následují méně známé záběry ze srpnových událostí v Praze. Z populární trojice vystupuje ve filmu jen Václav Neckář, rozchod s Helenou Vondráčkovou, trpká tečka za historií tria, zde zmíněn není. „Vzpomínat se má je na to dobré“, bohužel historická hodnota celé výpovědi tím poněkud utrpěla. V dobrém však vzpomíná Kubišová s Ivou Janžurovou na improvizované dobrodružné televizní natáčení Písně pro Rudolfa III. a Modlitby pro Martu v první den sovětské okupace, úsměvně dnes působí jejich nevydařené předávání dárku Alexandru Dubčekovi.

Svým starým diářem, stručnou kronikou dění kolem Charty 77, listuje Pavel Kohout, kamera zabírá Martou signovaný souhlas s prohlášením. Práci někdejší mluvčí ocenil také Václav Havel. Mihne se tu Dana Němcová, Vlasta Třešňák, natáčení desky zakázaných zpěváků doma v kuchyni a kuriozity kolem vydání popisuje Jaroslav Hutka. Jako členka a mluvčí Charty poznala Marta jinou společnost, „dorostla“ vlastní velikosti. Jakmile však otěhotněla, ze dne na den skončila. „Od dcery mě nedostanou ani párem volů,“ prohlásila. Těhotenství přišlo jako dar z nebes, když už to nikdo nečekal. Pouto mezi ní a pohodovou Kateřinou je nebývale silné a láskyplné. Hrozbou odebrání dítěte Martu později psychicky vydíral Kateřinin otec Jan Moravec. Ze spisu StB s krycím názvem „Chalupnice“ předčítá historik Petr Koura hlášení, která na ni Moravec podával. Ještě po rozvodu s ním musela žít v jednom bytě. O tomhle pekle nepadne jediné trpké slovo, přesto není těžké si představit, v jak šílené situaci se ocitla. Odpírané vítězství v anketě Zlatý slavík se proti tomu jeví naprosto banálně.

Marta a zvířata – tuhle kapitolu nejvýstižněji reprezentuje scéna ze Zoo s jejím svěřencem, samcem želvy sloní. Želvák se s blaženým výrazem nechá hladit a „běhá“ za svou sponzorkou jako pes. *„Být psem Marty Kubišové by bylo nejlepší, být jejím pianistou ale také není špatné,“* směje se Petr Malásek v natáčecím studiu. Od sametové revoluce patří vedle hájení zvířecích zájmů k Martinu životu

opět zpívání. Natáčení dokumentu se rozběhlo v době, kdy znovu vstoupila na divadelní prkna a zkoušela roli stárnoucí Sidonie Nádherné v šansonově laděném muzikálu „Touha jménem Einodis“. Příprava inscenace Divadla Ungelt se stala žhavým tématem. Osud nacismem, komunismem a lidskou závistí pronásledované hraběnky s osudem zpěvačky rezonuje a poskytuje celému dokumentu symbolický rámec. Aneta Langerová, s níž se na prknech setkává, je právě ve věku, kdy Marta dostala od komunistů stopku. Obě se společné pokouší přiblížit tu situaci divákovi z pohledu dnešního mladého člověka, uvyklého demokracii.

Rebelka Kubišová promlouvá samozřejmě hlavně zpěvem. Přímo pro film vznikl duet s A. Langerovou „Život není pes“, kariéru před zákazem prezentují hojné ukázky dobových klipů (písně vyšly na soundtracku). Úvodní entrée se vzdorovitě naléhavým halelujah osudové milovnice Magdalény, kterou „k pranýři městem vedou, odpustit, to nedovedou“ vyrazí člověku dech. Recitálem „Proudy“ (1969) vzdal režisér Němec hold své ženě a zachytil ducha „šedesátek“ tak, že z toho dodnes mrazí. V retrospektivě zpěvaččina osudu působí hit „Magdaléna“ prorocky. Když se normalizátoři rozhodli demonstrovat na Kubišové svoji moc, neměli žádný silný argument. Čí zájem za zákazem stál? Hudební publicista Jiří Černý má jasno: „Za vším hledej ženu“. Kubišovou evidentně nemohly vystát paničky funkcionářů; dráždila je vyzývavě přitažlivým zevnějškem a hlasem. Zpráva o fotomontážích s pornografickým obsahem zasáhla tehdejší hvězdu populární hudby do té míry, že přišla o nenarozené dítě, prošla klinickou smrtí a rozpadlo se jí první manželství s Janem Němcem. Tísnivé vzpomínky na ni doléhají v chodbách porodnice U Apolináře ještě dnes. *„Světská sláva pro ni vůbec nic neznamenala, byť je nositelkou mnoha profesních cen“,* podotýká Sommerová k nejhlubší ráně Martina osobního života.

Období totality si dnes leckdo nebezpečně idealizuje a morální postoje oponentů režimu se zlehčují. Realistka Marta Kubišová si nestěžuje, žila přítomností a podle svého svědomí, jako „zvonkoví lidé“ v písni Ring-O-Ding. Magický hlas rebelky prostě křičí potichu: *„Přichází i mezi nás, i mezi námi jsou, na první pohled je nepoznáš, když po ulici jdou, zazvoní, když přijde čas, kde by mlčky stál každý z nás. Poslouchej…“*

Věděli jste?

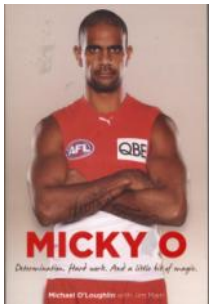

Michael O'Loughlin byl jeden z nejlepších a nejznámějších hráčů australského fotbalu AFL - týmu Sydney Swans. Po skončení své kariéry napsal knihu, ve které uvádí: *"Chci na úvod hned prohlásit, že jsem první aboridžinský Žid, který kdy hrál v elitní fotbalové lize. Nekecám! Na první pohled hned každý pozná podle mé pleti, že jsem Aboridžinec. Ale Žid? Můj dědeček, Jacob Stengel byl československý Žid z Prahy, kterému se podařilo během Druhé světové války uprchnout před nacisty, a přijel do Austrálie. Jeho syn, můj otec se s mojí matkou nikdy oficiálně neoženil a proto jsem dostal své příjmení po matce, která měla trochu irské krve a tím irské příjmení."* (škv)

PÍSEŇ V TRYSKU STALETÍ

Vladimír Vondráček

Myslím, že málokdo z nás si dovede představit život bez písničky a je to jistě dobře. Písní je naštěstí opravdu nespočet, přinášejí nám radost, konejší, zahánějí smutek, některé uspávají, další vybízejí k tanci, jiné burcují do boje. A jsou i takové, které sehrály ve své době úlohu přímo historickou. V tomto elaborátku si dovolím nejprve alespoň krátce připomenout pár písní, které zacloumaly dějinami kultury či dokonce historií jako takovou, ale pak zejména ty, které často zacloumaly mou maličkostí.

Historicky začaly písně vznikat asi od roku 1 500 př. n. l. a zpočátku se jednalo o recitování básní za doprovodu místních hudebních nástrojů. Zdá se, že „to začalo“ v Číně, a přes Indii, sumerskou Mezopotámii a Egypt „se to dostalo“ na Blízký východ a pak do antického Řecka. A tak si připomeňme jen několik titulů - čínská Kniha písní, jen o něco mladší je nejznámější Šalamounova píseň lásky a řeckou Seikilovou písní poskočíme do období kolem začátku našeho letopočtu.

Pak se pomalu dostáváme k evropským středověkým chorálům. Nejstarší je jednohlasý Gregoriánský chorál z konce 6. století a přeskočíme-li „pár pátků“ v druhé polovině prvního tisíciletí, máme tu naše první české chorály. Nejstarší je Hospodine, pomiluj ny, který byl zpíván při volbě knížete Spytihněva v roce 1055. Za autora se uvádí svatý Vojtěch a píseň byla dlouho považována za českou hymnu, spolu s písní Svatý Václave. Ta vznikla někdy na přelomu 11. a 12. století a při nejslavnějších událostech spojených s českou státností se zpívá dodnes, i když na novější melodii ze století 15.

A ještě několik nejznámějších evropských „bojových“ písní. Nejznámější je husitský chorál Kdož sú boží bojovníci, před ním se prý třásla celá Evropa, a zajímavé je, že vlastně neznáme ani autora ani datum jeho vzniku! Slavnou revoluční píseň Marseillaisu složil ženijní důstojník Rouget de l´Isle koncem dubna 1792 ve Štrasburku a brzy se stala státní francouzskou hymnou. I druhá a ještě mnohem revolučnější píseň a hymna dělnického revolučního hnutí – Internacionála - vznikla ve sladké Francii. Původní francouzský text napsal komunard E. Pottier v roce 1871 a zpíval se na melodii Marseillaisy. Současnou melodii složil v roce 1888 P. Degeyter a jeho hudba je předmětem autorsko-právních sporů dodnes… Na tuto melodii pak český text napsali Antonín Macek

a Josef Skalák počátkem 20. století. A dovolím si trochu zaprovokovat, když dám tyto dvě bojové hymny do konfrontace s naší krásnou, mírumilovnou, po všech stránkách nekonfliktní národní a státní hymnou – Kde domov můj! Myslím, že tento stručný historický přehled by měl stačit a je čas se „vrhnout" na písně, které zacloumaly mou maličkostí při mém curriculum vitae.

Protože jak maminka, tak i její tatínek, tedy můj děda, byli kantoři, doma jsme měli křídlo, harmonium a dokonce i citeru. Je tedy jasné, že hudba mě musela provázet už od prenatálního věku. Prvními písněmi určenými jen pro mne pak byly zcela jistě ukolébavky - Hajej můj andílku a pak smutnější - Letěla bělounká holubička, čímž jsem se vlastně poprvé setkal s operou! První písničkou vyluzovanou mými hlasivkami byla ale pravděpodobně obligátní Pec nám spadla.

První „dvě sady písniček" jsem se naučil za války od dědy. Byla to celá řada našich krásných národních písniček, českých, moravských i slovenských, ale také i pár tehdy zakázaných „hašlerek", mezi nimiž dominovala Ta naše písnička česká. Ale teď si s hrůzou vybavuju, že písněmi non grata se v padesátých letech staly i některé naše národní písničky. Vždyť přece „díky" tehdejším našim mocipánům se – alespoň ve školách – nesměly zpívat moravské národní Teče voda teče a Ach synku synku …

Ty krásné maminčiny ukolébavky si samozřejmě pamatuju dodnes, ale přiznám se, že mnohem častěji mi po celou mou dospělost zněly v uších ukolébavky zcela jiné. Například nádherná irská ukolébavka Bing Crosbyho z filmu Farář u svatého Dominika.

Kromě dědy mě však zcela originálně hudebně vzdělával můj o devět let starší bratr. A tak jsem například asi v osmi či desíti letech dával na uzavřených rodinných seancích k lepšímu - *Já viděl Helenu, v bazénu náhodou, závrať jsem z toho měl, co jsem zřel jen nad vodou…,* nebo přijatelnější – *Kluci z naší uličky, pojďte zas mezi nás, zahrajem si kuličky, zalumpačíme zas…* a také – *Letí šíp savanou a s ním letí srdce mé!* Což byl ale také jistě let předčasný…

Pokročilý teenager brácha mě pak brzy „přeladil" na u nás začínající swing a už jsem zase „jel" Arnošta Kavku - *… už nikdy víc milovat nebudu, jenom jednou jsem to zkusil a teď mám ostudu, už nikdy víc milovat nebudu…*

Po válce jsme pak všichni samozřejmě obdivovali hrdiny od Stalingradu, Leningradu i Sevastopolu – třeba v Malochovské mohyle - a nadšeně zpívali: *Čérez góry rjéky i dalíny…, Razcvětály jábloni i grúši…*, nebo i Suliku. Ale většině omladiny tehdy více vyhovoval méně patetický pohled na válku od Západu. A tak i mně více imponovali naši západní piloti, kteří nám „přivezli" třeba písničku: *Znám já jednu hospodu…*, nebo i prvoválečnou irskou Tipperary.

Mezi největší poválečné bomby patřila Zasněžená romance s celým orchestrem Glenna Millera a krasobruslařkou Sonjou Henie. Zjevením byl pro nás i skvělý

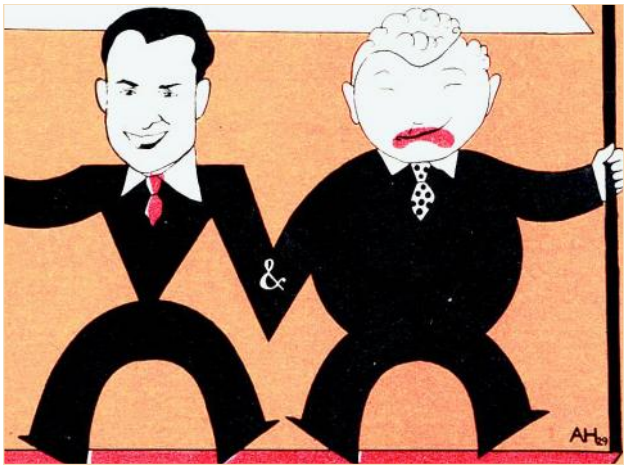

anglický bendžista George Formby - třeba ve filmu Já nic já muzikant. A dovolil bych si ještě přidat skromnou písničku Josefa Stelibského a Járy Mottla, která zazněla v roce 1947 v bohužel pozapomenutém filmu Tři kamarádi. V ní se pělo: *Tři kamarádi, prožili pekla Tobruku, tři kamarádi, když pluli přes Kanál, tři kamarádi životy dali v záruku, tři kamarádi, tak je i Monty zval!*

Ještě nesmím zapomenout na písničky, které přivezli Voskovec s Werichem z emigrace a báječně je otextovali. Vlastně byly dvojího druhu – americké lidové, z nichž je známější Strejček Jack, ale mě se více líbilo – *Tam za tím mořem piva, tam zakázali práci, tam nehlídaj policajti, tam hlídají vandráci... tam holky samy nechtěj spát a když máš chuť na guláš, tak jen zakejváš, přijde Mikuláš, dá ti guláš, no to si dáš a pak hup do moře piva!*

A jako třešničku na dortu z té doby připomínám písničky z muzikálu Divotvorný hrnec. Jak jsem záviděl bratrovi, že viděl na vlastní oči a slyšel na vlastní uši Werichova Čochtana či Káču Soni Červené. Tato krásná poválečná doba skončila v únoru 1948, a aby to nebylo málo, naše rodina se na podzim přestěhovala z nížinného Jičína do podhorského Vrchlabí.

Pak přišla doslova neuvěřitelná léta padesátá, která nás totálně rozpoltila. Ve světě vrcholila éra velkých swingových tanečních orchestrů Glenn Millera, Benny Goodmanna a u nás Karla Vlacha, poslouchala se rádia AFN Munich a Luxemburg. Stále bylo co poslouchat! A my na gymnáziu Klementa Gottwalda ve Vrchlabí pěli častušky a v různých souborech: *Zítra se bude, tančit všude…* a Go *home, Ami, Ami go home…* No – a taky jsme písněmi notně pomáhali kolektivizovat naše zemědělství: *Říkal kmotr Vávra tůdle – vemte rozum do hrsti, rozorejte ty svý nudle, ubude vám starosti.* A ejhle – kulaci byli rozkulačeni, někteří vyhnáni do pohraničí, další za katr a někteří na věčnost!

Koncem padesátých let pak přišla má vysokoškolská Praha, „božský“ Elvis, písničky Suchého a Šlitra, skvělý velký orchestr Karla Krautgartnera, a ještě skvělejší malý S+H kvartet Karla Velebného. To bylo hudebních Karlů! Já osobně se sledováním hudební scény skončil u liverpoolských Brouků s šedesátými léty. Před tím jsem ještě stihl kladně zaregistrovat americké jazzové velikány – trumpetisty Dizzy Gillespiho a Milse Davise, saxofonistu Charlieho Parkera a belgicko-cikánského kytaristu Django Reinharta. Pak mě už pomalu ale jistě nová hudba oslovovala čím dál tím méně a vlastně jsem se už jen, co se týče muziky, zaobíral svým věčným dilematem, zda byl Louis Armstrong větším trumpetistou anebo zpěvákem!

Koncem šedesátých let pak jistě nejen mnou, ale doufám, že většinou národa pohnuly dva songy. Nejprve v srpnu 1968 Karel Kryl svými verši: *Prší a venku se setmělo, tato noc nebude krátká, beránka vlku se zachtělo, bratříčku zavírej vrátka…* A o pár měsíců později Modlitba pro Martu Marty Kubišové. Tato píseň J. Brabce a P. Rady je opět důkazem, jak důležitou roli může sehrát „obyčejná“ písnička v určitých historických situacích. Vždyť se stala v listopadu 1989 doslova druhou hymnou!

Čas trhá oponou neustále a „kdeže loňské sněhy jsou“! Nemohu si pomoci, ale některé současné hity ani za muziku nepovažuju. Pak si však vzpomenu na svou milou muzikální maminku, které se zdálo, že jazz je muzika, při které kdosi tahá kočku za ocas. Ano, doslova tak to říkala a zřejmě i cítila!

A ještě něco nemohu opomenout. Skvělé a dá se klidně říci, že některé i geniální jsou české texty - jak originální, tak i překlady cizích evergreenů. Myslím, že naši špičkoví textaři zcela jistě patří mezi světovou extra třídu a například autora následujícího textu nám může závidět opravdu celý svět: *Závidím cestám, že mohou vést, závidím stromům okolo cest, závidím loukám srpnový žár, závidím horám potoků pár, závidím houslím stříbrný hlas, závidím mořím prostor a čas. Modrému mráčku volnost závidím a to věc je zlá…* Ano – Jiří Grossmann.

Vzpomínky mi zůstanou. Tato tři slova tvoří název nádherného textu Vladimíra Dvořáka k ještě nádhernější písni George Gershwina. Melodie písně bude asi starší než já, protože tento geniální americký skladatel zemřel v roce 1937 a nebylo mu ani čtyřicet let! U nás ji nazpíval počátkem padesátých let minulého století Rudolf Cortés a text začínal takto: *Šel čas jak říční proud, den za dnem, týden, věk. V mém srdci zůstal troud, v němž kvete záhon dávných vzpomínek.* Další verše jsou už víceméně milostné a toho troudu ve svém srdci také nemám mnoho, ale s přibývajícím časem stále více zahradničím na svém záhonu dávných vzpomínek. A mohu to dokázat hned třeba tím, že slůvko „čas“ – mi připomnělo další píseň, v níž se pěje: *Čas je běžec s dlouhým krokem, chvíli pokoj nedá si, čas ten bere všechno skokem, za každého počasí*! Tato mnohem mladší a také téměř zapomenutá česká písnička autorů J. Bauera, V. Hály a V. Blažka pak vznikla v době, kdy jsem se tím obdivuhodným fenoménem - počasím – začal zabývat profesionálně.

A právě mezi zrodem těchto dvou melodií se za prvních třiatřicet let mého života zasulo do mé paměti tolik vzpomínek, že se tam už nevejdou a alespoň některé se tlačí ven na veřejnost. Budiž jim to prominuto!

checkusouttravel
Czech Travel Specialist

Levné letenky do a z Evropy
s Emirates, Korean, Etihad, Czech Airlines
a s mnoha dalšími

Túry – Česká republika a Střední Evropa
Plavby po evropských řekách

Levné túry z Prahy do zahraničí

Volejte 1300 794 543
e-mail - info@checkusouttravel.com.au

www.checkusouttravel.com.au

checkusouttravel
Czech Travel Specialist

LÁSKO, BOŽE LÁSKO

Jana Reichová

Přemýšlela jsem o tom, zda jsem ještě opravdu schopna pochopit dnešní mladé lidi, jejich přístup k životu, jejich city. Nejmladší vnuk je dvacetiletý a nejstarší pravnuk deset let starý. Na co bych se jich mohla ptát? Však ten dvacetiletý ani nemá čas.

Co se změnilo od doby, kdy já jsem byla sedmnáct, osmnáct let stará, nebo lépe řečeno mladá?

Byli jsme my a naše generace jaksi naivnější, nebo jsme chápali lidské vztahy hlouběji? Jistě, často jsme viděli svět očima svých rodičů a ještě stále platilo – tohle se přece nedělá. Další znalosti světa jsme získávali od některých dobrých učitelů a ovšem z knih. Ty dobré knihy byly doma, u přátel a u nás dokonce v místní malé knihovně. Vybrané knihy, které pravděpodobně již nesměly být na policích, měla paní knihovnice, jak se říká, pod pultem a půjčovala je jen do určitých rodin.

Začetla jsem se po dlouhých letech do básniček, které jsem tehdy psala, osmnáctiletá, krátce po zdolání maturity. Nemluvím o svých „výtvorech“ jako o poezii, jsou to jen jednoduché básničky, tak jak jsem dokázala vyjádřit své city. Bylo by to pro dnešní mladé osmnáctileté jen pěkné pobavení k srdečnému zasmání?

První básničky jsem psala asi ve čtrnácti letech na prázdninách v Jizerských horách, nebo možná ještě v Praze, tam kde jsem se narodila a vyrůstala. Také potom jsem ještě pokračovala a neumělými veršíky se snažila vyjádřit své city. Nyní ale myslím spíše na ty veršíky, které se snažily vyjádřit cit k objevu lásky.

Co znamená láska dnešním mladým lidem? Může to ještě pochopit prababička, nebo již žije jen v minulosti a vzpomínkách?

LÁSKO PROKLETÁ

Zina Pacák

Lehce zasněná zabořena v pohodlném křesle, s hlavou opřenou o měkký polštář spouštím v uších imaginární LP desku z 80. let a v uších mi zazní překrásně nostalgická píseň Hany Hegerové:

Lásko prokletá, jenom klidně lež, ptej se, na co chceš,
je to odveta za minulý čas, jen se rozpomeň
dobře na oheň, který náhle zhas,
je tu řídký vzduch, naše planeta právě oblétá
svůj kritický kruh, lásko prokletá…

Láska, jedna z nejsilnějších emocí v životě člověka, má nesmírně obrovskou moc. Umí tvořit, plodit a budovat, ale i ničit, rozbíjet či drtit. Duši i vztahy, díla i majetky. Kvůli lásce je muž schopen rozpoutat válku a zabíjet druhé. Pro lásku a z lásky vytváří ohromující veledíla v podobě sochy, obrazu, knihy či architektury. Omámen láskou komponuje mistrovskou a hlubokými emocemi nabitou symfonii, operu či lyrickou píseň. Žena kvůli lásce spřádá spletité a rafinované intriky, ve kterých vyvolený smrtelník zaručeně uvízne. Provádí magie a čáry, aby si lásku získala či udržela. Tristan a Izolda. Oba dva symbolizují hlubinnou lásku. Tristan ovládá harfu i meč. Umí ženu okouzlit svou něžností, jemností a lyričností. S harfou v ruce, což je symbol ženskosti. Na druhé straně statečně bojuje o lásku ženy a umí si ji získat díky své síle, kuráže a vytrvalosti, obratnosti a neporazitelnosti. S mečem v ruce, a to je mužský symbol. Je dokonalé, pokud má muž oba dva symboly v rovnováze. Pakliže ano, vzájemná oddaná láska jen kvete a oba se vznáší v oblacích lásky, i když kolem nich burácí hromy a blesky problémů, těžkostí či utrpení.

Kvůli lásce jeden skáče přes plot či z okna. Pro lásku mění své zvyky, ba i přátele. Z lásky se dokonce stěhuje, neboli migruje do vedlejšího města, státu, či dokonce až do vzdálené země přes oceán. Kdyby byla láska někde na nedělním trhu či na stránkách www k dostání, mnohý by zaplatil závratnou cenu, jen aby ji měl. Přesně jak se zpívává v jedné moravské lidové písni:

Lásko, milá lásko, ej, kde ťa lidé berú,
na horách nerosteš, v poli ťa nesejú.
Kdyby sa tá láska, ej, na poli rodila,
nejedna panenka by pro ňu chodila.
Ale sa tá láska, ej, na poli nerodí,
mezi mládencama aj pannama chodí.

Neboť láska dává životu šťávu, barvu, energii. Láska svou magickou mocí s jedním tak zacloumá a zatřese, tak jej pomátne a vyvede ze zajetých kolejí, že jeden dokonce popadne léty zaprášený kufr, uloží do něj fotografie z dětství, z mládí a z první dospělosti, přibalí nezbytné osobní dokumenty, nahoru vtlačí “balíček”

Kam za kulturou v Česku?
http://vstupenky.ticket-art.cz
TICKET ART
VÁŠ PARTNER VE SVĚTĚ KULTURY A ZÁBAVY

krásných vzpomínek a jako utržený peláší přes půlku zeměkoule, přes devatero hor a devatero lesů, přes devatero moří a v uších mu zní píseň Karla Svobody ze sedmdesátých let -
Lásko má, já stůňu, svoji pýchu já jen hrál, kvůli vám se vzdávám trůnu, klenotů a katedrál…
Ano, jeden je okouzlen a váben, druhý toužebně stojí ve dveřích svého obydlí s loutnou a s mečem v ruce na druhé polokouli zeměkoule. Jeden neopouští svou domovinu z ekonomických, politických ani z náboženských důvodů. Neemigruje, to vůbec ne. Jeden svou lásku pouze následuje, aby tak naplnil svůj osud.
Či poslání? Kdo ví. Nepřemýšlí o tom. Poslouchávali přece spolu v mládí písně Hany Hegerové v těsné důvěrné blízkosti, zhlédli spolu s propletenými prsty filmový muzikál Noc na Karlštejně. Proto jeden cítí naprosto přirozenou důvěru ve své nečekaně náhlé, přesněji řečeno kvapné počínání. Navíc, není přece na světě sám, kdo se vydává do světa plného naděje, štěstí, lásky a očekávání.
Mladá generace, ba i zralí lidé mladí duchem se najednou ocitnou v cizí zemi s cizí řečí a s cizí kulturou, s cizími zvyky a s cizím myšlením. Je naprosto jedno, jestli jsou vedeni láskou či úplně jinou motivací, např. touhou po lepším zítřku, poznat nepoznané... Imigrují, tedy se přistěhovávají do jiného státu a hodlají se zde usadit. Na chvíli, na léta, forever neboli navždy. Tímto rozhodným krokem na sebe berou břemeno. Břemeno imigrace.
Máváním bílým kapesníčkem se jeden odřízl od rodičovského i přátelského vlivu a kráčí vstříc novým vztahům a přátelstvím. Vystoupil z hektického pracovního kolotoče, nebo naopak z nudného bludného kruhu stagnace. Z prázdného nezajímavého života. Teď se nachází v zemi, kde prý slunce stále hřeje a nikdy nesněží. Bude mu vždy teplo na duši a u srdíčka, když zde nesněží? Ocitá se ve svobodné zemi, kde na něj čeká velké objevování a poznání nové země s novou řečí a s novou kulturou, s novými zvyky a s novým myšlením. Není to úžasně vzrušující? Samozřejmě že ano, a v uších zní něžný hlas Hany Zagorové:

Lásko, s tebou všechno končí, všechno začíná.
Jsi můj nultý rok, má první vteřina.
S tebou všechno hledám, všechno nacházím.
Jsi má sbírka náhod, má sbírka nesnází.
S tebou všechno najdu, všechno odhodím,
s tebou paměť ztrácím, s tebou všechno vím,
s tebou možná bloudím, možná marně sním,
s tebou každý večer znovu uhořím.
Nová kariéra je odstartována. Každý den se valí nové zkušenosti a zážitky, bohaté a rozmanité situace, mozek je permanentně zaměstnán s novým jazykem, s jeho mluvenou i písemnou podobou. Není sebemenší čas se zastavit, usebrat se, zamyslet se sám nad sebou, uvědomit si, co jednomu schází a chybí, co postrádá a co už nepotřebuje.
Australané mají svou speciální australskou řeč, která je dost vzdálená angličtině, té oxfordské, na kterou jsou Evropané zvyklí. Pomocí řeči jeden pojmenovává okolní skutečnost a sděluje své myšlenky, názory a pocity. Během tohoto procesu vyhledává ve své paměti názvy těch pojmů, které zná, a o nichž se chce vyjádřit. Mnohdy zná více, než je schopen v novém jazyce vyjádřit či sdělit. Je to zneklidňující, neboť vzdělaný imigrant se najednou cítí stupidně. Pakliže se tato nepříjemná zkušenost opakuje, může přerůst ve frustraci. Následuje větotvorný proces, kdy jeden spojuje z paměti vydolované názvy a pojmenování, vše propojí a vytvoří větu či větná souvětí. Náročný proces v jazyce mateřském, natož pak v jazyce jiném. A ejhle, podrážděnost a nespokojenost je na světě. Jeden sice používá nový jazyk a ovládl již jakousi slušnou úroveň, ale každodenně pociťuje a zjišťuje, že není okolím adekvátně přijímán ani řádně pochopen. Lidé žijící v Austrálii sice používají jeden společný jazyk, australskou angličtinu, přesto si mnohdy vzájemně nerozumí. Desítky imigrantů zvládají tento “nový” jazyk velmi dobře, a také se jej naučí patřičně ovládat. Do jisté míry. Imigrant z Indie, Indonésie, Vietnamu nebo z Evropy si většinou ponechá svůj akcent, svou výslovnost, melodii a stavbu věty. Z jazyka se stává taková velká zmuchlanina. Později svou řeč, svoji zmuchlanou výslovnost a stavbu věty, předává svým potomkům. Jako když špatný řidič učí řídit nového řidiče. Nemůže jej přece naučit správně řídit! Člověk potřebuje řeč nejen používat, ale i slyšet. Jeden sice slyší angličtinu, ale tu a tam bohužel nerozumí. Cítí se frustrovaný a izolovaný. Nemá chuť nic sdělovat a ani se vyjadřovat k nějaké situaci. Žije ve svobodné zemi, může se svobodně vyjádřit a svobodně mluvit s lidmi. Přesto se mnohdy cítí sám, osamělý, izolovaný a vzdálený. Svým neviditelným závojem jej *solitude* - samota zahaluje.

www.bez-komunistu.cz
Obroda duchovních a společenských hodnot
Obrana svobody a demokracie
Odstranit komunisty z veřejného života

JARO/PODZIM 2014

21

Každý jedinec má svou zkušenost se samotou a osamělostí, a to od narození. Nevědomky. Každá životní fáze obsahuje prožitky a zážitky s vlastní specifickou samotou a osamělostí – v dětství, dospívání i dospělosti, stejně jako ve stáří. Každá biologická fáze samoty a osamělosti může být jak bolestivá a vysilující, tak i radostná a pozitivní. Rakouský psychoanalytik 20. století René Spitz uvedl, že samota může mít depresivní a dokonce i smrtelný účinek na život batolete, je-li zbaveno lidského tepla. Jak reagují adolescenti na svou samotu a osamělost, konkrétně dnešní rozsáhlé problémy s drogovou závislostí, bylo a je vždy předmětem společenského zájmu. Generace po generaci mladí dospívající samotu buď vyhledávají a zároveň si v ní libují, nebo z ní prchají. Při útěku si vybírají alkohol, drogy, vandalismus nebo sebevraždu. Záleží, co je v daném období "in". Dospělí milenci pak trpí absencí svého milého. Mladí i staří. Každý, kdo byl kdy zamilovaný, to ví a zná. Tento druh utrpení je veleben jako důkaz pravé lásky. V poezii, literatuře a hudbě autoři opakují tuto ideu znovu a znovu. Chronologie utrpení prožívaná v pocitu osamělosti a samoty pokračuje. Rodičovský pocit "prázdného hnízda" a následná menopauza. Tato přirozená a zároveň deprimující zkušenost prožívaná ženou v jejím středním věku ji vede ke konfrontaci vlastních zásadních otázek o sobě samé, o svém dosavadním životě a o dosavadních vztazích. Po procitnutí z nostalgie následuje radikální řez. Muž má podobnou zkušenost, pravděpodobně je více drcen pocitem osamělosti a samoty způsobeným případným odcizením či odloučení od partnerky nebo zklamáním ve své kariéře. Osamělost starých lidi je legendární. Kulturám, ve kterých míval starý věk privilegované místo, je téměř odzvoněno. Dnes mají staří lidé tendenci žít osamělý život. Je to přirozený odchod z rušného aktivního života a starší generace ráda pobývá ne ve středu společnosti, ale na jejím okraji. V klidu a míru. Pavel Novák to uměl vyjádřit:

Jen zůstaň, prosím zůstaň, lásko má,
ty dávno ztracená a vzdálená,
i když člun ztroskotá, dům života
spálí žár, nám zbude dým a trámů pár.
Má lásko, prosím zůstaň, chci tě mít,
já bláhový chci znát i dál ten cit,
i když blesk udeří, stesk u dveří
mých by stál, ty zůstaň dál.

Každý prožívá svou osamělost a samotu, odloučení nebo odlehlost po celý svůj život. Tato zásadní elementární zkušenost samoty je daná a nevyhnutelná. Samota nedobrovolná, neplánovaná a nechtěná. Je úplně jiná situace, když si jeden samotu sám naplánuje na páteční večer se sklenkou červeného nebo si zvolí zůstat doma sám s knihou v ruce, místo aby šel do víru velkoměsta. To je samota chtěná, plánovaná, neboli dobrovolná. Tato *solitude* je úžasná a slastná. Žádný rodič, teta ani strýc, učitel, ba ani kamarád, se o pocitech v prožívané nedobrovolné samotě nikdy nezmínil, ani jak se s ní má zacházet. Osamocenost nás během života tolikrát zahaluje svým neviditelným závojem, že si toho mnohdy jeden ani nevšimne, a tím pádem neumí své frustrující či blaženě šťastné pocity samoty ani analyzovat. Měl by být na školách zaveden předmět: *Solitude* neboli samota, osamělost, izolovanost či odlehlost, a náležitá péče o ní. Protože samota neznamená jen bolest a utrpení. I zde panuje dualita života. Samota má i svá pozitiva. Samota je důležitou doménou života a naše postoje k ní jsou velice paradoxní. Potřebujeme ji a hledáme ji, a zároveň samotou trpíme a prchámе z ní.

Tento paradox vede k důležité otázce. Jak je možné zjistit vlastní specifické individuální kvantum samoty, která je nezbytně nutná a zapotřebí, aby se cítil a žil spokojený pohodlný život? Pakliže je *solitude* opravdovou nezbytností duševního rozvoje, jak s ní umět žít nebo ji umět správně prožívat uspokojujícím a plodným způsobem? *… je tu řídký vzduch,*
naše planeta právě oblétá svůj kritický kruh,
lásko prokletá…
Vypadá to nadějně. Pakliže planeta jednoho prolétá kritickým kruhem samoty a osamění, je dobré otevřít jí dveře a pozvat ji dál do svého vnitřního domu, pohostit ji a pobýt s ní. Skrz svou bolest a utrpení je jeden dospělejší, samostatnější, schopnější a bohatší. Neboť zkušenost není nikde k dostání. Tu si musí jeden osahat, prožít a získat sám.
Aby mu časem, za pět, deset či třicet let zazněla v uších píseň Pavla Bobka - *Lásko, mě ubývá sil…*
A následně jej vystřídal Waldemar Matuška - *Sbohem, lásko, nech mě jít…*

Pro mladou generaci hovořící pouze anglicky –
Zpravodajství o Praze na www.praguemonitor.com
FACEBOOK www.facebook.com/PragueMonitor

STAŘEC OD JEZERA TAHOE

Marta Urbanová

Ženě se před očima zjevuje obraz muže v zářivém světle. Jeho hlava je skloněná a čte. Vlasy zlaté v tom světle mu splývají k šíji a vytvářejí svatozář. To je dílem odpoledních paprsků, jež pronikají oknem za jeho zády. Muž má na sobě tričko s krátkými rukávy. Kůže na jeho rukou je pevná a utvrzuje zdání, že jeho tělo se drží dosud při síle. Ženu ten pohled vzrušuje. Její vzrušení je impulzivní a v této chvíli pro ni překvapující. Toho muže sedícího v protějším křesle zná několik roků a celou tu dobu má pro ni erotické pouto. Miluje jeho briskní mozek, jeho charismatický hlas. Promlouvá k ní denně z velké dálky. Jeho hlas se nese přes oceán uprostřed noci za svitu hvězd. Jeho hlas je jako roční období, tak pravidelný, tak samozřejmý. Dává jí sílu přerovnávat šedivé plástve všedních dnů.
Muž v témže čase se doma ve svém dřevěném srubu u jezera Tahoe vyštrachá z postele, vklouzne do pantoflů a cestou do koupelny zapne letitý kávovar. Jediný pohled oknem skrze jehličnany mu dá rozpoznat, že zenit léta se značně nachýlil, že přišel čas, aby prohodil jednu jedinou větu: Máme sice trochu sněhu na trávníku, ale to jistě ještě sleze. Usedne k hrnku horké kávy, zadívá se do dálky na nikdy nezamrzající hladinu jezera a povzdychne: Zase v klíně domova. Zase jeden den jako druhý…
Žena skládá ruce do klína. Protější křeslo v domě je prázdné, milovaný muž je pryč a jeho obraz se k ní stále vrací. Znovu se jí promítají chvíle, kdy ještě před pár dny se jeho teplo tetelilo v slunečních paprscích kolem ní. Kdy ji blaženě kolébalo, unášelo kamsi k výšinám.
Před očima má ten park, kde sedí na terase restaurace a postava starce jde cestičkou v barvícím se listí. Kroky samotáře tíhnou ze zvyku do samoty, aby se vzápětí navracely k ní. Jeho oči jsou teplé dlaně, jeho řeč zurčící bystřina, v níž se prolíná hudba andělů. Ještě nedávno seděl vedle ní u rodinného stolu a celá její rodina ho uzavřela ve svém kruhu. Oči všech mladých jak flitry mu visely na rtech, všichni vnuci a vnučky vstřebávali útržky obrazů ze světa za velkou louží. Bájného světa kovbojů a country hudby a rybího oka, jezera obklopeného štíty hor. Hltali každé jeho slovo, otevření všemu neznámému, novému, všichni radostní, nabiti vstřícností, nadějí že ho jednou navštíví. Když přišla chvíle loučení, jeden po druhém mu tiskli ruku. Žena stála v hloučku, a když i ona byla na řadě, ještě nějakým podvědomým gestem vzala jeho ruku do obou dlaní. Byla to jen vteřina, okamžik, bolestný dotyk rozloučení.
Stařec od jezera Tahoe odjel, jeho letadlo vzápětí kopírovalo svou linku nad oceánem a mířilo k San Francisku. Žena se zabalila do deky, pustila si hudbu a snažila se usnout, nebýt, ztratit se v melodii, dočista se rozpustit. Smutek se na ni valil ze všech stran a nebylo v jejích silách se mu ubránit. Neměla vůli vlézt do postele a ani se z ní druhý den v poledne vyhrabat.

Muž vypije hrnek kávy, hodí na sebe starou bundu a projde kolem domu. Nenajde stopy medvěda, stopy zloděje, nenajde nic, co by narušilo kompaktní bělobu. Všechno běží ve starých kolejích. První sníh začíná roztávat. Ulice je prázdná, sousedi ho nevítají, není v těchto končinách kam se hrnout. Muž se vrací do domu. Do ničeho se mu nechce. Je ještě unavený po cestě. Zapne skype s úmyslem, aby ženě oznámil, že už je doma. Ale žena není na příjmu. Nalije si druhý hrnek kafe a chystá se poslat mail: Šťastně jsem dorazil do svého hnízda, mám na co vzpomínat. Nejméně deset hodin jsem po cestě spal. Let byl dlouhej, ale přežil jsem ho. Mockrát děkuji za vše krásné, co jsem u vás zažil. Máte senzační rodinu a to je pak pro co žít, dokud nám čas na to stačí.
Žena dočte jeho řádky a stesk v jejím srdci jí nedovolí s ním teď hovořit. Jeho duch krouží stále kolem její hlavy, vznáší se nad domem, nad krajinou, a co nevidět zmizí daleko nad vodami. Její srdce těžkne, tíhne k zemi.
„Zabít ho, prevíta.“

OSTŘÍ BŘITVY

Josef Tomáš

Ó jsi ty vlastně skutečný, ty nezachytitelný
čase?! Jen se objevíš z ničeho nic před námi,
a už hned mizíš do ztracena za nás. A přitom –
není tě ani slyšet, ani vidět, ani cítit.

Děješ se vůbec mimo nás, anebo jen v nás?
Ze snění do vzpomínek, z plánů do následků,
a mezi nimi jak ostří břitvy úzký hřbet
přítomnosti. Není divu, že v ní nelze prodlít.

Cesta na pole

Marta Urbanová

Nemohu se svačinou jít
tou cestou mezi poli
kolem plané hrušně
vzadu u stodoly
už nikdy bosou nohou tam
kudy mě vodívalo
mé dětství
které nedalo si říct
a přece poslouchalo
Co kdyby hojné koukoly
se z polí zatím ztratily
co kdyby v zralém obilí
se vlčí máky vysemenily
co kdyby trávy do pasu
mně byly náhle po kotníky
a z hrušně svatý obrázek
si někdo vzal
na podpal
a celý rozložitý strom
i s jeho stínem
se nesl kdesi nad komínem
co kdyby moje pěšina
se za ta léta
v lánu žita ztratila...

I bez ní vím
že otec léta louku neseká
a na svačinu nečeká

VZPOMÍNKY JANA KOŠŇARA NA ZAČÁTKY V AUSTRÁLII

(pokračování 7)

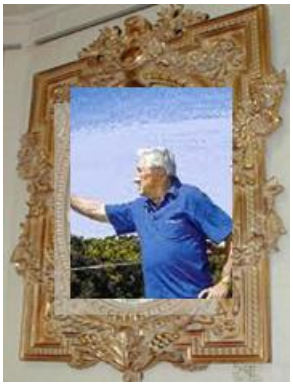

Michelangelův David nepřinesl štěstí

Čas utíkal při 110 pracovních hodinách týdně. Chlapci dorůstali a začínali mít zájem o auta a o děvčata a nebyl ani čas na to, abychom se litovali. Jeden po druhém ke mně přišli do učení a každý z nich si v osmnácti letech ušetřil na auto.

Dluh za půjčku na pozemek byl vyplacen a zajištěna nová půjčka na postavení dílny. Několik uměleckých výstav u nás rámovaných bylo tak úspěšných, že se naše jméno roznášelo v uměleckých kruzích po celé Austrálii. Skoro došlo i do Londýna, kde žili australští slavní malíři jako Albert Tucker, Sidney Nolan, Arthur Boyd a jiní, kteří nežili a nevystavovali v Austrálii. Jedním z důvodů toho bylo, že v Austrálii nebyl nikdo, kdo by mohl jejich obrazy rámovat podle jejich přání. Nolan byl první, pro kterého jsem navrhl nezvyklý profil lišty a vypracoval nezvyklé vyhotovení v barvách hodících se k jeho obrazům. Prostřednictvím galerie v Melbourne z toho byla domluvená výstava a všechny obrazy se prodaly. Potom následovali i další umělci a výstavy nejen v Melbourne, ale i v jiných městech. To byl veliký problém. Pro obrazy se musely dělat na míru dřevěné bedny, aby se obrazy a rámy nepoškodily. To zabíralo spoustu času, na to jsem nebyl zařízen a neměl nikoho, kdo by to dělal. Tato situace mě donutila k přemýšlení, jak to udělat, aby se výstavy mohly kvalitně rámovat i ve vzdálených městech, abych: za prvé – neměl starost a potíže vyráběním beden na rámované obrazy, za druhé – i na dálku mohl ovlivňovat vkus a kvalitu, a za třetí - měl část zisku z každého vyrobeného rámu, aniž bych ho sám udělal.

Jediná odpověď a možnost byla výrobou zlacených lišt a dodávat je jiným rámařům. Toto potom zajišťovalo kontrolu kvality a zároveň zvýšení kvality u rámařského řemesla po celé Austrálii. Pro nás to znamenalo zisk při výrobě lišt, ještě než to došlo k ruce rámařské.

Při dobré organizaci a dobrém obchodním vedení by mělo z každého metru něco zůstat v naší kapse.

V tu dobu ale v Austrálii nebyly žádné dobré stroje na řezání lišt a ani dobré svěráky potřebné při dávání rámů dohromady. Při ručním řezání se zlacená lišta jenom poškodila a to se nedá žádným způsobem spravit.

My jsme už měli krásnou pilu z Německa od firmy Ulmia a i jiné technické pomůcky potřebné k prvotřídní práci. Protože jsem už věděl, co se kde v Evropě vyrábí, napadlo mě tuto znalost využít k rámařství a k výrobě lišt připojit ještě import strojů a nářadí a všeho, co je k řemeslu potřeba.

Nešlo to lehce, muselo se překonat mnoho překážek. Vyžadovalo to velkou trpělivost a hodně papírů a psát a psát a psát… stále na vládu do hlavního města, a přesvědčovat je, že vydání povolení na dovoz toho všeho je hrozně důležité pro umělecký rozvoj celé země. Nakonec moje důvody uznali, podařilo se mi dostat všechna potřebná povolení a vydal jsem se na první cestu do Evropy. Tam jsem si vyjednal u hodně firem výhradní zastoupení pro celou Austrálii a Nový Zéland. S překvapením jsem ale zjistil, že Němci už nevedou v technice nám potřebné, ale Italové jsou na větší výši. Tak jsme začali dovážet z Německa i Itálie a poté ještě ze Španělska a Dánska.

Ve Švýcarsku a Německu se podařilo získat zastoupení u několika firem s uměleckými reprodukcemi. S jedním uměleckým tiskem byl později problém - měli jsme ve výkladní skříni vystavený tisk nahého Davida od Michelangela. Jedna starší paní to brala jako pornografii a udala nás. Přišla kontrola, celý sklad nám prohrabali, nenašli nic, co by uráželo, Davida z výkladu zničili a zakázali nám takové věci dovážet.

U australských celníků jsem byl ale už označen za importéra pornografie a potom ještě asi deset let, kdykoliv jsem se vracel z nějaké cesty v cizině, tak mi prohrabali kufr a musel jsem se zpovídat a prohlásit, že nedovážím nic sprostého.

Jeden z mnoha rámů pro slavného malíře Sidney Nolana

Musel jsem se dále učit o dřevě

Na rámy, obrazy a lišty k rámům se používají různé druhy dřeva. Záleží na tom, jakým způsobem je lišta vyhotovená, kolik a jakých nátěrů je potřeba k docílení kvalitního konečného vzhledu. Šířka lišty hraje též velice důležitou úlohu. Austrálie nemá ve své zemi žádné rostoucí druhy stromů hodící se svým dřevem na rámařství. Všechno dřevo je tvrdé, tedy velice těžké profily se nedají dobře frézovat. Jak zabránit tomu, aby se tři metry dlouhé lišty nekroutily? I když se dřevo vysušovalo na jenom 7 – 11% vlhkosti, nedalo se pohybu dřeva zabránit. Někteří lidé (i rámaři) si myslí, že více vysušené dřevo by se už nepohybovalo. Ale nesmí se zapomenout, že jednak při méně než 7% vlhkosti se dřevo nenechá obrábět a jednak i více vysušené dřevo stále pracuje, protože je ovlivňováno ovzduším a nabírá vlhkost ze vzduchu. My jsme mohli vše dobře kontrolovat v naší továrně. Dokonce jsme měli kolem dvou stěn vyvýšenou podlahu s dírami, kterou proudil teplý vzduch, a jak stoupal nahoru, zahříval tam postavené lišty. Proto při výstupu z továrny lišty byly vždy rovné. Některé ale putovaly k zákazníkovi do Darwinu s tropickým vlhkým počasím, kde může i tři měsíce neustále pršet. Takovou změnu lišty nesnesly a zákazník si stěžoval, že se lišty kroutí, protože nebyly dost vysušené. Z té samé várky něco mohlo jet na západ do Perthu, kde bylo 42°C teplého suchého vzduchu a něco do Thredba, kde byl sníh a teplota pod nulou. Znamenalo to vyzkoušet různé druhy dovážených dřev a používat je podle jejich rozličných vlastností. Nejvíce jsme používali dřevo Ramin dovážené z Kalimantan (dříve Borneo), které mělo pěkné rovné léto v medové barvě a nejlepší stabilitu při změně počasí a vlhkosti. Mělo ale nevýhodu, že při šířce lišty více než pět centimetrů, rám v rozích praskal a po čase to vypadalo ošklivě. Tak na širší lišty, a kde bylo potřeba vypalovat tlakem nějaké ornamenty, se hodilo dřevo Damar Miniak, dovážené z Malajsie. Je to vlastně dřevo z gumovníku, velice měkké a lehké.

Další hodící se dřevo je Pinus Radiata nebo borovice. Ta ale v žádné zemi na jižní polokouli neroste, má hodně suků a kroutí se. V Austrálii a na Novém Zélandě jsou ale borovicové plantáže. V Austrálii se vysazují do písečné půdy, rychle rostou a kvalita dřeva se hodí jenom tak na ploty nebo výrobu papíru. Na Novém Zélandě je ale vysazována v místech, kde v zimě sněží, a proto roste pomaleji, léta dřeva jsou blíže u sebe a tím kvalitnější dřevo. Kdyby se podařilo vyřešit problém s těmi suky a to kroucení… Ideální situace by byla obrábět tam, kde to dřevo roste, tedy na Novém Zélandu, dělat tam jednodušší vyhotovení lišt pro místní trh a dovážet namísto dřeva už frézované profily do Austrálie k dohotovení zlatem, a ty více náročné kombinace pod mým dohledem. Štěstí mi přálo. V roce 1978 se mi podařilo koupit 49% podílu v malé firmě J. B. Mouldings Ltd. ve městě Napier. Snažili se dělat lišty na rámy, ale odbornou znalost neměli a nevěděli jak dál. Potřebovali jsme jeden druhého. Bylo to úspěšné společenství a přátelství až do roku 1994. Můj společník byl solidní a poctivý a staral se o běh podniku. Mým úkolem bylo plánování nových vzorků do produkce, zaučovat místní dělníky, jak dělat nové provedení a export. Nejdříve jsme se pokoušeli o vyřezávání suků a spojování kusů dřev dohromady a později slepování dřeva po délce, aby profil byl ze dvou nebo třech kusů a lišta se nekroutila. Jsou na to stroje v Evropě, ale tak nákladné, že jsme si to nemohli dovolit a tak velkou kapacitu jsme též neměli, aby se to vyplatilo. Podařilo se nám ale na místě a s malým nákladem dát dohromady ze starších strojů výrobní linku plně dostačující pro naši spotřebu.

Továrna byla postavena na zemi patřící přístavní správě. Ono tam kdysi bylo moře, ale po zemětřesení v roce 1933 vystoupila zem nahoru. Rozjeli jsme to natolik, že jsme zaměstnávali téměř 50 dělníků. V roce 1987 nám bylo vládou uděleno vyznamenání “Prince Philip Design Award”.

Hadí očička úplně zblízka

Ačkoli velkou většinu Čechů táhne moře a je to jejich velký sen, mě to moře nikdy moc nevábilo. Musím se přiznat, že jsem se i bál jeho síly, velikosti, rozlohy, temperamentu a neúprosné a nenasytné moci. Nesmí se ale přehlédnout, že Austrálie není obklopena mořem, ale třemi oceány – Indickým, Jižním a Pacifikem. V oceánech žijí větší a nebezpečnější (jedovatí) tvorové a spousta různé havěti. Já i moje rodina jsme chodili rádi na pláž ve Williamstownu, kde jsme se scházeli s jinými emigrantskými rodinami z Čech, a vždy jsme se dobře bavili, zaplavali si a vyskotačili se. To bylo v zálivu Port Phillip Bay. Někdy jsme se sešli s celou skupinou v Torquay, kde už byl otevřený oceán a veliké vlny.

Ale že jsem narozen na Českomoravské Vysočině, moje větší láska byly hory, a jak už to bývá, měl jsem ty kopečky v krvi. Australské pohoří je úplně odlišné svým porostem od pohoří evropského: žádné jehličnaté stromy, jenom listnaté blahovičníky. Ve vyšších polohách takzvané sněžné blahovičníky (Snow Gums), přírodou obdarovány zvláštní silou unést na svých větvích váhu sněhu.

Vše jiné, ale velice kouzelné. Nejkrásnější bylo jít na půldenní pochod s cílem nějakého vrcholu, sednout si a kochat se chvíli pohledem do údolí řeky Kiewa. Nejvíce jsem byl nadšený pohořím Buffalo ve Viktorii. Dokonce jsem si přál, aby po mé smrti byl můj popel rozprášen z jednoho mého zamilovaného místa. Z praktických důvodů jsem od toho ale upustil, když jsem si uvědomil, že by se třeba nikdo nenašel, kdo by měl ještě sílu tam vylézt.

Po rozseknutí té levé nohy jsem neměl dost síly ovládat lyže, ale při chůzi mě už nic nebrzdilo a byl jsem schopen denních túr. Využil jsem každé příležitosti a volného času v létě, abych strávil několik dnů v okolí Buffalo.

Můj přítel Oldřich (Ollie) Polášek, bývalý mistr v lyžování v Československé republice měl sen o vybudování lyžařského střediska a později i ledové plochy na bruslení pod špičkou nejvyššího bodu v okolí “The Horn”. Kámen úrazu byl, že celá oblast byla národní park a ozývaly se hlasy, že privátní podnik tam nepatří. Velký kapitál byl také potřeba na stavbu motelu, lyžařských lanovek a výtahů, nádrže na vodu, generátory na vyrábění elektřiny, asfaltované silnice atd. Naštěstí jeho plán zaujal i významného a bohatého místního člověka, který měl silné slovo v místní státní vládě, a podařilo se mu získat povolení k uskutečnění tohoto vysněného projektu. Byl to Sir Rupert Clark, s jehož pomocí se podařilo vybudovat populární letní i zimní středisko. Rakouskými odborníky byly postaveny čtyři lanovky a jmenovalo se to “Cresta”. Asi dvaceti pokojový motel nesl název “Tatra Inn”. Měl dobrou kontinentální restauraci, i když ze začátku neměl povolení k prodeji lihovin. Každý si musel svoje víno či pivo přivézt sám. Teplé pivo ale nebylo po celodenní vycházce moc chutné, bylo potřeba je vychladit. Tenkrát ale ještě nebyly v pokojích ledničky. Jenom jeden pokoj ji měl a ten měl pro sebe vyhrazen Sir Rupert Clark. Moje výhoda byla ta, že Olda mi vždy dal vědět, kdy tam “Sir” nebude a mohl jsem mít jeho pokoj s ledničkou. Při jedné mé vyjížďce do hor jsem si zapomněl s sebou vzít svou hůl. Měla pěkně odstraněnou kůru, leskla se průhledným lakem a měla vyřezané iniciály mého jména, J. K. Dal jsem pivo do ledničky a vzpomněl jsem si na tři zásady, které mi vštěpoval do hlavy ještě před lety, když jsem kopal elektrické sloupy, Australan Bill.

- John, jestli zůstaneš natrvalo v Austrálii, musíš se řídit třemi pravidly:

1. Nikdy nekrm ty bílé papoušky Cockatoo!

Jeden přitáhne celé hejno a nikdy se jich nezbavíš. Jsou škodolibí, všechno překoušou a uštípnou. Ne že by to žrali, jenom dělají škodu. Oštípají konečky větviček a vše nechají ležet na zemi. Též odlupují dřevo z okenních rámů. S tím máme zkušenost, protože jeden náš soused je krmil a oni nám odlupovali třísky z měkkého dřeva oken, takže se na okenní rámy musely přišroubovat železné pruty. Také nás každé ráno svým křikem budili v 5:30. Sousedi byli dva měsíce v Evropě na dovolené, tak k nám přestali ráno létat, doufáme, že to tak zůstane.

2. Nikdy nesázej blahovičníky blízko domu!

Jejich dlouhé kořeny zhltnou všechnu vláhu a kolem nic jiného neporoste. Při jejich výšce a obsahu eukalyptového oleje v listech potom chuchvalce hořících větví padají na střechu a tam se oheň těžko hasí.

3. Nikdy nejít do buše bez hole!

V buši je těžké najít klacek, který je rovný nebo se dá přelomit na potřebnou délku, třeba na přivázání ke zlomenině. Kvůli hadům, které není vidět při pěšinkách mezi trávou a listím, je dobré holí bouchat o zem, protože většina se při chvění povrchu země odplazí. Kromě “Tiger Snake” (tygřího hada), ten zdvihne hlavu, připraví se na přepad a počká si na člověka. Tiger Snake neuteče. Chrání svoje území.

Vždy jsem si vážil dobrých rad zkušenějších lidí a rozhodl jsem se hledat potřebnou hůl nebo klacek, než půjdu na procházku do buše. Vzpomněl jsem si, že asi 50 metrů za budovami je na louce celá halda narovnaných klacků, takže rozhodně tam bude něco, co by se jako hůl hodilo. Výběr byl velký, a když jsem se pro jeden klacek rozhodl a chtěl po něm natáhnout ruku, najednou se jeden konec klacku vymrštil asi půl metru vysoko do výšky, třicet centimetrů od mého obličeje. Namísto iniciálky tam byla dvě malá očička a jazýček. Leknutím jsem zkoprněl, úplně ztuhl. To mi asi zachránilo život. Kdybych se býval pohnul, nebo jenom mrknul, jistě by mne uštknul. Noha je daleko od srdce, ale krční tepny blízko, šlo by to rychle. Asi to byl “hnědouš” – “The Brown Snake”, jeho jed zabije za třicet minut. Než by přiletěla helikoptéra a vzala mě nebo autem z hor do nejbližší nemocnice, kde mají protijedy, už bych byl asi dvě nebo tři hodiny mrtev.

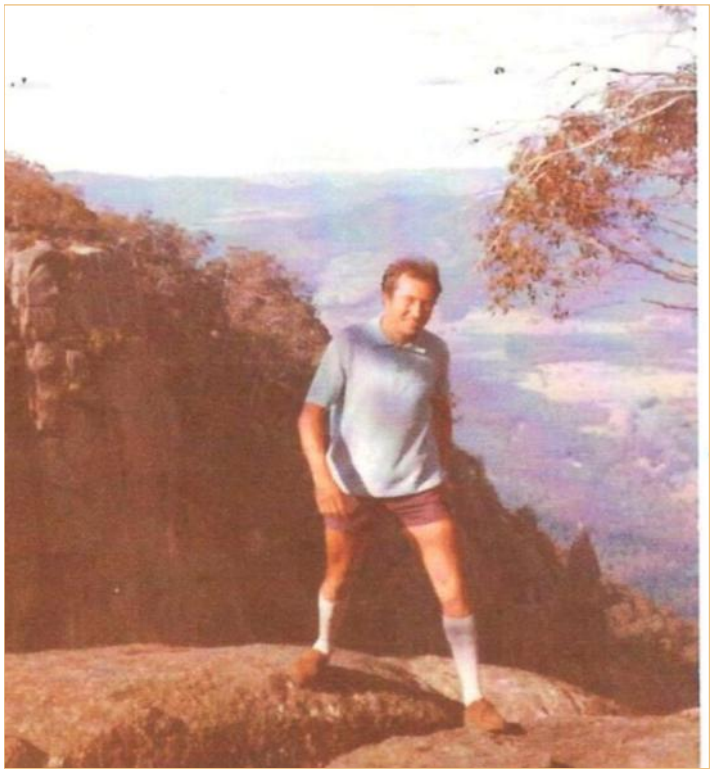

BOHEMIANS TOUR AUSTRALIA 2014

Vážení a milí krajané, dovolte, abych vás pozdravil a oznámil vám, že se na vás chystáme…
Představovat vám fotbalový klub Bohemians Praha by bylo zbytečné, asi tak jako vám opakovat historii o tom, jak tento fotbalový klub ke svému jménu a klokanu ve znaku přišel. Ano, psal se rok 1927 a fotbalový klub AFK Vršovice se vydal k australským břehům, šířit slávu a čest československé kopané. Svým umem a fotbalovostí přiváděl v tom roce australské hráče k pláči a desetitisícové návštěvy na stadionech k šílenství. Na cestu dostali borci z Vršovic název BOHEMIANS (Češi). To však netušili, že kromě páru živých klokanů, kteří byli věnováni prezidentu Československé republiky, T. G. Masarykovi a skončili ve zvěřinci v Grébovce, si dovezou klokana ještě jednoho. Klokana, kterého hrdě nosí ve znaku na svých prsou dodnes.
Letos jsme vstoupili do roku 2014 a já slavím kulaté narozeniny. Rozhodl jsem se, že si splním životní sen a podívám se do země všem Bohemákům zaslíbené, do země, kde náš fotbalový klub ke znaku přišel - k vám do Austrálie.
Vzhledem k tomu, že dnešní doba je doba internetu a sociálních sítí, napsal jsem na Facebook, že se chystám za klokany po stopách Bohemáků z roku 1927. To jsem ovšem „neměl dělat“. Ihned se spustila lavina dotazů, námětů a rad. Hromada příznivců a zájemců se začala rozrůstat až ke stavu dnešnímu. Tak jsme tady. Dovolte tedy, abych nás představil. Jmenujeme se expedice: Bohemians Tour Australia 2014, bude nás dvanáct a objedeme všechny stadiony, kde hráči Bohemky hráli. Začneme v Perthu, kam přiletíme 2. 9. 2014. Dále potom navštívíme Adelaide, Melbourne, Wagga Wagga, Sydney, Wollongong, Newcastle, Maitland, Nambucca Heads a Brisbane. Cestou se také zastavíme na pozvání našeho krajana a velkého fandy Bohemians Standy ve městě Macksville. Itinerář naší cesty naleznete na našich stránkách: http://bohemians-tour-australia.netstranky.cz/
Celou naši expedici podporuje oficiálně klub Bohemians Praha 1905, snad stojí za zmínku, že s největší pravděpodobností s námi přiletí i autor legendárního vršovického dloubáku Antonín Panenka. Doufáme, že se našemu vedení podaří zajistit přijetí jak na stadionech, tak i na Australském fotbalovém svazu v Sydney.

Vážení krajané, byli bychom moc rádi, kdybyste nás při naší cestě podpořili a to formou přátelského posezení, popovídání si o životě a o naší krásné zemi. Vidět se a vyměnit si pár pohledů, podat si ruku a nabýt přesvědčení, že i na druhém konci světa žijí lidé, se kterými si máte co říct a hrdě se hlásí ke slůvku ČEŠI, SLOVÁCI. Kdyby se mezi vámi našel i někdo, kdo by nám dělal průvodce v uvedených městech, byli bychom opravdu vděční. Plán cesty je celkem nabitý a bloudění se nám moc nehodí. Těšíme se na viděnou, Daniel Krajča, Bohemians Tour Australia 2014, tel: +420 777 677 710, email: daniel.krajca@skkotva.cz

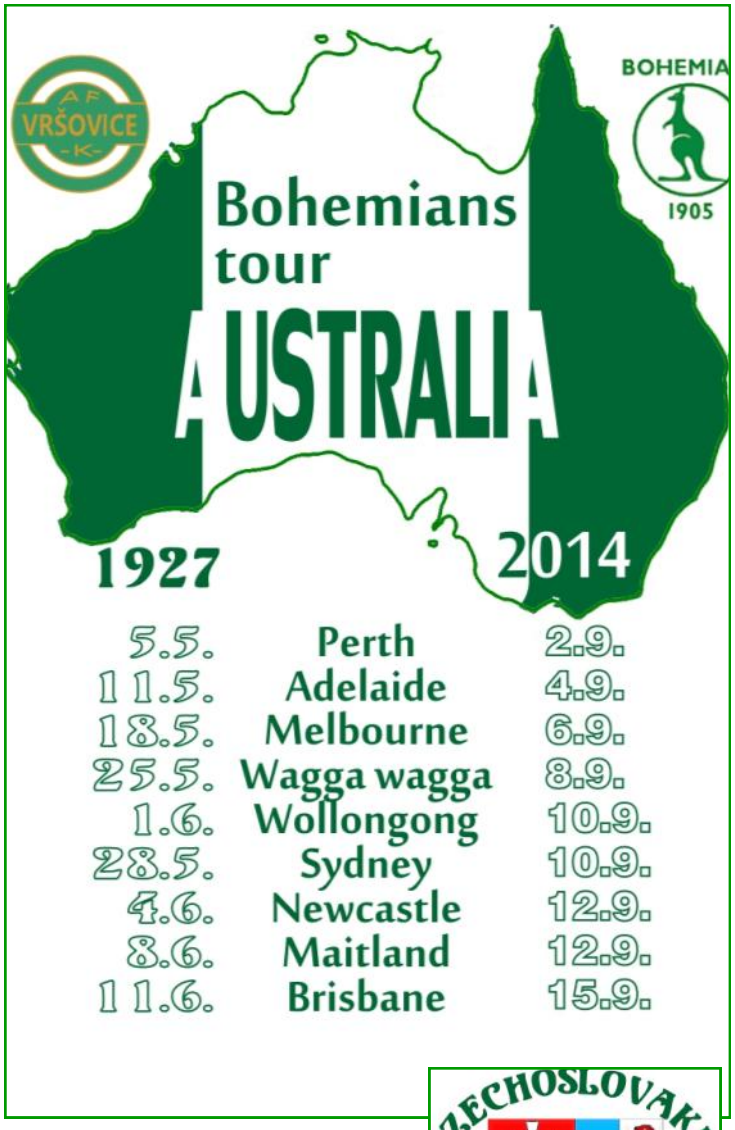

8 věcí, které Češi pašují za hranice

Vašek Rybář

Doba paštikářů je do značné míry zapomenuta, ale co si vlastně za kopečky pašují čeští expati, kteří za hranicemi zakotvili na delší dobu nebo definitivně?

1. Chleba

Chléb náš tuzemský, dej nám dnes: oblíbeným dárkem kamarádům v cizině je tradičně poctivá česká šumava, a to dokonce i v zemích, kde mají na každém rohu patiserrie a boulangerie s tou nejkřupavější bagetou. Řada zemí má pečivo spíše dosladka, zatímco český jazýček je navyklý na šumavu. Oblíbeným exportním artiklem je i polohrubá mouka pro pokustóny s domácí pekárnou.

2. Becherovka

Čechům jakákoli jiná země s výjimkou bratrů Slováků připadá jako prohibiční tyranie: pivo se nedá pít, na panáka aby si člověk vzal hypotéku. Klasikou ale zůstává bylinný nápoj Becherovka, který Češi v cizině propagují jako národní nápoj. Neurazí ani domácí slivovice. Na vánoční pečení si samozřejmě z českého koloniálu vozí Tuzemák.

3. Fidorky

Reklama na Fidorku přesvědčivě ukázala, že ani malé holčičky se neštítí drsného násilí, jen aby získaly křehkou kulatou sušenku. A většina Čechů si toho kulatého nesmyslu cení stejně. Vedle Fidorek se v kartonech pašují také poctivé Horalky a Esíčka.

4. Hořčice

Přestože v Německu, Francii nebo Británii mají širokou paletu skvělých hořčic, správný Čech nedá dopustit na poctivou plnotučnou, k níž si, pokud nežije na Novém Zélandu, obstará i pravé špekáčky.

5. Tvaroh

Tvrdý tvaroh je český unikát: na posypání ovocných knedlíků se nic cizího nehodí.

6. Utopenci a spol.

Utopenci, tlačenka s cibulí, nakládaný sýr. Rychlé hospodské klasiky, které mimo české země bolestně chybí. Češi si je doma objednají nebo vyrobí a šup s nimi za hranice, kde se je pak snaží učit i tamní hostinské. Většinou marně.

7. Ocet

Zatímco v cizině frčí balsamico a jablečný ocet, Češi si dováží kvasno-lihový český ocet, který používají na zavařování okurek, hub i buřtů s cibulí.

8. Olomoucké tvarůžky

Přestože v cizině se regály prohýbají goudou, čedarem i camembertem, našinec si v ruksaku naveze zásoby olomouckých tvarůžků, kterými kontaminuje široké okolí.

Austrálie je významným dovozcem vysoce zpracovaných potravin

Ze zemí Evropské unie se do Austrálie nejvíce dováží nealkoholické nápoje, značkový alkohol, víno, cukrovinky, produkty z obilovin, ovoce a zelenina, zpracované maso, oleje a mléčné výrobky. Konzumace alkoholu v Austrálii v roce 2013 byla téměř 10 l čistého alkoholu na osobu, z toho: 41% piva, 37% vína, 13% tvrdý alkohol, 7% „ready to drink“ a 2% cider. Před 20 lety byla spotřeba alkoholu rozdělena takto: 55,9% piva, 28,9% vína, 15,2% tvrdý alkohol. Trendem je například pití cideru a piva z malých pivovarů.

V ročním srovnání 2011/12-2012/13 je zřetelný nárůst o 14-16% u dovozu zpracovaných potravin z Velké Británie, Francie a Nizozemí. Celkový český export potravin do Austrálie v roce 2013 dosáhl hodnoty 276,9 mil. Kč, což je ve srovnání s rokem 2012 nárůst o 38%. Nejvíce se na něm podílejí v Česku vyrobené sušenky a cukrovinky dodávané do australských supermarketů.

ODTUD A ODJINUD

♠ Dunajský expres se nazývá přepychový rychlovlak operující mezi Istanbulem a Prahou či naopak. Je to turistický zájezd se stanoveným programem a trvá 10 dnů. Z Turecka projede Bulharskem, Rumunskem, Maďarskem, Rakouskem, Slovenskem a Polskem, než dorazí do republiky. Zastaví na mnoha místech, umožní exkurze. Vlak je vybaven vyhlídkovými, jídelními a spacími vozy (WC a sprcha u každého jedno/dvoulůžkového kupé), připravte si 10 tisíc dolarů. Na Labi byla zavedena turistická lodní doprava společnosti Viking. Každá loď má kapacitu 98 cestujících a 32 členů posádky. Osmisetkilometrová plavba začíná v Mělníku a končí v Hamburku. Používaná plavidla s ponorem 130 cm se označují za inženýrský a konstrukční zázrak, řeka má průměrnou hloubku jen 2.7metru. Účastníci se obdivují Litoměřicím (exkurze do Terezína), Hřensku, Saskému Švýcarsku, Drážďanám, Míšni a Magdeburgu s výletem do Berlína. K večeřím v jídelním voze nebo na říčních a samozřejmě zejména na zámořských lodích se pánové již nemusí dostavit ve smokingu. Když dorazí do Prahy, mohou zajít na Vinohrady, kde podnikatel J. Damwani z Bombaje otevřel zakázkové krejčovství. Tento podnik nazvaný Suit & Me (Bespoke Tailor) oznamuje ušití dnešní módě odpovídajícího luxusního oblečení na míru z prvotřídních látek v ceně, že si je, jak praví nabídka, může dovolit i 17letý student.

♠ Osud zpěvačky a signatářky Charty 77 Marty Kubišové se přibližuje celovečerním dokumentárním filmem "Magický hlas rebelky" režisérky Olgy Sommerové. Za velkého zájmu byl film premiérově uveden v hotelu Thermal v Karlových Varech, zpěvačku vítalo publikum vestoje. Kubišová byla během totalitního režimu po léta sledována Státní bezpečností a nesměla vystupovat na veřejnosti. Do filmu byly zahrnuty archivní snímky ukazující absurditu a zločinnost posledních 20 let komunistického režimu v ČSSR. Období první kariéry Kubišové po násilné přestávce následoval její "návrat" v roce 1989. Premiéry se v Karlových Varech zúčastnili známí disidenti, mezi jinými Dana Němcová, Pavel Kohout, Vlastimil Třešňák a Jaroslav Hutka. Když píši o tomto druhu filmů, na 21. - 29. srpna v Melbourne a 2. - 7. září v Sydney byl oznámen Czech & Slovak Film Festival pod názvem Join the Resistance. Ředitelky Ika de Detrich a Cerise Howard odůvodňují toto pojmenování zaměřením zařazených filmů na dobu totality.

♠ Po roce 1948 emigrovali do Melbourne manželé Hana a Jiří Pravdovi, členové předních pražských činoherních scén. Přes jejich velkou snahu ovládnout angličtinu jim Austrálie nepřála. Přestěhovali se do Londýna, hráli tam v divadle a vídávali jsme je pak ve filmech a televizních seriálech převzatých z Velké Britanie. V Praze vyšla zajímavá kniha Hany Pravdové Krátké povídky z dlouhého života. Podle těchto vzpomínek pohnutého hereččina osudu (přežila pochod smrti z Osvětimi) byla napsána divadelní hra, která se dočkala šedesáti představení v červenci a srpnu tohoto roku na programu divadla na Broadwayi v Novém Yorku pod názvem The Good and the True. Roli herečky ztvárnila její v Londýně narozená a velmi nadaná vnučka Isobel Pravda. V Praze se připravuje česká verze v nastudování Švandova divadla.

♠ Německé město Hameln láká turisty tím, že jde o místo, kde působil legendární, či spíše pohádkový krysař. 730 let uplynulo od doby, kdy jeho píšťala svolávala škodlivé hlodavce a v houfech je odváděl od městských obydlí. Odvedl ale také, jak praví kronika Dolního Saska, přes sto dětí na Moravu, protože nedostal zaplaceno za svou deratizační práci. Na Vyškovsku východně od Brna se nalézá obec Podomí. V její blízkosti byla dnes již zaniklá osada Hämlingen, tedy malý Hameln, Hamlíkov. V 13. století se zde narodil olomoucký biskup Bruno, který sem údajně pomocí krysaře zavedl německé kolonisty. Ještě stojí za zmínku, že v Podomí vyvíjí činnost občanské sdružení Barvínek, který tyto zajímavosti objasnil.

♠ O ukrajinském městu Kyjev se dnes píše v novinách každý den, málokdo si vzpomene, že na jeho osvobození od nacistické okupace se podílela Svobodova čsl. brigáda, její příslušník Antonín Sochor tam byl vyznamenán Zlatou hvězdou hrdiny SSSR. Na Dukle byl později těžce zraněn. O Izraeli se také dnes často mluví, připomeňme, že jeho vznik silně podporovalo tehdejší Československo, první izraelský premiér David Ben Gurion prohlásil, že bez ČSR by nebyl stát Izrael. V roce 1948 se Antonín Sochor stal velitelem v republice vyzbrojené a vycvičené židovské brigády Hagana. Sochor zahynul v roce 1950 za dosud neobjasněných okolností při automobilové nehodě ve vojenském prostoru Ralsko. Alexandra Dubčeka potkalo totéž u Humpolce v roce 1982. Byly to nehody nebo vraždy?

♠ Na červencovém tradičním průmyslovém veletrhu v Queenslandu se objevily i výrobky českého původu. Automobilové závody Tatra v Kopřivnici na Moravě dodávají i do Austrálie vozidla pro lesnictví, důlní průmysl a stavebnictví. Jiné zastupitelství zase importuje skládací Kovobel kontejnery, úplnou novinku nákladového transportu. Gumové holínky Baťa se licenčně vyrábí v městě Mornington, Victoria. Robert Panovský založil v roce 2008 továrnu na výrobu ložisek a již je vyváží do Indie, Jižní Afriky, Latinské Ameriky i Evropy. Nevím, zda do tohoto odstavce patří další velmi uspokojující sdělení, Beseda, dvouměsíčník česko-slovenského klubu v Canberře vydává věstník, který nyní překvapil novou grafickou úpravou a 28 stránkami zaplněnými pouze příspěvky motivovanými krajanským životem v hlavním městě Austrálie. Většina Čechoaustralanů má dvojí občanství.

Bývalý komunista a dnes soc. dem. poslanec Stanislav Huml kritizoval tenistku Petru Kvitovou, že se stala i občankou Monaka. Prohlásil, když někdo odejde z republiky, měla by mu/ji být odebrána česká příslušnost.

♠ Angličan Nicolas Winton se dožívá 105 let, má přijet do Prahy převzít nevyšší české vyznamenání – řád Bílého lva. V roce 1938 zorganizoval odjezd 669 židovských dětí z republiky do Velké Britanie a zachránil je před nacistickými likvidačními tábory. Na Klárově v Praze byl odhalen pomník Okřídleného lva. Je to bronzová socha (z ateliéru Colina Spotffortha) připomínající československé letce v Royal Air Force v letech 1940-1945. Projekt vznikl z iniciativy Euana Edworthyho, který přesídlil před 20 lety z Velké Britanie do republiky. Památník byl financován z darů Angličanů žijících v republice a slavnostně jej odhalil Sir Nicholas Soames, vnuk Winstona Churchilla prohlášením „vaši letci přišli zachránit svobodný svět“. Na Masarykově náměstí v Náchodě byla odhalena lavička rodáka Josefa Škvoreckého, spisovatele a exilového vydavatele knih v kanadském Torontu. Na dům, ve kterém dlouho žil Václav Havel (Praha, Rašínovo nábřeží) byla vyvěšena obří plachta s podobiznami dalajlámy a bývalého prezidenta. Je to výčitka pročínské orientace české zahraniční politiky. Dále, v republice se protestuje proti návrhu zákona, který by znemožnil bádání o totalitě a ztížil odhalování udavačství a zločinů proti lidskosti.

♠ Začátkem června se vydal Petr Hirsch ze Dvora Králové na pěší pouť kolem světa. Naplánoval si, že ujde 20 tisíc km za dvacet let. Londýnské nakladatelství Lonely Planet vybralo Plzeň mezi deset míst v Evropě, které by turisté měli navštívit. Plzeň je v pořadí na osmém místě, vede Řecko, následuje Slovinsko a jihozápadní Anglie. Navíc bude příštím rokem evropským hlavním městem kultury. Ať žije plzeň! V USA vydávaný National Geographic Traveler vypsal soutěž “krajinářská fotografie roku 2014“. Z 18 tisíc snímků bylo vybráno jedenáct nejlepších, mezi nimi je panoramatický záběr Českého Krumlova. Vršovice prý dnes platí pro návštěvníky z ciziny za atraktivní část Prahy. Na Francouzské ulici mezi několika kavárnami je jedna, která nabízí nejméně sedm druhů kávy, které připravuje ve vlastní pražírně. Mezi šelmy patří řád cibetkovitých, jsou to zvířata podobná víceméně kočkám a vyskytují se či se vyskytovala na všech světadílech kromě Ameriky a Austrálie. Je jich 35 druhů. Z análních žláz se jim vymačkávalo pižmo pro voňavkářský průmysl. Některé druhy se nevyhýbají požírat kávová zrna. Coffee Haus oznamuje, že servíruje i cibetkovou kávu, surovinu dováží z kávovníkové plantáže v Indii, kde se sbírá, když prošla nestrávená zažívacím traktem cibetek. Za rok se tam kávových zrn nenasbírá více než 300 kg, je tedy velmi vzácná a drahá. Informace kavárny dále praví, že suché aroma (snad po upražení a nikoliv po nálezu) se vyznačuje květinovou vůní a v šálku příjemnou citrusovou kyselostí se stopami chutí koláče a broskví, doznívání je dlouhé a měkké. Nemohu potvrdit, syn mi balíček cibetkové kávy chtěl dovézt, na melbournském letišti ji poslušně přihlásil, byla okamžitě zabavena.

♠ Červenec a začátek září znamenaly hody pro milovníky české hudby. V Melbourne Jakub Hrůša z Prahy dirigoval Smetanův symfonický cyklus Má vlast. Byl přenášen i celoaustralskou stanicí ABC FM Classic (dirigent v tu dobu každý den ráno zdravil posluchače vysílání anglicky i česky). Na těchto vlnách jsme také slyšeli Dvořákův houslový koncert v podání česko-německé virtuosky Julie Fischerové. O několik dní později byla na programu Dvořákova Serenáda pro smyčcový orchestr a Smetanovo klavírní trio. Janáčkovu hudbu jsme slyšeli dvakrát, operu Příhody lišky Bystroušky zpívanou stěží přeložitelným moravským dialektem a přenášenou z Vídně a Glagolskou mši v podání melbournského orchestru a pěveckého sboru. Přenos z Londýna nám umožnil poslouchat orchestrální koncert řízený Jiřím Bělohlávkem, šéfem České filharmonie.

IP

KDO MĚ OKRADL O MÉHO BRATRA

- čtyřsetstránková kniha nabitá fakty a příběhy od několika slovensko-švédsko-českých autorů. Ponořte se do postřehů, vztahů mezi osobnostmi, národy a státy, epických migračních osudů a dobrodružství, prolínání kultur, které vám poskytnou zábavu na dlouhou dobu. Mimo jiné se tu na 60 stranách srovnává v souvislostech tušených i netušených Švédsko a Česko/Slovensko. Kniha, ke které se budete zas a znova vracet. Česká verze úspěšného švédského vydání. Poslední část obsahuje konkrétní případ muže, který ze Slovenska neuprchl a obral o dědictví uprchnuvšího bratra. Podobných případů je víc, daleko víc, než si slušný člověk představuje. Kniha hledá mimo jiné odpověď na otázku, čím to je. Knihu si můžete koupit ve 40 internetových knižních obchodech.

Téměř zapomenuté umění žije v Orlických horách

Dagmar Honsnejmanová

Zcela nedávno jsem se seznámila se zvláštním uměním - podmalbou na sklo, které mě uchvátilo a kterým se zabývá lidová malířka z Orlických hor, Janka Schmidtová. Podmalba na sklo je nepříliš známé a již téměř zapomenuté umění, kterým si přivydělávali naši předkové v horských vesničkách ve sklářských oblastech. Jejich obrázky na skle najdeme dnes už pouze v muzeích. Janka Schmidtová si tuto zálibu přivezla ze Slovenska až do Orlických hor, kde žije od roku 1976 v Šedivinách. Shodou okolností je to jedno z míst, ve kterém toto lidové umění ve sklářských hutích vznikalo. Podmalbou se zabývá skoro 30 let. Jednu z jejich výstav jsme mohli zhlédnout v Mokrém, v Čajovně u bludičky v knihovně U Mokřinky. Během příjemného povídání jsme si prohlédli ukázky její práce a zaposlouchali se do vyprávění o její mamince, která byla také vynikající malířkou a k malbě ji přivedla. Janka Schmidtová pochází z rodiny známého slovenského herce Jozefa Kronera, a tak další vyprávění patřilo jemu. Mohli jsme si prohlédnout spoustu materiálů k malbě, nákresy, postupy, alba namalovaných děl, ale i hotové obrázky, které jsou opravdu moc krásné. Zajímavé byly materiály ze života rodiny Krónerových, fotografie, publikace i rodinná kronika. Nechyběly ani otázky, jak Janka Schmidtová k malování na sklo přišla -

„Podmalbu na skle i jiné techniky malby mě naučila moje maminka. U zrodu krásných obrázků s lidovými tématy stáli její přátelé – zpěváci lidových písní z Kysucka. Maminka začala právě pro ně malovat to, co se oni snažili vyjádřit písní – lásku k rodnému kraji. A tak se proslavily její „malované písničky“, které dnes zdobí mnoho domácností po celém světě. I mne začala malba na skle zajímat a postupně jsem se seznamovala se sklem, s nejtenčími štětci a velmi detailní prací. Malování mě okouzlilo a vzalo mi všechen volný čas.

Podmalba na skle je jedna z krásných věcí, kterou si krátili čas naši předkové v malebných chaloupkách roztroušených v horách. Právě ti mě inspirovali k mnoha krásným námětům – pečení chleba, tlučení másla, paličkování. Držím se ale i původních témat, a to biblických námětů.

Tím jsem ze Slovenska znovu přinesla do Orlických hor lidové řemeslo, kterým se zde zabývali skláři v hutích, a které zde již bylo téměř zapomenuto. Rámečky na obrázky mi vyrábí můj manžel v zimních měsících, kdy mu vedle starostí o hospodářství zbývá trocha času.“

Janka Schmidtová prezentovala svoji tvorbu na četných výstavách lidových řemesel a betlémů, na samostatných výstavách a získala i několik ocenění: V roce 2004 - ocenění za lidovou tvorbu v oboru podmalby na sklo "Zlatý kolovrat" v Hradci Králové, dále medaili "Tvůrcům podorlických betlemářů" na tradiční vánoční výstavě betlémů v Rychnově nad Kněžnou. Prezentovala se v pořadu Toulavá kamera. Od roku 2004 je členkou Českého sdružení přátel betlémů. Její obrázky se vyskytují kromě Čech i na Slovensku, v Polsku, Rusku, Německu, Anglii a USA.

Kořeny „podmalby na sklo“ sahají až do Egypta. Ve středověku se malba na skle rozšířila do celé Evropy z Byzance a Alexandrie, ale dělala se technikou emailových zatavovaných barev „za tepla“ na vnější straně skleněné nádoby. Technika malby na skle se rozšířila převážně v Itálii, v Benátkách – „benátské sklo“. Pak pokračovala do Německa, Francie a také k nám. Prvními výrobci lidových podmaleb v Čechách byli pravděpodobně profesionální skláři, kteří tuto činnost provozovali jako doplňkové zaměstnání. Tvorba obrázků na skle byla závislá na sklárnách, odkud malíři odebírali levné kazové tabulové sklo. Proto jsou nejvýznamnější oblasti malby na skle shodné s oblastmi, kde byly provozovány sklářské hutě. Jsou to oblasti pohraničních horských lesů - Šumava, Jizerské hory, Krkonoše, Slezsko, Orlické hory – v Orlických horách byla dílna s výrobou obrázků na skle v Deštném a v Králíkách. Zdejší tvorba byla ovlivněna tvorbou v českém a sousedním polském Slezsku a dílnami v Kladsku. Časově zaujímá tato tvorba období od konce druhé třetiny 18. století do konce 19. století. Tematika téměř všech lidových podmaleb vychází z náboženských motivů.

Podobné typy lidových obrázků se vyskytovaly v celé střední Evropě. Byly součástí selských domů na Slovensku, v Polsku, Německu, Rumunsku, na Ukrajině, v Maďarsku a v dalších zemích. V zahraničních sbírkách jsou staré obrázky na skle s tématikou městského prostředí zařazovány do naivního umění. Stejně tak mezi nimi nalezneme obrázky

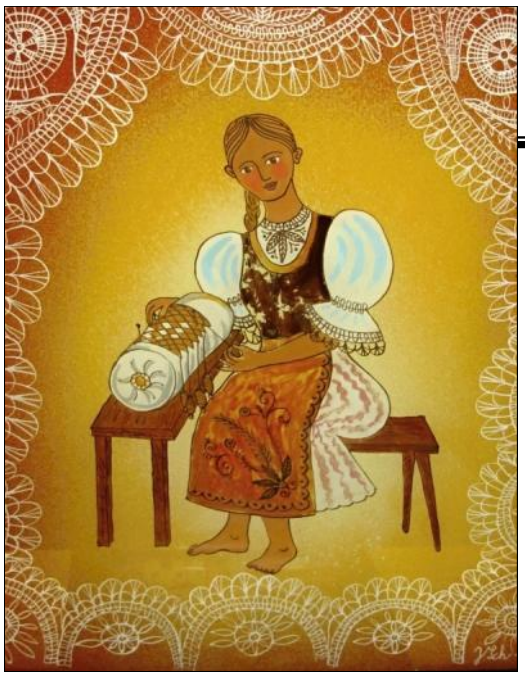

s náboženskou, ale i se světskou tematikou. Takovéto obrázky převážně z konce 18. a z 19. století pocházejí z Anglie, Francie, z Indie a z Číny. V Čechách se obrázky na skle prodávaly především na poutních místech a na jarmarcích. Zájem o ně ochabl až s hromadnou produkcí levnějších barvotisků.
Základním rozdílem oproti malbě na papír nebo plátno je, že na sklo malujeme z jedné strany a na výsledný obrázek se díváme z druhé strany. Proto se tento způsob nazývá „podmalba na skle“. Postup malby je opačný, nejprve malujeme detaily a postupně je překrýváme a pozadí malujeme jako poslední. Lidová malba používala jako podklad tabulky skla, které se používalo na zasklívání oken. Na sklo se malovalo temperovými barvami ředitelnými vodou. Barevný pigment se roztíral a míchal se s pojivem a vodou. Štětcem se kreslily nejdříve obrysové čáry postav, ornamentů a budov černou, hnědou nebo červenou barvou a na jednotlivé plochy ohraničené linkou se po zaschnutí nanášely příslušné barvy, většinou v čistých nemíchaných tónech. Plochy byly většinou bez stínování, oděvy byly členěné šrafováním jinou barvou. Dnes je postup obdobný, jen všechny pomůcky je možné koupit v obchodě. Malba na sklo temperovou barvou ředitelnou vodou se označuje jako malba za studena. Jejím protikladem je malba na sklo speciálními barvami, které se po zaschnutí vypalují. Tyto malby známe z oken gotických katedrál nebo ze starých malovaných sklenic. Obrázky malované na skle nejlépe vyniknou v jednoduchých dřevěných rámečcích natřených barvou nepřekrývající strukturu dřeva. Takového rámečky vyráběli už staří lidoví mistři.

VZPOMÍNKA NA BABIČKU

Vlastík Škvařil

Její rodina paní Emilii Kadlecovou jinak nenazývala. A nebyli sami. My jsme ji poznali před mnoha lety, byli jsme kamarádi s jejím synem Mirkem Maříkem, který se přistěhoval na Tasmánii před mnoha léty a založil Galerii a dílnu, kde vytvářel, vystavoval a prodával své umělecké výrobky z mědi.
Nedávno jsme se s ní byli rozloučit na jejím pohřbu v Launcestonu. Její vnuk Tomík Mařík pronesl velmi dojemnou řeč. Babička byla silnou osobností. Neměla lehký život, prožila mnoho tragédií, ale přesto vše byla velmi optimistická a veselá osoba. Hodně dnešních pesimistů by si z ní mohlo vzít velký příklad. Narodila se jako Emilie Šeráková v Sedlci, 70 km od Prahy v roce 1920. V 16 letech odešla do Prahy, kde sloužila v několika domácnostech. Když vypukla druhá světová válka, vrátila se do Sedlce, kde se cítila ve větším bezpečí. Byla dobrou vypravěčkou, ze všeho nejvíce mi utkvělo v paměti, když nám popisovala příchod Němců při okupaci v roce 1938. Do dneška se musím smát, když si vzpomenu, s jakou vervou se chystala setkat s prvním Němcem, který se objevil v jejich městečku: *„Když jsem uviděla prvního německého vojáka, jak si mašíroval po silnici s ručním granátem v ruce, tak jsem si řekla: tak na toho si počkám!”*. Naštěstí to nakonec dopadlo dobře. Nechal mladou holku, aby se vynadávala. Babička byla za mlada velmi aktivní dívka, chodila do Sokola a to jí zůstalo i do pozdějších let.
Když jí bylo něco přes 20 let, provdala se za Rudolfa Maříka. V roce 1945 se narodil první syn Mirek a o 4 roky později Vladimír. Měli ještě dvě další děti, které bohužel brzy po narození zemřely. Pracovala v továrně na zpružiny, a také jako švadlena šila uniformy, a později jako strážná v tiskárně na mapy. Manžel Rudolf byl vynálezcem, získal za to dost cen. Babička se také pochválila, že byla první, kdo měl pračku na prádlo, kterou jí vyrobil manžel. Nepochybuji, že Mirek po něm zdědil hodně schopností. Bohužel manželství se nakonec rozpadlo a po delší době, když jí bylo přes padesát, se seznámila s nějakým Kadlecem a vdala se za něj. Moc radosti se nedočkala, nový manžel brzy zemřel na srdeční záchvat.
Po okupaci Československa v roce 1968 starší syn Mirek s manželkou Helenkou uprchli do Austrálie. To byla pro ni další rána. Naštěstí měla doma ještě Vláďu a to ji posilovalo. Když se nakonec i Vláďa s rodinou přidal k Mirkovi na Tasmánii, Babička se bez další úvahy přesunula za nimi. Byla Mirkovi velmi pomocná v Galerii, kde také bydlela.
Syn Mirek zemřel v roce 2000. Nemůže byt nic horšího pro maminku, než dívat se do hrobu vlastního syna, zvláště když Mirek byl pro ni takovou velkou oporou. Ale Babička se dokázala i s tím vyrovnat, a kdykoliv jsme ji navštívili, byla plná života a optimismu. A taky velice štědrá. Kdykoliv jsme se za ní stavili cestou přes Tasmánii pří sbírce pro děti s rakovinou, vždycky darovala nejméně 50 dolarů. Naposledy to bylo několik týdnů před tím, než skonala. Ležela už většinou v posteli, bylo na ní vidět, že tělo jí už neslouží, ale její optimismus a veselá nálada ji přes to všechno neopustily. Dožila se požehnaného věku, ale přesto nás to velice mrzí, že až se příště stavíme v Carricku, Babička tam už nebude.
Pozn. red.: Paní Kadlecová byla věrnou čtenářkou Čechoaustralana, vzpomínáme...

Utajené životy slavných Češek

Martina Bittnerová

Kniha Utajené životy slavných Češek je závěrečným dílem trilogie, v níž jsem se pokusila přiblížit neobyčejné a bohužel mnohdy opomíjené osobnosti devatenáctého a počátku dvacátého století. Pravdou je, že bych v naší minulosti našla těch zajímavých postav nepočítaně. Přesto s pokorou tuto tematiku na nějaký čas opouštím, protože si myslím, že opravdu platí do třetice všeho dobrého a zlého.
Při sbírání materiálů na tuto trilogii jsem prožila nejedno dobrodružství, nesčetněkrát se mi doslova tajil dech před tím, co na mě v archivních deskách čeká, ale tyto chvíle nemohou vynahradit množství práce a času, které musím zpracování dané látky věnovat. Navíc jsem si na sebe upletla bič, protože jsem se od počátku snažila vymyslet takovou formu, aby byla pokud možno čtivá, což mě přivedlo k balancování na hranici literatury faktu a beletrie. Vzhledem k tomu, že se obě mé předchozí publikace těšily čtenářské oblibě, doufám, že i tato přinese potěšení a zároveň nová poznání o dobách minulých. Ženy, jejichž příběhy najdete na následujících stránkách, jsem si nevybrala zcela náhodně. Všechny je spojuje skutečnost, že se znaly s významnými lidmi své doby, z nichž některé najdete v mých předchozích knihách. Záměrně jsem tentokrát zařadila i Theodoru Němcovou, která se sice sama ničím neproslavila, nicméně se narodila naší nejznámější spisovatelce a vyrostla obklopená vzdělanými a nadanými lidmi. Právě na ní je dobře patrný vliv rodinného prostředí.
Každopádně většina příběhů nevypráví o idylických osudech, naopak v nich najdete předčasná úmrtí a další spíše tragické události. Přiznám se, že psát o podobně neradostných okolnostech, mezi nimiž jen občas vysvitne světélko naděje, je nesmírně zatěžující. Tudíž jsem i při tvorbě této knihy špatně spala a cítila se naprosto vyčerpaná. Od obsahu osobních dopisů a dokumentů se při jejich studiu nedokážu zcela oprostit, naopak vše prožívám společně s hrdinkami. Přitom na mě působí jejich písmo, formální pojetí dopisu a vše, co vyjadřuje okamžik, v němž dotyčné řádky vznikaly. Přesto nakonec všechny osudy hodnotím s určitým odstupem, kdy je výsledný příběh mým vlastním pohledem na jejich život...

Ukázka z kapitoly „Děvče s nafukovacím srdcem“ (věnována Vítězslavě Kaprálové, české skladatelce a dirigentce)

Ve třicátých letech Vitka objevila silný inspirační pramen – Vysočinu. Její matka si totiž usmyslela, že potřebuje důstojné letní sídlo, tedy spíše zašívárnu, kam se uchýlí vždycky, když jí její brněnská domácnost poleze na nervy. Volba padla na malou obec Tři Studně, kde si nechala postavit vilu, v níž pak trávila většinu svého volna, zatímco se Kaprál živil v Brně rohlíky a marně hledal čisté košile. Tři Studně leží nad Novým Městem na Moravě a v jejich blízkosti se nachází hned

dva malebné rybníky Sykovec a Medlov. V okolních lesích se dají sbírat maliny, borůvky a houby. Dojem z krajiny však trochu kazí skutečnost, že ani v srpnu tu nepanuje zrovna horké počasí. Tím se paní Vituša nenechala odradit a stejně jako desítky jiných turistů podlehla kouzlu zdejší přírody.
Vitka si okolí Třech studní přímo zamilovala a lze říci, že ji nejen umělecky inspirovalo. Navíc tady trávila prázdniny v těsnějším kontaktu se svou zatvrzelou a vnitřně nešťastnou matkou, o jejíž zvláštní povahové rozkolísanosti svědčí třeba to, že dokázala svou dceru v dopise titulovat drahulenko a holubičko, ale když jí později chodily prosby o finanční přilepšení, většinou se tvářila, že je její drahulenka adresuje asi sousedům. Na odpočinkové sídlo Kaprálových zajížděla různorodá společnost, některým lidem paní Kaprálová pronajímala pokoje za peníze, protože se kvůli stavbě vily zadlužila. V červenci roku 1938 se pak zde objevil sám Bohuslav Martinů spolu s přítelem Stanislavem Novákem, ale samozřejmě v úloze čestného, neplatícího hosta. Vitka ožívala v každé zábavné společnosti a na Třech Studních bývalo skutečně veselo. Sama se chovala temperamentně a srdečně. Ráda také oslňovala svým intelektem a rozhledem, který se neomezoval pouze na hudbu. Většina návštěvníků pak obdivovala odhodlání, jež v ní navzdory dusivé rodinné atmosféře dřímalo. Někdy se ale projevovala opravdu zvláštně: „Hrála si na dítě, lezla po zemi, šplhala po lidech, kterým chtěla projevit náklonnost, jako malý pes, který skáče do náruče svého pána. Hned nato byla příkrá, útočná, ironická.“ Prý si dokázala v každé situaci zajistit převahu. A tak se i paní Kaprálová musela snažit, aby se alespoň před hosty ukázala v tom nejlepším světle a nekazila druhým náladu.

Portrét české akademické malířky Dany Puchnarové

Alena Klímová-Brejchová

Vždy mne neuspokojuje obvyklý a dokonale okleštěný výklad, jakési zběžné curriculum vitae lidských tvůrců. Například: „Dana Puchnarová, narozena 22. ledna 1938 v Praze. Absolventka AVU – Praha (1963). Malířka, grafička, ilustrátorka, výtvarná pedagožka, činná i literárně. Oceněna doma i v zahraničí mnoha cenami“. Pak obvykle následuje výčet samostatných autorských i skupinových výstav a doporučení tvůrcových vebových stránek.

Dumala jsem o tomto fenoménu, když jsem seděla jednoho květnového dne na maličkaté pidizahrádce významné malířky a literátky Dany P. (Se smíchem vždy tvrdí, že na tomto kousku české půdy, které je jejím skrovným vlastnictvím, sídlí víly). Přemýšlely jsme při voňavém mátovém čaji, kdy a kde jsme se vlastně spolu potkaly. Ano, bylo to před více než deseti léty v kadidlem provoněném prostoru chrámu Starého Mystického Řádu Růže a Kříže. Tentokrát však zahrádka Danina, ten přírodní chrám, voněla po nádherných čajových růžích s názvem Superstár. Byla doslova přeplněna všelijakými rostlinami a ovocnými stromy a vtěsnána mezi nízký domek malířčina atelieru i skladu jejího díla a její obydlí. Tím je už mnoho let malý bílý domek s valbovou střechou, který se zdá jaksi k zemi schoulený. Hlídá jej neohrožený drsnosrstý bodyguard, pes jménem Flíček. Paní Dana bydlí v překrásném kraji poblíž toku řeky Berounky a téměř za humny se tyčí mezi pentagramem pěti pahorků monumentální hrad českých králů, Karlštejn, i s celou svou neprobádanou a tajuplnou magií. Také hrádek českých královen, Karlík, je nadosah.

Seděla jsem v tom jasném a příjemně teplém květnovém odpoledni na malé bílé plastové židličce a zaujatě hleděla na tvář této ženy - malířky, tak významné pro český národ. Ráda od mládí maluji portréty a zvláště mne dojímají tváře těch, kteří už prošli dlouhou a nelehkou životní cestu. Naslouchala jsem, jak mladě zní Danin smích a její hlas se mi zdál stále jaksi dívčí. Kolem modrých očí nemá ani vrásku a při úsměvu odhaluje pevné zdravé zuby. Vlasy mívá nad čelem spoutané lehýnkým světlým šátkem a vlastně mi svým rozevlátým oděvem vždy připomíná ženy Indie. Ostatně z její úchvatné, svěže a erudovaně psané cestopisné knihy z nedávné doby vím, jak velice je duchovní atmosférou této země oslovována.

Koutkem oka pokukuji, odkud na mne jukne víla s duhovými křidélky, usrkávám mátový čaj a náhle slyším ve svém nitru verše milovaného českého básníka, Jiřího Ortena. Zemřel v roce 1941, v roce narození mého a právě v tento „můj“ den, 28. ledna, napsal podivuhodnou báseň s názvem „Modrý obraz“. V ní jsou verše:… /do *její chudoby – kdo, kdo ji zpodobí… / V tu* chvíli mne trýzní otázka, zda vůbec lze na tomto světě hmoty a zrajících lidských bytostí zpodobit pravou tvář člověka. Například tak mnohovrstevnaté tvůrčí osobnosti, jakou je současná a nepřehlédnutelná česká malířka a spisovatelka, Dana Puchnarová. Jak lze uchopit a objektivně zaznamenat tu obrovskou kreativitu, heroickou píli, neuvěřitelnou preciznost a tvůrčí vytrvalost, s jakou už po několik desítiletí tká tato žena své Dílo. Jak jen proniknout až k té subtilní matérii tvůrčí duše, do které jsou doslova vdrásávány otisky životních peripetií, doteky složité doby národa i vlastního ženského Bytí. Vždyť je též matkou i babičkou. Zdá se mi v tu chvíli nemožné zachytit portrét této výsostné tvůrkyně, podobu její duše... plodnice tak nebývale rozsáhlého díla.

Často se v jejím bytě i ateliéru probírám vrstvami litografií, monotypů, asambláží a dotýkám se prsty s nejvyšší pokorou a úctou i velkých pružících pláten-olejů z nejrůznějších období její tvorby. Na četných výstavách paní Dany, pořádaných v nádherných prostorách pražských výstavních síní, zalitých bílým opalizujícím světlem, procházím mezi díly toho posledního období... jejími „Sítěmi“. Jsou to obrazy malované čistými barvami, originálně zavěšené mezi dvěma skly v prostoru. Lehýnce se pohybují v proudění vzduchu a vlastní magií mne okouzlují, oslovují, uklidňují. Rychle mne posunují k příjemnému vyššímu stavu vědomí.

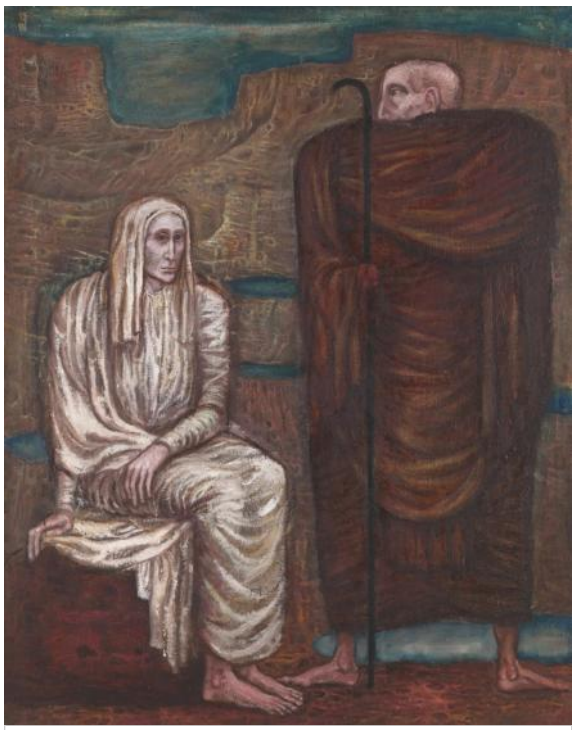

Zastavení na cestě
- z triptychu Poutníci (diplomní práce na AVU, 1963)

V ten zářící a navoněný květnový den spolu mluvíme i o významném „prvém zastavení“ na tvůrčí Danině cestě. Nastalo počátkem roku 1964, jedné zimní noci, ve sklepním ateliéru na pražské Kampě. Paní Dana tehdy dokončovala cyklus složitě vrstvených a tmavě zbarvených kreseb, zaznamenávajících jakousi temnou esenci Halasových básní o hrůzách druhé světové války (sbírky Potopa a Hlad). Dalo by se říci, že prožila mystickou temnou noc duše v záchvatu ochromujícího strachu a kruté niterné bolesti, jak se to tak tvůrcům stává. V krátkém časovém úseku procítila to, co může prožít i divák před nejrůznějšími lidskými výtvory. Drastickými a duši drásajícími výtvory. Procítila však i velkou zodpovědnost za své příští dílo a ukončila navždy tuto temnou a tragiky plnou etapu své tvorby. Věděla náhle s jasnozřivostí, že je zlé snažit se přivést diváka do šoku, či do co nejsilnějších traumat, nebo jej zesměšňovat. Přesto však ji tato práce naučila jaksi „žít v obrazu“, jak říkává. Naučila ji vložit své vědomí do rytých vzkazů v zasychající hmotě. Učila se pozorovat, jak se průzračná hmota pryskyřic vlévá do jizev a ran obrazů a ohleduplně je zahlazuje jiskřící zářivou vrstvou. Asfalty a tajemné odstíny hnědých tónů země se vytratily z jejích děl, ale ještě desítiletí uplynula, než došlo k další životní přeměně, jejímž výsledkem je dnešní rozsáhlý cyklus „Sítí“. Skvěle tuto dlouhou transformaci nedávno popsala ve své „Malé knížce o čistých barvách“. Krok za krokem je vyznačen a s úchvatnou odbornou erudicí popsán děj, náležející k její tvorbě až do dnů dnešních.

Dana Puchnarová od počátků své tvorby s neuvěřitelnou poctivostí studovala díla světových malířů-velikánů a ve zrychleném sledu prošla i jednotlivými styly malby a kresby, například poučením kubismem. Významným obrazem z té doby je „Modrá provazolezkyně“, malířský záznam rozloženého pohybu ženy, tančící v cirkuse na laně. Je malován v mnoha odstínech modré barvy. Příznačné pro její odvážné a až neženské experimentování s hmotami je například využití pravého písku na podlahu šapitó. Písek je pojený s akronem a paní Dana říká, že tehdy i ona jaksi „tancovala a balancovala na laně“, a to jak v rodinném životě, tak v politickém nesouladu, který se týkal jí i českého národa. Psal se rok devětapadesátý minulého století.

Její poctivá a neutuchající práce později vyústila v úchvatné cykly „Geometria Spiritualis“ (1964) a pak i Geometria Mechanica (1965). Barvy odstínů červené a bílé ale už evokují harmonii síly, energie a čistoty a uvádějí tvůrkyni do vyšších pater vědomí. Studuje život i dílo Františka Kupky, malíře – teozofa, který vycházel z filozofie R. Steinera. I ona, stejně jako Kupka, cítí, že smí přistoupit k bělostnému plátnu až tehdy, když jasně před sebou vidí svůj budoucí výtvor.

Pak však přišel ten den! 21. srpen 1968 a následné období normalizace. Její práce i její cítění se dokonale propojilo s osudem trpícího českého národa. Litografie „Znak naděje pro 21. srpen 1968“ vzniká v pražské dílně AVU v té památné chvíli, když ruské

UTOPEIA: Pomník větru – Šumava, z cyklu Sny o civilizaci

tanky vjíždějí do české země. Ještě tyto litografie stačila odeslat do Galerie Tangente v Heidelberku. Později už byla vyslýchána a perzekuována pro podpis Charty 77 a nakonec rychle vyloučena z veřejného života zákazy cest do zahraničí, ba i do Prahy za svou maminkou. V tomto osamění komunistického „žalářování“ však rychle vznikaly rozsáhlé cykly už však meditačních obrazů i hravých serigrafií, které duši Daninu osvěžovaly a posilovaly. Avšak teprve v roce 1996, po dalších závažných duchovních prožitcích v ašramu indického učitele Satja Sai Baby, počala úspěšně niterným zrakem vizualizovat obrazy svých „Sítí“. Jevily se jí jako jakési symboly propojení všech lidských vědomí v čistých zářících barvách. Zaoblené trojúhelníky a později šestiúhelníky - významné útvary moudré Přírody, budované i v plástech pilných včel, se splétaly v důmyslné „Sítě“ a osidlovaly její tvůrčí mysl s úpornou naléhavostí. Dana se dostává až k pochopení vlastní podstaty života. Tvorba se jí jeví jako cesta k duchovní jednotě. Ano, opravdu...

Daniny obrazy z posledního období, malované čistými barvami a prozářené světlem, se dnes mnohým pozorovatelům jeví jako možná podpora společné cesty k harmonii, či zharmonizování jednostejného vědomí lidstva. Tato duhová „Cesta“, vedoucí k navázání spolupráce se všemi v Networku započala a nekončí!

Empirický výzkum Dany Puchnarové o čistých barvách, ovlivňujících pozitivně energetické a duševní pochody v člověku, jeho zdraví a celkovou harmonii, je dlouhodobý a seriozní. Svá pozorování a závěry skvěle využila i při své dvanáctileté pedagogické práci na univerzitě v Olomouci, kde měla možnost si své závěry ověřit na studentech, budoucích učitelích umění. Jako erudovaná spisovatelka jasně a lapidárně své závěry dokáže popsat, vysvětlit. Ví, že energie čistých barev mohou člověka zbavit depresí a dokonce změnit k lepšímu i mezilidské vztahy. Nehmotné záření barev je dobře pozorovatelné i z videofilmu „Kosmické sítě“, kde jsou prezentovány průsvitné velké kresby a litografie „Sítí“. Film byl natočen v roce 2007. Kladný účinek filmu na diváky byl pro ni objevem, který neočekávala.

Přejme si tedy na závěr, aby tvůrci, jakými je i akademická malířka, Dana Puchnarová, zachytili nás, diváky, do svých magických sítí. Aby nás láskyplně zajali do duhy čistých a zářících barev i tvarů, a dokázali takto vyladit subtilní tkáně našich myslí na interakci s živými a sdělnými systémy Kosmu, a aby se pak naše „Poznání“ rovnalo radostnému „Úsměvu“...!

Glosa Miloše Ondráška

STARÁ BYDLIŠTĚ

Zcela náhodou jsem narazil na informaci, že v pražském nakladatelství Kosmas vyšla publikace Martina Rainera „Básník – román o Ivanu Blatném“ za 324 Kč, za poštovné z Prahy do Melbourne by účtovali 612 Kč a s balným (150 Kč) by kniha stála přes tisíc korun, takže jsem si ji neobjednal, koneckonců o životopisný román jsem již nestál. Velmi informativní životopis Blatného jsem znal ze „Skryté tváře české literatury“ Zdeňka Rotrekla vydané v Torontu v roce 1987 a z jeho obsáhlejší studie „Nezapomenutelný básník – pohled na život a dílo brněnského básníka“ (1980). Ivan Blatný (1919-1990) patřil mezi nemnoho českých básníků 20. století, o kterých můžeme prohlásit, že měli nadání od Boha. Nepotřeboval ani básnit, nadání zařídilo, že mu rýmy plynuly samy. Jeho talent ležel někde mezi Nezvalem a Seifertem. Nezval byl “panem básníkem“, než se stal aktivním poúnorovým komunistickým úředníkem zapírajícím svůj dřívější surrealismus. Seifert despotickému tlaku hrdinně vzdoroval.

Blatný začínal básnit z pozice jakéhosi nalomeného lyrismu, který byl těžce poznamenán předválečným politickým vývojem a samozřejmě válkou samotnou. Tuto mladistvou cestu opustil v roce 1945, stal se členem umělecké Skupiny 42. Patřili k ní jak spisovatelé, tak výtvarníci. Nevystoupili s žádným programovým prohlášením, jejich příklon k slovesnému či malířskému existencionalismu tomu zabraňoval.

K životu Blatného se může přistupovat ze dvou konců. Nemám na mysli jeho básnické dílo, to snese nejpřísnější kritéria. Jeden přístup, který zastávám, nenamítá proti Blatného rozhodnutí žít v emigraci. Odjel do Velké Britanie jako stipendista v době, kdy se Klement Gottwald s nasazenou beranicí zmocnil v únoru 1948 československé vlády. Do republiky se Blatný již nevrátil, bylo to pro něho osudové rozhodnutí, jako pro téměř každého z nás, kteří jsme volili exil. Ten na jeho citlivou duši seslal muka, kterým bohužel neobstál. Od jara 1948 se stal v republice vyvrhelem, jeho jméno bylo na indexu (však to známe). Jeho přátelé se k němu obrátili zády a někteří ho beze studu veřejně pranýřovali. Samozřejmě i Vítězslav Nezval naditý do modráků žňového brigádníka: *Co chtěl jsi mít? Co? Slávu? Klid? Zatím, co my se lopotíme? Jak málo jsi měl rád náš lid! Ty zradils jej, my nezradíme! I na nejmenší dědince, budeme s ním letos sklízet žito.* Syndikát českých spisovatelů vyhlásil Blatného za dezertéra a toto prohlášení otiskl všechen tehdejší v republice vycházející tisk od Rudého práva po Zemědělské noviny. Nemělo by vůbec žádný smysl o tomto polemizovat, kdyby se klišé (utečenec, zrádce, zaprodanec dolaru, vatikánský slouha) nezadřelo hluboce pod kůži a v různých podobách se s ním v názoru na exulanty setkáváme v republice dodnes.

A nyní se dostávám konečně k pravému důvodu, proč jsem se pustil do psaní této glosy. Od roku 1948 opustily vlast desetitisíce lidí většinou nesouhlasících s totalitním režimem. Mezi nimi byli i ti, kteří psali a píší básně. Někteří dobře, někteří jinak. Ale těch “posvěcených“ velmi málo. Blatný byl na jednom z prvních míst mezi těmi, kteří zvolili exil. Od třicátých let do opuštění republiky mu vyšlo kolem šesti básnických sbírek, další dvě pro děti, jeho lyrické verše se často objevovaly v novinách a časopisech. V roce 1948 a v následujících letech byly tyto možnosti v emigraci velmi omezeny.

V Paříži vyšla v padesátých letech antologie exilové poezie „Neviditelný domov“, ve které je Blatný zastoupen. V roce 1969 pražské nakladatelství Československý spisovatel připravovalo výbor z díla Ivana Blatného, vydání bylo zakázáno.

Blatný psal i v Londýně, politicky myslel, ale do témat, které mělo v oblibě tehdejší exilové hnutí, se nepouštěl. A neměl prostředky, aby knižní vydání svých básní financoval z vlastní kapsy, jeho básně se objevovaly v krajanském tisku sporadicky. Básnění Ivana Blatného nepodléhalo ani trendům, které se od něho v emigraci očekávaly, nutkání vlastního uspokojení mu bylo cizí. Vedle poezie se neubránil básničkaření. S tímto se zejména setkáváme v útržcích, které psal v londýnské psychiatrické léčebně, do které se dostal v roce 1954 vzhledem k onemocnění neurotického rázu, jeho paměť zůstala nedotčena. Do této doby patří i verše střídající řádky v češtině, angličtině, němčině i franštině. A dohromady dávají smysl a tím splňují poslání. Stále je mi při čtení této světoobčanské poezie dobře, zejména když se každým řádkem odráží vzpomínky na domov. To je pocit, který všichni dobře známe. U Blatného bez nostalgie a tesknění. I když byl po celý život opojen vůní rodného Brna (v roce 2003 vyšla jeho sbírka Brněnské elegie), v lednu 1974 napsal: *Kdybych četl myšlenky jako vy / poznal bych docela jiný Žižkov a jiné Vinohrady / znal bych docela jiné cirkusy u Rajských zahrad // Zatím co vy znáte viadukt u Penzijního ústavu z mé paměti / a na svůj vlastní jste už zapomněli...*

Josef Škvorecký kdysi napsal, že se čirou náhodou dostal k balíku papírů, které schraňovala ošetřovatelka Blatného v londýnské psychiatrické léčebně. Pacient nebyl pro ni choromyslný, jen se ocitl v jiném světě. A stále psal. A tento balík byl pak předán do rukou v exilu žijícího literárního teoretika Antonína Brouska. Ten pro nakladatelství Škvoreckých v Torontu uspořádal Blatného básnickou sbírku „Stará bydliště“ a o devět let později v roce 1987 povídku a verše pod titulem „Pomocná škola Bixley“ (ústav, ve kterém básník tehdy žil).

Obě knížky mi daly nahlédnout do neopakovatelně jedinečného světa, spíše vesmíru, osudem postiženého exilového básníka.

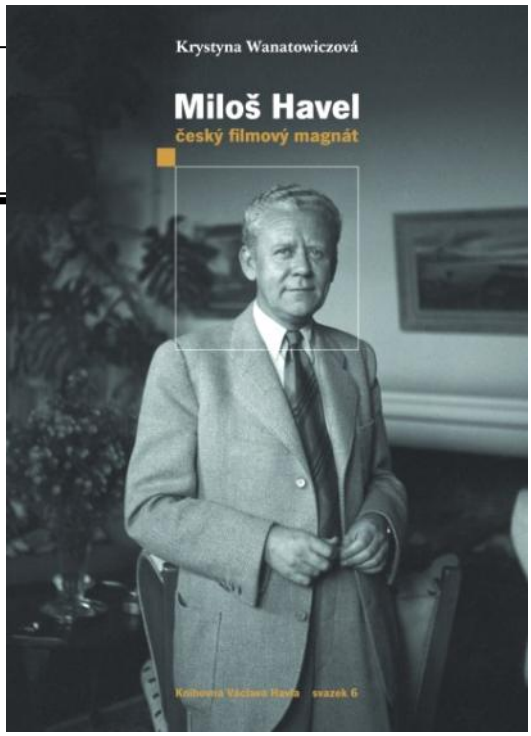

Tajemný Miloš Havel a třináctá komnaty minulého století

Veronika Boušová

Zatímco oblíbené filmy „pro pamětníky“ jako Kristián, Dívka v modrém, Babička, Hotel Modrá hvězda, Eva tropí hlouposti a další baví a dojímají český národ a spolu s barrandovskými ateliéry patří k rodinnému stříbru, postava stvořitele českého Hollywoodu a zakladatele proslulého Kabaret restaurantu Lucerna zůstává, řečeno s nadsázkou, dodnes stejnou záhadou, jakou je Stvořitel nejvyšší. Mezi různými, často emočně či pikantně zabarvenými biografiemi českých filmových herců, režisérů a dalších významných osobností předválečné a válečné éry životopis Miloše Havla stále chyběl. Ne náhodou. Na rozdíl od staršího bratra Václava M. Havla po sobě nezanechal prakticky žádné přímé stopy. O seriózní rekonstrukci jeho portrétu se pokusila novinářka Krystyna Wanatowiczová. Prostudovala archivy rodiny i mnoha institucí včetně Bundesarchivu, nejrůznější protokoly, rozhovory s pamětníky, tajné a důvěrné zprávy, dějiny filmu, kontaktovala řadu odborníků. Shromážděné informace podrobně zpracovala do rozsáhlého, publicisticky dynamického příběhu nadmíru schopného a činorodého podnikatele, milovníka filmu, luxusu a společnosti, který vedl dvojí život, uměl riskovat a nikdy a nikomu se nechtěl vzdát. Publikace Miloš Havel – český filmový magnát neoslavuje ani nesoudí. Konstatuje. V roce 2013 ji vydala Knihovna Václava Havla.

„Dozvídáme se něco o kvalitách i záludnostech české a možná obecně lidské povahy, a to v dobách dobrých i zlých. Dozvídáme se o umění podnikatelském, které si dnes často pleteme s šikovností šejdířů. Dozvídáme se o rozdílu mezi pravou důvěrou a ošidnou důvěřivostí. Dozvídáme se o iluzích nadšenců a kličkách prospěchářů. Dost námětů k zamyšlení. Začínáte číst o kusu života naší země.“ končí svou předmluvu Ivan M. Havel. „Kus života naší země“ zahrnuje období od první po třetí republiku až k počátku 50. let a pokračuje patnáctiletým obdobím emigrace. Kdo skutečně byl Miloš Havel se zřejmě nikdy nedozvíme. Aby mohl produkovat české filmy, vybudoval jedinečné filmové ateliéry. Aby ateliéry prosperovaly, využil známostí ve vládních kruzích. Chtěl povznést kvalitu české kinematografie, ale ruku v ruce s ní vždy nechtěně podporoval i tu německou. Když chtěl za války pomáhat Čechům, musel se stýkat s Němci. Za to, že se stýkal s Němci, byl Čechy souzen. Miloval společnost, ale jeho soukromí bylo tabu. Ač silně ráčkoval, „dovedl svá přání nebo příkazy vyslovit tak, že málokdo mu mohl odporovat. Ředitelem Bia Lucerna se stal v 18 letech. Slovy básníka Jiřího Kuběny, „byl celým svým založením neklidný vizionář podstatně iracionálnějšího – byť neomylně vůdcovského – kalibru, ale přitom všem i takřka nechybující velký hráč a všemi ctěný grandseigneur v kasinu velkého světa.“ Slovy autorky knihy, „jeho osud halí několik větších či menších tajemství.“ Leccos vyčtete mezi řádky, vždy to však budou spekulace. Psychologicky vzato, soukromý i profesní život filmového magnáta muselo nemalou měrou předurčovat tajemství největší: homosexuální orientace.

Záhy po Milošově příchodu na svět se zrodilo 20. století, v němž se „smilstvo proti přirozenosti“ trestalo vězením a ještě v roce 1968, kdy v Západním Německu zemřel, tam bylo protizákonné. Narodit se s takovým „darem“ do společensky významné rodiny, která se stýkala s vlivnými lidmi z různých kruhů, ho odmala stavělo do pozice nahého v trní. Každý chybný krok se mu mohl vymstít jako třeba ten, jímž si znepřátelil jednoho z dvorních režisérů Lucernafilmu Otakara Vávru, když místo něj vzal na převzetí filmové ceny za „Cech panen kutnohorských“ do Benátek svého blízkého přítele, režiséra Františka Čápa. Tance mezi vejci ho neušetřily ani vdavekchtivé krasavice, mezi nimi Josephine Bakerová nebo Lída Baarová („Jsou dva světy a já jsem jeden z nich“, napsala česká star do návštěvní knihy barrandovské vily). Nezbývalo, než uniknout sňatkem. Vyvolenou se stala „spíše ze starého kamarádství“ dcera majitele Ambasadoru Marie Weyrová. Žili spolu každý po svém, později se rozvedli. Nejdelší prokázaný vztah ho pojil s číšníkem Dušanem Hubáčkem. Hubáčkovo svědectví objasňuje mnohé z poválečného a mnichovského období, včetně pobytu ve vězení po prvním nevydařeném pokusu o útěk do Rakouska, kdy se údajně opili a byli zatčeni v sovětské zóně, i drama druhého útěku, kdy se Havel zranil a Hubáček ho vlekl.

„Mohl vést ‚exkluzivní hédonistický život´, avšak jen za zavřenými dveřmi.“ Damoklův meč vydíratelnosti a zneužitelnosti nad Milošovu hlavu zavěsilo i gestapo a komunisté. Snad díky té stálé hrozbě vyrostl v hazardního hráče a obratného vyjednávače, který uměl riskovat a taktizovat nejen jako obchodník, ale který prokličkoval i protektorátem. Tehdy také přijal předurčenou roli černé ovce rodiny se vším všudy. Ze dvou bratrů Havlových to byl on, kdo se pustil do vysoké hry s ďáblem a nesl nejtěžší následky. „Miloš Havel se nacistům upsal. Pro sebe a své okolí si tím zajistil relativně pohodlný způsob života. Zároveň však intervenoval za zatčené, finančně je podporoval a zejména v posledních letech války pomáhal kdekomu z řad filmařů, literátů i řadových

zaměstnanců svých firem. Opět se zde nabízí paralela s Faustem, jenž si zprvu jen vrchovatě dopřával slastí života, avšak pak prohlédl.“ píše Wanatowiczová. V kontrastu s odmítavým komentářem Olgy Scheinpflugové na adresu okupantů v Havlově lóži v Lucerně se čtenáři nabízí k úvaze silně rezonující morální dilema, dalece přesahující úlohu biografické literatury.

Kapitoly o neohroženém licitování s Němci a protektorátní vládou při prodeji ateliérů na Barrandově připomínají business thriller, kontakty s dvojitým agentem A-54 Paulem Thümmelem a sporná úmrtí několika lidí z jeho blízkého okolí na konci války zavání špionážní detektivkou. Dlouhou dobu umožňoval Miloš bratrově rodině stát bokem, tak dlouho, dokud ho vězení a nátlaky komunistického režimu nezlomily. Na druhou stranu mohl počítat s její maximální tolerancí, nikoli však bytostným pochopením, jak v knize dokazuje scéna se švagrovou, nešťastně lamentující při likvidaci Milošovy milostné korespondence.

Milovníci rozkoší, my
kteří rádi přivíráme u snění víčka,
dáváme si, Miloši,
nejraději ze všech u Tebe, dostaveníčka (Vítězslav Nezval)

V dobře zásobené Lucerně či ve své vile pomáhal Miloš Havel bohémským duším (včetně té svojí) přežít období, kdy zítřek neexistoval. „Byl jsem vždy spíše bohém než kapitalista.“ V publikaci najdeme citace zápisů z návštěvních knih barrandovské vily a sídla Havlov. Hýří děkovnými zdravicemi od známých básníků, herců a umělců vůbec. Nikdo, kdo v nich figuruje, nemůže zapřít, že vděčně přijal Milošovu pohostinnost, někdy v německé společnosti. Vítězslav Nezval vděčný zůstal a po komunistickém puči jako člen KSČ za někdejšího hostitele intervenoval, zatímco třeba Jan Drda s Václavem Řezáčem otočili jako korouhvičky. Věrnost šéfovi zachovaly také po válce pronásledované herečky Lída Baarová a Adina Mandlová a vyvracely fámy a pomluvy, jež ho měly diskreditovat. Paradoxně mohl později v emigraci počítat také s pomocnou rukou Němců, a to pročeských sudetských Němců Söhnela a Zankla, kteří mu za protektorátu pomáhali udržet český film a uvolnit spisovatele a režiséry z totálního nasazení.

V kapitolách o poválečné obhajobě najdeme i body, kde se M. Havel hájí tím, že londýnská vláda nedala k zastavení výroby českých filmů příkaz, že tímto způsobem vzdoroval okupantům a podporoval českou řeč, a že česká kinematografie mohla bezprostředně po válce navázat na předchozí činnost. Z výslechů, svědectví a procesů, iniciovaných v poválečných letech, je cítit obrovská touha po majetku bratrů Havlových, po vyloučení Miloše Havla z filmového průmyslu, a hlavně po usvědčení z kolaborace. Nakonec odsouzen byl - bez důkazů. „I v tomto úplném klidu nenašel jsem uklidnění mých nervů, jsem v hrozném duševním neklidu a prášky nepomáhají. Snad mne osud osvobodí a dá znovu klid a mír, po kterém toužím.“ napsal si po návratu z vězení. Citace z pamětí Václava M. Havla potvrzují, že v rodině došlo k nepříjemnostem a roztržce, příbuzenství s Milošem vedlo také k zákazu studia jeho synovců Václava a Ivana M. Havlových.

Po emigraci do Mnichova jakoby Miloš Havel nevěděl kudy kam. Někdejší geniální obchodník se snaží získat od Němců odškodnění, založí společnost Lucerna-Film GmbH, vyprodukuje německou obdobu slavného Kristiána „Ich liebe Dich“ a další dva filmy, ovšem jeho snahy skončí krachem. Snaží se uplatnit jako restauratér, obchoduje s džíny, ve zlém se rozejdou s Dušanem Hubáčkem, skončí jako spolumajitel květinářství. Posedlost podnikáním, zvláště ve filmovém průmyslu, se jeví až chorobně, ale už vyprávění někdejšího spoluvězně z roku 1950 Josefa Bartla něco takového naznačuje. Havel prý ho jako bývalého oficíra žádal „…až se vrátíš, nějakou šarži budeš mít, tak tě budu prosit, abys v Praze zakročil, aby mi vrátili Barrandov. Ty budeš ředitelem mých podniků, sídlo budeš mít v Lucerně a já taky.“ Zbytek života Miloše Havla halí tajemství. Bývalý „velký hráč“ zřejmě navštěvoval kasino, zda mu chyběl adrenalin nebo zda ho vydíral nějaký intimní přítel, zůstává otázkou stejně, jako se vedou spekulace o příčině jeho smrti.

„Každý, kdo vynikne, má na svědomí nějaký lidský život. Tím, že jste se někam dostal, šel jste přes mrtvolu někoho. Ten se tam nedostal, ten tam chtěl, ale šel jste tam vy. A tím ho máte na svědomí:“ řekl jednou Otakar Vávra. Není to pěkný závěr, ale charakterizuje ony „kvality a záludnosti lidské povahy“ z předmluvy. Krystyna Wanatowiczová, z jejíž propracované obsáhlé knihy tu uvádím v podstatě jen zlomky, ji uzavírá slovy: „Po Miloši Havlovi tedy zůstalo hlavně to, co miloval. Filmy, které vznikly v jeho společnostech A-B a Lucernafilm.“

A ty zůstaly nám všem.

VODAFEST 2014

Necelé tři měsíce zbývají do čtvrtého ročníku největší kulturní události v kalendáři české a slovenské komunity v Melbourne - VodaFest Czech and Slovak Festival 2014!
A tak pokud to nemáte příliš daleko, přijďte se 22. listopadu podívat, potěšit se, poslechnout si, zamlsat si na VodaFest 2014, který se i letos koná v partnerství s Rakouským klubem na 90 Sheehan Rd, Heidelberg West.
Festival odstartuje v 11 hodin přehlídkou českých a slovenských škol, které v Melbourne působí.
Letos poprvé budou vystupovat v nových folklórních kostýmech.
Slavnostní otevření proběhne za zvuků fujary a v přítomnosti velvyslanců obou republik a ostatních významných hostů. Bohatý program slibuje ukázku různých tanečních a hudebních žánrů v provedení místních talentů - Rauzových, Marcy Taylor, Liptára a dalších. Návštěvníky letos potěšíme Cimbálovou kapelou Radegast, která přijíždí na VodaFest až z České republiky, a která má připraven speciální program, jak folklórní tak hardrockový! Nenechte si jejich vystoupení ujít.
Lístky jsou již v prodeji a VodaFest letos nabízí 2 vstupenky za cenu jedné Early Bird speciál, a to prostřednictvím webu pouze do 30. září! Více informací naleznete na našich internetových stránkách vodafest.org.
Český a Slovenský folklórní festival je vyjádřením lásky ke kultuře a tradicím obou národů daleko od domova, vzpomínek na zvyky a obyčeje našeho dětství a hrdou ukázkou toho, co nás spojuje i odlišuje.
Festival je tvorbou jednotlivců a zájmových organizací, které svou štědrostí a talentem přispívají k poznání a zájmu o naše krásné kulturní dědictví. K tomu patří i národní kuchyně, která spolu s kulturním programem každoročně láká téměř tisícovku návštěvníků. Typická jídla jako například guláš, kapustnica, langoše, cikánská či klobásy obstojí i u náročných gurmánů. České pivovary si letos konkurují s 15 různými druhy piv, které vám nabízíme k vaší znalecké degustaci!
Dámy si přijdou na své u sklenky Pepíka z vinic Josefa Chromého a voňavého trdelníku, chodského koláče velkého jak mlýnské kolo, cukrem posypaného štrúdlu a celé řady dalších dobrot. Děti můžou zakousnout do husara z perníku, nebo pravé nefalšované Tatranky, která je nám zde za oceánem vzácností.
Skákání v pytli, vyšívání a zdobení voňavých perníčků je na programu, stejně tak jako skákací hrad, přetahování lanem či hodina polky. Každý si přijde na své!
Zajímalo by vás co se v Čechách a na Slovensku nosilo v minulém století, které hrady a zámky můžete při návštěvě Česka navštívit, jak se na kolovrátku spřádá vlna, či jak se paličkují krajky? Chcete uspět v soutěži o nejrychlejšího pijana nebo vyhrát poukázku na romantický výlet a oběd pro dva v soukromé vinici?
VodaFest 2014 má pro vás spoustu překvapení a mnoho z nich v předvánočním duchu.
Týdenní aktuality o tom, co pro vás návštěvníky připravujeme, můžete sledovat na naší facebookové stránce www.facebook.com/VodaFest. Informace, jak se na Festival dostat nebo kde se ubytovat pak naleznete na našich internetových stránkách vodafest.org.
Na vaši návštěvu se těší organizační výbor VodaFestu 2014.

Lenka Allen, Prezident
VodaFest - Czech and Slovak Association Inc.

SPECIAL OFFER
Buy 2 for 1

PŘEDPLATNÉ ČASOPISU ČECHOAUSTRALAN - $40

Šeky nebo peněžní příkazy - Money orders na účet CECHOAUSTRALAN zasílejte na adresu redakce ČECHOAUSTRALAN P. O. Box 1008, Hawksburn, VIC 3142, AUSTRALIA

Můžete platit i elektronicky bankovním převodem:-
Bankovní spojení: EisBlue Holdings Pty Ltd, CECHOAUSTRALAN ACCOUNT - Account #: 813753720
National Australia Bank - BSB: 083-004, 330 Collins Street, Melbourne 3000, Australia

VODAFEST
CZECH AND SLOVAK FESTIVAL

22 November 2014
11am - 5pm

- Sample different varieties of Czech beer
- Taste delicious Czech & Slovak cuisine
- Experience folk traditions & performances

Austrian Club
90 Sheehan Rd Heidelberg West

Festival campaign design by Blick Creative
DESIGN | WEB | PRINT | MARKETING
www.blickcreative.com.au

facebook.com/VodaFest
twitter.com/vodafest
www.vodafest.org

Jsme na Facebook, přidejte se k nám - https://www.facebook.com/Cechoaustralan

www.cechoaustralan.com

Klikněte na Like

Zima v Austrálii - Marysville, Victoria, srpen 2014 - foto/koláž - Eva Stepan/Barbara Semenov

Redakce ČECHOAUSTRALAN - Barbara Semenov
P. O. Box 1008, Hawksburn - Melbourne, VIC 3142, Australia
email adresa - bsemenov@cechoaustralan.com

ČECHOAUSTRALAN © —NEZÁVISLÝ CELOAUSTRALSKÝ KRAJANSKÝ LIST

If undelivered return to:
P. O. Box 1008
Hawksburn 3142
AUSTRALIA

Print Post Approved
Publication Number:
100019790

POSTAGE PAID AUSTRALIA